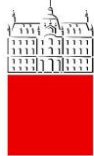

Univerza
v Ljubljani **Biotehniška**
fakulteta
Oddelek za agronomijo

*Katedra za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora in
ekonomiko ter razvoj podeželja
Jamnikarjeva 101
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 320 30 00
www.bf.uni-lj.si*

Naročnik
Regijska razvojna agencija ROD
Vipavska cesta 4
5270 Ajdovščina, Slovenija

Naročilnica številka:
5/2023-N

Naslov

ANALIZA STANJA KMETIJSTVA V MESTNI OBČINI NOVA GORICA

osnutek

Ljubljana, 27. 3. 2023

Izvajalec

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Naročnik   Regionalna razvojna agencija ROD

Analiza stanja kmetijstva v Mestni občini Nova Gorica

Naročilnica številka:
5/2023-N

Vodja projekta
doc. dr. **Matjaž Glavan**
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Ljubljana, 27. 03. 2023

Naročnik:

*Regionalna razvojna agencija ROD
Vipavska cesta 4,
5270 Ajdovščina,
Slovenija
<https://rra-rod.si/>*

Izvajalec:

Univerza
v Ljubljani *Biotehniška
fakulteta
Oddelek za agronomijo*

*Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani
Oddelek za agronomijo, Katedra za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega
prostora in ekonomiko ter razvoj podeželja
Jamnikarjeva 101
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: 01 320 30 00*

www.bf.uni-lj.si

Vodja:

doc. dr. **Matjaž Glavan**, univ. dipl. inž. agr.

Sodelavci v projektni skupini:

doc. dr. Rozalija Cvejić, univ. dipl. inž. agr.

doc. dr. Anton Perpar, univ. dipl. inž. agr.

doc. dr. Tjaša Pogačar, univ. dipl. meteorol.

prof. dr. Andrej Udovč, univ. dipl. inž. agr.

Predlog za navajanje:

Glavan M., Cvejić R., Perpar A., Pogačar T., Udovč, A. 2023. Analiza stanja kmetijstva v Mestni občini Nova Gorica. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: Ljubljana; 81 str.

KAZALO

1	UVOD	1
2	STRATEŠKA IZHODIŠČA	3
2.1	Strateške podlage za razvoj kmetijstva.....	5
2.1.1	Evropski zeleni dogovor v okviru Strategije od vil do vilic	5
2.1.2	Strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030	6
2.1.3	Dolgoročna vizija za podeželska območja EU do leta 2040	6
2.1.4	Resolucija »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021«	7
2.1.5	Resolucija o Dolgoročni podnebni strategiji do leta 2050	7
2.1.6	Program upravljanja območij Natura 2000	8
2.1.7	Načrta upravljanja voda (NUV) za obdobje 2022-2027	8
2.2	Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo	9
3	STANJE PODNEBJA IN PROJEKCIJE	12
3.1.1	Temperatura zraka.....	12
3.1.2	Padavine	15
3.1.3	Veter	19
3.1.4	Vodna bilanca.....	19
3.1.5	Energetski kazalniki	21
4	PROSTORSKA ANALIZA	24
4.1	Zemljišča	24
4.1.1	Lastnosti tal	24
4.1.2	Boniteta ali pridelovalni potencial zemljišča, trajno varovana zemljišča	28
4.1.3	Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane	29
4.1.4	Namenska raba	30
4.2	Ranljivost kmetijske pridelave	32
4.2.1	Razpoložljivost vodnih virov	32
4.2.2	Izpostavljenost poplavam	37
4.2.3	Plazovitost območja	39
4.3	Vodovarstvena območja	40
4.4	Naravovarstvene vsebine	42
4.4.1	Natura 2000	42
4.4.2	Ekološko pomembna območja	45
4.4.3	Naravne vrednote	46
4.4.4	Zavarovana območja	47
4.5	Gozdni sestoji	48

4.6	Analiza prostorskih podatkov zbirnih vlog za neposredna plačila	50
4.6.1	Dejanska raba	50
4.6.2	Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev	52
4.6.3	Kmetijske rastline.....	53
4.6.4	Vinogradi.....	55
4.6.5	Zavarovani prostori	57
4.6.6	Omejene možnosti za kmetijsko dejavnost	58
4.6.7	Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi (KOPOP).....	59
4.6.8	Ekološko kmetijstvo.....	61
4.6.9	Okoljsko občutljivo trajno travinje	63
5	STANJE KMETIJSTVA IZ POPISA KMETIJSTVA.....	65
5.1	Število kmetijskih gospodarstev	65
5.2	Raba kmetijskih zemljišč.....	66
5.3	Velikostna struktura kmetijskih gospodarstev.....	71
5.4	Živina na kmetijskih gospodarstvih.....	73
5.5	Družinski člani po starostnih skupinah na družinskih kmetijah in polnovredne delovne moči (PDM).....	78
5.6	Dopolnilne dejavnosti.....	79
6	VIRI.....	81

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Cilji evropske SKP v obdobju 2023–2027.....	3
Preglednica 2: Zastopanost talnih tipov.	25
Preglednica 3: Bonitetne točke kmetijskih in gozdnih zemljišč.	29
Preglednica 4: Kmetijska zemljišča po strateškem pomenu za kmetijstvo in pridelavo hrane.29	
Preglednica 5: Generalizirana namenska raba prostora na prvem nivoju (PNRP-1)	31
Preglednica 6: Določitev razredov ogroženosti kmetijskih zemljišč primernih za namakanje v primeru suše iz seštevka točk količinske razpoložljivosti vodnih virov za namakanje območje analizirane Občine.	32
Preglednica 7: Razredi potencialov za razvoj vrtnarstva glede na boniteto zemljišča in bližino vodnega vira, primerne za namakanje, s priporočili Ministrstvu za kmetijstvo in okolje RS o prioritarnih aktivnostih po posameznih primernostnih območjih za razvoj vrtnarske pridelave.	33
Preglednica 8: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev znotraj posameznih razredov pogostosti pojavljanja poplav.....	38
Preglednica 9: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev znotraj posameznih vodovarstvenih režimov.....	40
Preglednica 10: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev na Natura 2000 območjih.....	42
Preglednica 11: Ekološko pomembna območja (nekatero površine se prekrivajo).	45
Preglednica 12: Vrsta dejanske rabe zemljišč (RABA) in posamezni deleži površine (v ha in %)	50
Preglednica 13: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev (GERK).....	53
Preglednica 14: Najpogosteje zastopane kmetijske rastline po podatkih iz zbirne vloge za leto 2022.....	53
Preglednica 15: Zastopanost sort in število trsov v vinogradih.	55
Preglednica 16: Površine vinogradov v letih 2002, 2012 in 2022.	55
Preglednica 17: Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi po zbirni vlogi 2022.	61
Preglednica 18: Ekološko kmetijstvo.....	62
Preglednica 19: Površina posameznih rab zemljišč (KZU-GERK) na območju okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT) (SKP 2023-2027).	63
Preglednica 20: Kmetijska gospodarstva v Občini in Sloveniji leta 2010 in 2020 (<i>vir podatkov: SURS, Popis kmetijstva 2010 in Popis kmetijstva 2020</i>).	65
Preglednica 21: Trend rabe kmetijskih zemljišč.	67
Preglednica 22: Raba zemljišč na kmetijskih gospodarstvih po vrsti rabe.	69
Preglednica 23: Kmetijska gospodarstva v Občini po velikostnem razredu KZU.....	72
Preglednica 24: Kazalniki stanja živine na KMG v Občini.	74
Preglednica 25: Živina na KMG v Občini po kategorijah živali.....	75
Preglednica 26: Družinski člani na kmetijah v Občini po starostnih skupinah v letu 2010 (SURS, Popis kmetijstva 2010).	78

Preglednica 27: Polnovredne delovne moči (PDM) na kmetijah v Občini ter na ha KZU v letu 2010, ... 78

Preglednica 28: Število registriranih dopolnilnih dejavnosti na posamezni kmetiji v Občini. 80

KAZALO SLIK

Slika 1: Študijsko območje – Mesta občina Nova Gorica.....	1
Slika 2: Razgibanost krajine na študijskem območju.....	2
Slika 3: Ocenjene spremembe povprečne dnevne temperature na območju Občine, za scenarija RCP4.5 in RCP8.5, v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070, v primerjavi z obdobjem 1981—2010, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)	13
Slika 4: Odklon števila dni s toplotnimi obremenitvami, ko je kazalnik vročine pozitiven na območju Občine za scenarijih RCP4.5 in RCP8.5 (vir: ARSO).	14
Slika 5: Odklon jakosti oz. magnitude vročinskega vala po definiciji HWMI _d na območju Občine za scenarijih RCP4.5 in RCP8.5 (vir: ARSO).	15
Slika 6: Ocenjene spremembe vsote padavin (v %) v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarija RCP4.5 in RCP8.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)	17
Slika 7: Odklon števila dni s snežno odejo na območju Občine za scenarija RCP4.5 in RCP8.5 (vir: ARSO) Snežna odeja je močno odvisna od količine snežnih padavin in temperature zraka ter je eden od najbolj opaznih kazalcev podnebnih sprememb. Na splošno velja, da količina snega narašča z naraščajočo nadmorsko višino, zato so v nadaljevanju predstavljeni podatki o številu dni s snežno odejo po višinskih pasovih na območju Občine.	18
Slika 8: Ocenjene spremembe referenčne evapotranspiracije (v %) v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarija RCP 4.5 in RCP8.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO).....	20
Slika 9: Ocenjen odklon števila dni vodnega primanjkljaja v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarij RCP 4.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)	21
Slika 10: Prostorska porazdelitev povprečnega trajanja sončnega obsevanja julija (desno) in januarja (levo) v obdobju 1981—2010.	21
Slika 11: Ocenjene spremembe trajanja sončnega obsevanja (v %) v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarij RCP 4.5 in RCP 8.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO).....	22
Slika 12: Pedološka karta območja.	25
Slika 13: Bonitetne točke kmetijskih in gozdnih zemljišč.	28
Slika 14: Kmetijska zemljišča po strateškem pomenu za kmetijstvo in pridelavo hrane.	30
Slika 15: Generalizirana namenska raba prostora na prvem nivoju (PNRP-1).....	31
Slika 16: Ranljivost na sušo in razpoložljivost vodnih virov.....	33
Slika 17: Potenciali za razvoj vrtnarstva.	34
Slika 18: Namakalni in osuševalni sistemi ter obstoječa vodna dovoljenja za rabo vode za namakanje kmetijskih zemljišč.	36
Slika 19: Ogroženost kmetijske pridelave zaradi poplav.	37
Slika 20: Plazovitost območja.	39
Slika 21: Vodovarstvena območja.....	41

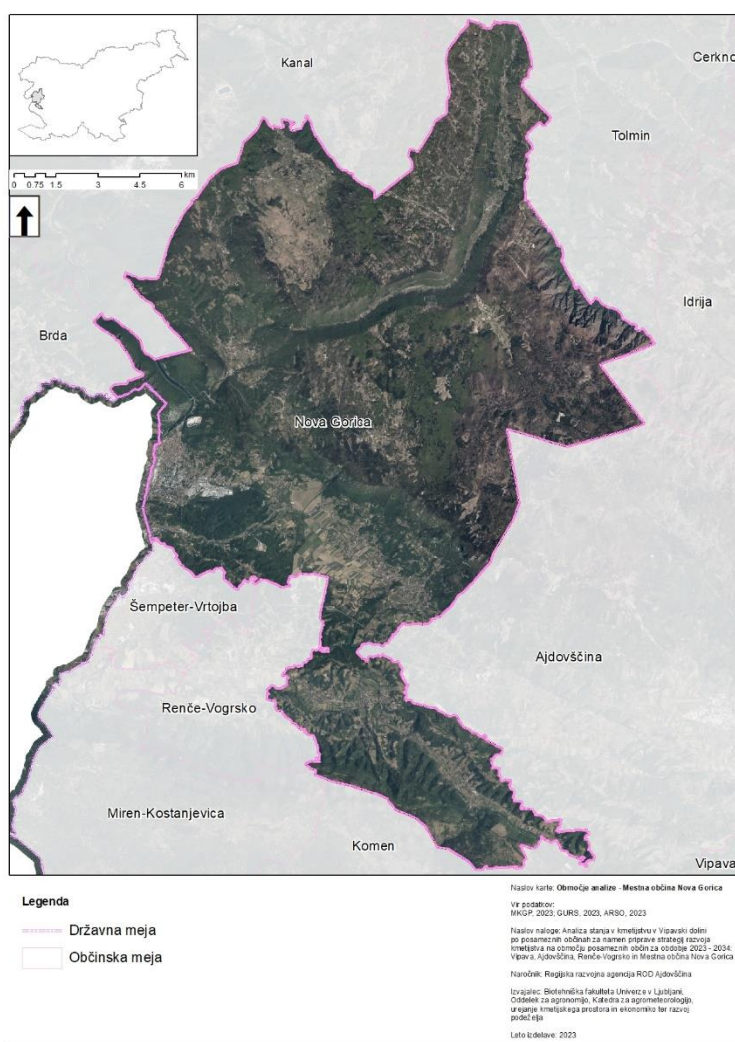
Slika 22: Območja Natura 2000.	43
Slika 23: Kmetijska pridelava v območjih Natura 2000.	44
Slika 24: Ekološko pomembna območja.	45
Slika 25: Naravne vrednote območja.	46
Slika 26: Zavarovana območja.	47
Slika 27: Gozdni sestoji s prikazanimi prevladujočimi drevesnimi vrstami.	49
Slika 28: Razporeditev dejanske rabe zemljišč.	51
Slika 29: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev (GERK).	52
Slika 30: Zastopanost in razporeditev kmetijskih rastlin po podatkih iz zbirne vloge za leto 2022.	54
Slika 31: Zastopanost in razporeditev vinogradov.	56
Slika 32: Zastopanost in razporeditev zavarovanih prostorov.	57
Slika 33: Grafične enote rabe tal z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD)...	58
Slika 34: Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi po zbirni vlogi 2022.	60
Slika 35: Ekološko kmetijstvo.	62
Slika 36: Območje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT) (SKP 2023-2027).	64
Slika 37: Kmetijska gospodarstva v Občini in nekatere njihove osnovne značilnosti, ...	66
Slika 38: Raba kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) v Občini (vir: SURS, 2023)	68
Slika 39: Raba zemljišč na kmetijskih gospodarstvih po vrsti rabe.	70
Slika 40: Kmetijska zemljišča v uporabi po kategorijah rabe, ...	71
Slika 41: Kmetijska gospodarstva v Občini po velikostnih razredih KZU.	73
Slika 42: Velikostni razredi KZU v Občini v letu 2020 (SURS, 2023), ...	73
Slika 43: Živina na kmetijskih gospodarstvih v Občini.	74
Slika 44: Gibanje števila živali po kategorijah ter števila KMG, ki posamezne kategorije živali redijo v Občini.	76
Slika 45: Gibanje števila govedi ter števila KMG, ki posamezne kategorije živali redijo v Občini.	77
Slika 46: Kmetijska gospodarstva v Občini glede na število registriranih dopolnilnih dejavnosti, ...	80

1 UVOD

Kmetijstvo in gozdarstvo s svojimi dejavnostmi uporabljata pretežni delež prostora Mestne občine Nova Gorica (Občina) (Slika 1). Njuna vloga se v spremenjenih družbenih in prostorskih razmerah spreminja, primarna raba prostora pa dobiva tudi nove vloge in pomen, kljub temu, da je gospodarski pomen teh dejavnosti v bruto družbenem proizvodu razmeroma majhen. Vse bolj pomembne namreč postajajo sekundarne funkcije kmetijstva in gozdarstva kot so gospodarno ravnanje z naravnimi viri, tlemi in vodami ter ohranjanje skozi stoletja oblikovane kulturne krajine in kulturnih značilnosti prostora.

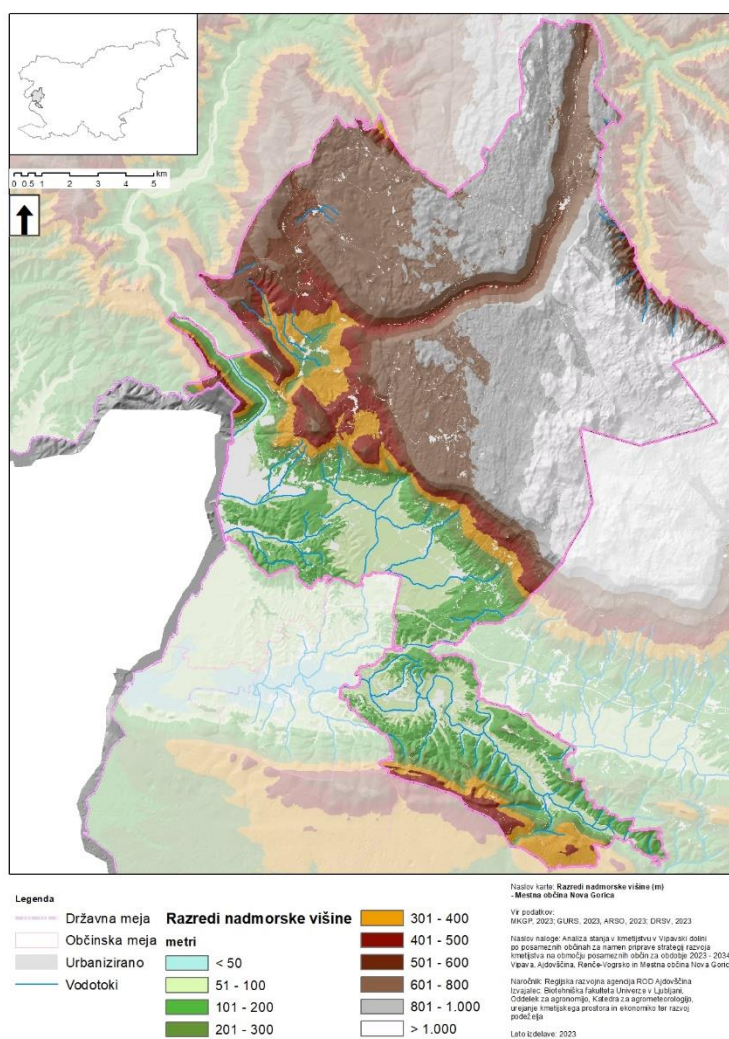
Kmetijstvo namreč še vedno predstavlja enega najboljših skrbnikov naravnih virov, še posebej, če ni izrazito intenzivno ter pomembnega oblikovalca krajinske podobe. To ni pomembno le za kakovost bivalnega okolja, pač pa tudi za rekreacijo ter preživljanje prostega časa ter razvoj dejavnosti, ki lahko izrabljajo te potencialne, kot je na primer turizem. Seveda ima kmetijstvo še vedno v prvi vrsti svojo primarno vlogo, to je pridelava kakovostne hrane (konvencionalno ali ekološko pridelane), vse bolj aktualna pa postaja tudi lokalna oskrba s prehranskimi proizvodi.

Razvoj vseh omenjenih dejavnosti zahteva tudi določene prostorske pogoje za strateške usmeritve pa analizo stanja kmetijstva, dosedanje razvojne trende, in usmeritve na nacionalni in evropski oz. globalni ravni. Upoštevati je potrebno tudi omejitve v prostoru in omogočiti ustrezen razvoj vseh dejavnosti v prostoru, ki pa morajo slediti določenim smernicam.

Slika 1: Študijsko območje – Mesta občina Nova Gorica.

Za območje Občine je značilna velika razgibanost terena, južna ravninska območja se na do 200 m.n.v. Hribovski predeli pa na več kot 500 m.n.v. in presegajo 1000 m.n.v. (Slika 2). Velika razlika v nadmorski višini na geografsko majhni razdalji močno vpliva na značilnosti podnebja in s tem kmetijstva in gozdarstva.

Slika 2: Razgibanost krajine na študijskem območju.

V nadaljevanju so povzeti nacionalni strateški cilji razvoja kmetijstva, ki temeljijo na ključnih sprejetih dokumentih za obdobje do leta 2027. Analiza stanja kmetijstva in potencialov v Občini je bila narejena na podlagi razpoložljivih statističnih podatkov ter različnih baz prostorskih podatkov (SURS, AKTRP, GURS, DRSV, ARSO, MKGP in BF).

Pričujoče poročilo predstavlja analizo stanja razvoja kmetijstva, ki bodo predstavnikom Občine predstavljane dne 20. 4. 2023, zainteresirani strokovni javnosti pa v okviru SWOT delavnice pa 13. 4. 2023. Delavnica bo priložnost, da deležniki s področja kmetijstva, okolja in narave ter drugih področij podajo svoje mnenje na predstavljenih izhodiščih ter izpostavijo svoje videnje glede morebitne specifičnih izzivov, ki bi jih bilo v izhodiščih še smiselno upoštevati.

2 STRATEŠKA IZHODIŠČA

Opredelitev večnamenske vloge kmetijstva v Občini je opredeljena v kontekstu Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo (SN 2023–2027), ki podaja usmeritve za razvoj trajnostne in tržno usmerjene pridelave hrane na celotnem območju države z namenom povečati samooskrbo upošteva energetsko draginjo ter podnebne in okoljske izzive.

SN 2023–2027 podaja nabor ukrepov (t.i. intervencij) za uresničevanje 9 specifičnih ciljev evropske Skupne kmetijske politike (SKP) in horizontalnega cilja za razširjanje znanja, inovacij in digitalizacije. S tem SN 2023–2027 sledi vsem 3 krovnim ciljem SKP: konkurenčnosti in odpornosti kmetijskega sektorja, varstvu okolja in podnebja ter skladnemu razvoju podeželja« (SN 2023–2027) (Preglednica 1).

Preglednica 1: Cilji evropske SKP v obdobju 2023–2027.

Spodbujanje pametnega, konkurenčnega, odpornega in raznolikoga kmetijskega sektorja, ki zagotavlja dolgoročno prehransko varnost	Podpora in krepitev varstva okolja vključno z biotsko raznovrstnostjo, in podnebnih ukrepov ter prispevanje k doseganju okoljskih in podnebnih ciljev Unije, vključno z njenimi zavezami iz Pariškega sporazuma	Krepitev socialno-ekonomskega tkiva podeželja
(1) Podpora vzdržnim dohodkom kmetij in odpornosti kmetijskega sektorja po vsej Uniji, da se poveča dolgoročna prehranska varnost in kmetijska raznolikost ter zagotovi gospodarske trajnost kmetijske proizvodnje v Uniji	(4) Prispevanje k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje vključno z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov in povečanjem sekvestracijskega ogljika ter spodbujanje trajnostne energije	(7) Privabljanje in zadrževanje mladih kmetov in drugih novih kmetov v tem poklicu ter spodbujanje trajnostnega razvoja podjetij na podeželju
(2) Krepitev tržne usmerjenosti in povečanje tako kratko kot dolgoročne konkurenčnosti kmetij tudi z večjim poudarkom na raziskavah, tehnologiji in digitalizaciji	(5) Spodbujanje trajnostnega razvoja in učinkovitega upravljanja naravnih virov, kot so voda, tla in zrak, vključno z zmanjšanjem odvisnosti od kemikalij	(8) Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom
(3) Izboljšanje položaja kmetov v vrednostni verigi	(6) Prispevanje k zaustavitvi in obratu trenda biotske raznovrstnosti, krepitev ekosistemskih storitev ter ohranjanja habitatov in krajine	(9) Izboljšanje odziva kmetijstva Unije in zahteve družbe glede hrane in zdravja. Vključno z visokokakovostno, varno in hranljivo hrano, pridelano na tajnostni način, zmanjšanje živilskih odpadkov ter izboljšanje dobrobiti živali in zatiranja protimikrobne odpornosti
Horizontalni cilj: modernizacija kmetijstva in podeželja s spodbujanje in razširjanjem znanja, inovacij in digitalizacije		

Tako SN 2023–2027 predvideva **raznoliko kmetijstvo**, ki bo zagotavljalo hrano in številne druge javne dobrine. V prehranski verigi je prepoznana tako **vloga** tehnološko razvitih kot majhnih kmetijskih gospodarstev v pridelavi hrane ter ohranjanju okolja, narave in virov.

Namen SN 2023–2027 je **zagotoviti pogoje** za odporno in konkurenčno pridelavo in predelavo hrane, s posebnim poudarkom na ohranjanju »proizvodnega potenciala in obsega kmetijskih zemljišč ter zagotavljanju primerne in stabilnega dohodka kmetijskih gospodarstev, tudi na

OMD območjih in v sektorjih v težavah, ter zagotavljanjem enakovrednejšega položaja kmetijskih pridelovalcev z odpravo plačilnih pravic».

Mladi kmetje imajo osrednje mesto v razvoju slovenskega kmetijstva, zato se vzpodbuja prevzem, zagon in modernizacija kmetij ter odličen dostop do kakovostnega znanja, da se zagotovi ugoden dohodkovni položaj.

Posebna pozornost je usmerjena v **vzpodbujanje kolektivnih naložb** in drugih spodbud poslovnega povezovanja za stabilno preskrbo z varno in kakovostno hrano tudi skozi razvoj lokalnih dobavnih verig, povezovanje akterjev znotraj agroživilskih verig in izboljšanje položaja kmeta. Oblikovane so linije enostavnejšega dostopa do investicijskih podpor za majhne kmetije. Poseben poudarek namenjamo pridelavi hrane z višjo dodano vrednostjo, zlasti ekološki pridelavi in predelavi ter drugim proizvodom iz shem kakovosti.

SN 2023–2027 je usmerjen v **varovanje in trajnostno upravljanje z naravnimi viri**, blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe ter ohranjanje biotske raznovrstnosti. Pravila o pogojenosti so se glede na preteklo programsko obdobje zaostрила, predstavljajo standard, nad katerim so oblikovana plačila za sheme za podnebje in okolje (SOPO) v okviru neposrednih plačil I. stebra ter kmetijsko-okoljska-podnebna plačila (KOPOP) in druga plačila na površino v okviru II. stebra, zlasti Ekološko kmetovanje. Ta plačila spodbujajo kmete k izvajanju nadstandardnih oblik kmetovanja. Sheme SOPO so enoletne in širše dostopne, KOPOP pa so izrazito ciljno in k rezultatom usmerjena na vsebinska področja in posamezna območja, ki zahtevajo ukrepanje zaradi vzdrževanja ali izboljševanja stanja okolja in blaženje posledic podnebnih sprememb in prilagajanje nanje.

Posebna pozornost je **dana ožjim naravovarstvenim in vodovarstvenim območjem** ter območjem, kjer okoljski cilji niso doseženi. Z namenom bolj učenkinega varovanja biotske pestrosti so uvedena plačila za območja NATURA 2000 in podpora izvajanju ukrepov iz načrtov upravljanja zavarovanih območij. K tem ukrepom so na novo dodane **neproizvodne naložbe**, ki podpirajo okoljsko funkcijo kmetijstva. Načrtovana je podvojitev obsega površin pod ekološkim kmetijstvom (na 81.545 ha), kar podpira Evropski zeleni dogovor.

V SN 2023–2027 je trdno **zasidrana ohranjanje, trajnostno rabo in razvoj rastlinskih genskih virov v kmetijstvu**. Naslovljeni so podnebni izzivi, izpusti amonijaka in energetska kriza. Ukrepi obsegajo uvajanje in obnovo kapacitet OVE, odpornih sort v trajnih nasadih, učinkovitejšo rabo gnojil in FFS, optimizacijo krmnih obrokov, uvajanje krmnih dodatkov, in gnojenje z nizkimi izpusti.

Nadalje je v SN 2023–2027 zaveza za **dvig kakovosti življenja in krepitev** gospodarske aktivnosti na podeželju. Poleg kmetijskih dejavnosti se razvijajo dopolnilne dejavnosti, vključno z biogospodarstvom, in dejavnosti ohranjanja kulturne dediščine, ki pomembno pripomorejo k dvigu in stabilnosti dohodka kmetijskih gospodarstev. Nadaljujejo se podpore za aktivnosti lokalnih pobud oziroma lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (pristop LEADER/CLLD), predvsem z namenom spodbujanja zaposlovanja na podeželju, večje socialne vključenosti prebivalcev, ohranjanja dediščine na podeželju, trajnostnih oblik turizma, spodbujanja medgeneracijskega sodelovanja in različnih socialnih ter »pametnih« storitev po konceptu Pametnih vasi.

Izhajajoč tudi iz Dolgoročne vizije podeželja EU skupaj z ostalimi EU skladi in programi, ter drugimi nacionalnimi politikami SN 2023–2027 vzpodbuja **celovit razvoj slovenskega podeželja**. Na ta način se bo s sredstvi ESRR, Načrta za okrevanje in odpornost, InvestEU in drugimi viri doseglo izboljšanje pokritosti s hitrimi širokopasovnimi povezavami, v skladu s ciljem strategije „od vil do vilic“ glede širokopasovnih povezav.

Uspešnega razvoja slovenskega kmetijstva in podeželja ni brez učinkovitega prenosa znanja in inovacij ter uvajanja digitalizacije. Zato je SN 2023–2027 usmerjen v razvoj mreže deležnikov v sistemu AKIS, demonstracijske projekte, specializirana svetovanja in usposabljanja. Posebna pozornost je namenjena usposabljanju kmetijskih in gozdarskih svetovalcev, ki so eden izmed ključnih deležnikov v sistemu prenosa znanja. V SN 2023–2027 se obseg finančnih sredstev za sistem AKIS povečuje glede na PRP 2014–2020, ko je bilo za izvajanje ukrepov prenosa znanja, svetovanja in inovativnosti namenjenih 3,49 milijona evrov letno. V SN 2023–2027 se za AKIS namenja 33,26 mio evrov (oz. 6,65 milijona evrov letno), kar na letni ravni v primerjavi s prejšnjim obdobjem pomeni 90,6 % povečanje alokacije sredstev za sistem AKIS, s čimer izkazujemo svojo zavezanost za njegovo krepitev.

Sistem AKIS bo osredotočen na **vsebine prehoda v zeleno, digitalno in podnebno nevtrarno kmetijstvo**. Financiran bo tudi z nacionalnimi sredstvi za kmetijsko izobraževanje, znanstveno-raziskovalno dejavnost in delovanje javnih služb v okviru Načrta za okrevanje in odpornost.

Ključna evropska in SN 2023-2027 usmeritev temelji na ciljih:

- Evropskega zelenega dogovora v okviru Strategije od vil do vilic,
- Strategije za biotsko raznovrstnost ter leta 2021 objavljeno Dolgoročno vizijo za podeželska območja ter drugih strateških dokumentih EU.
- Resolucije »Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021«
- Resolucije o Dolgoročni podnebni strategiji do leta 2050 in Nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN),
- Programa upravljanja območij Natura 2000 ter
- Načrta upravljanja voda (NUV) za območje Donave in Jadranskega morja.

Zelena arhitektura SN 2023–2027 (t.j. podnebno-okoljska komponenta) je zastavljena dovolj premišljeno, uravnoteženo in bolj ambiciozno kot kadarkoli v zgodovini. Je odraz dolgotrajnega in zahtevnega dialoga med vsemi ključni partnerji: predstavniki kmetijskih, okoljskih in naravovarstvenih organizacij ter Evropsko komisijo. Večja ambicija se kaže na več področjih: kot posledica zaostrenih standardov v okviru pogojenosti se zaostrojujejo vsi ostali elementi zelene arhitekture (shema SOPO, KOPOP...), širi se nabor ukrepov na področju okolja in podnebja (Natura 2000 plačila, ...) ter povečujejo se sredstva za varstvo okolja, biodiverzitetu in podnebje. Na ta način se dviguje okoljska in podnebna ambicija načrta ter podpira kmetijstvo v smeri varne prehrane s kakovostno hrano.

2.1 Strateške podlage za razvoj kmetijstva

Kmetijstvo mora pri načrtovanju in razvoju upoštevati številne strateške dokumente na evropski in nacionalni ravni. Evropska skupna kmetijska politika (CAP) opredeljuje cilje, podpore in ukrepe za kmetijstvo in podeželje, ki jih je mogoče izvajati, hkrati pa določa in postavlja tudi omejitve. Temu sledijo še specifični nacionalni dokumenti in strategije, ki opredeljujejo razvoj kmetijstva. Takšni dokumenti so lahko pripravljene tudi na regionalni ali lokalni ravni. V nadaljevanju predstavljamo nekaj ključnih aktualnih dokumentov in politik na katerih temelji SN 2023–2027.

2.1.1 Evropski zeleni dogovor v okviru [Strategije od vil do vilic](#)

Evropski zeleni dogovor določa, kako doseči, da bo Evropa do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina. V njem je predstavljena nova, trajnostna in vključujoča strategija za rast, katere cilji so spodbuditi gospodarstvo, izboljšati zdravje in kakovost življenja ljudi ter poskrbeti za naravo in za to, da nihče ne bo prezrt. Strategija „od vil do vilic“, za pravičen, zdrav in okolju prijazen prehranski sistem je v središču zelenega dogovora. Celovito obravnava

izzive trajnostnih prehranskih sistemov, ob čemer priznava neločljive povezave med zdravimi ljudmi, zdravimi družbami in zdravim planetom.

Ključni cilij strategije so:

- Zagotavljanje trajnostne proizvodnje hrane
- Zagotavljanje prehranske varnosti
- Spodbujanje trajnostne predelave hrane, trgovine na debelo, trgovine na drobno, gostinstva in živilskostoritvenih praks
- Spodbujanje trajnostne porabe hrane ter omogočanje prehoda na zdrave in trajnostne načine prehranjevanja
- Zmanjšanje izgube hrane in količine zavržene hrane
- Preprečevanje goljufij s hrano vzdolž verige preskrbe s hrano
- Spodbujanje prehoda
- Raziskave, inovacije, tehnologija in naložbe
- Svetovalne storitve, izmenjava podatkov in znanja ter znanja in spretnosti ter
- Spodbujanje svetovnega prehoda

Strategija prepoznana, da je za prehod na trajnostne prehranske sisteme skupen pristop, ki bo vključeval javne organe na vseh ravneh upravljanja (vključno z mesti, podeželskimi in obalnimi skupnostmi), akterje iz zasebnega sektorja po vsej prehranski vrednostni verigi, nevladne organizacije, socialne partnerje, akademike in državljane.

2.1.2 Strategija za biotsko raznovrstnost do leta 2030

Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030 je dolgoročen načrt za zaščito narave in preprečevanje propadanja ekosistemov. Strategija konkretnimi ukrepi in zavezami deluje v smeri ohranjanja in povečanje biotski raznovrstnosti Evrope.

Njen namen je, da družba okrepi odpornost proti prihodnjim grožnjam, kot so

- učinki podnebnih sprememb
- gozdni požari
- neustrezna prehranska varnost
- izbruhi bolezni, vključno z zaščito prostoživečih vrst in bojem proti nedovoljeni trgovini s prostoživečimi vrstami

Strategija vsebuje posebne zaveze in ukrepe, ki bodo uresničeni do leta 2030:

- Razširitev mreže EU z zavarovanimi območji na kopnem in morju
- Izvajanje načrta EU za obnovo narave
- Ukrepi za omogočanje potrebnih preobrazbenih sprememb
- Ukrepi za spoprijemanje s svetovnim izzivom biotske raznovrstnosti

2.1.3 Dolgoročna vizija za podeželska območja EU do leta 2040

Podeželska območja EU so osrednji del evropskega načina življenja. Na teh območjih, ki obsegajo več kot 80 % ozemlja EU, živi 137 milijonov ljudi, ki predstavljajo skoraj 30 % njenega prebivalstva, če se upoštevajo vse evropske skupnosti in občine z majhnim številom ali gostoto prebivalstva. Ta območja so splošno priznana in cenjena zaradi proizvodnje hrane, upravljanja naravnih virov, varstva naravne krajine ter rekreacije in turizma. Številne naše tradicije, festivali in kultura so zakoreninjeni v evropskih podeželskih območjih.“

V viziji je predstavljena dolgoročna vizija za podeželska območja EU do leta 2040. V njem so opredeljena področja ukrepanja za močnejša, povezana, odporna in uspešna podeželska

območja in skupnosti. Pakt za podeželje bo mobiliziral javne organe in deležnike, da se odzovejo na potrebe in želje podeželskih prebivalcev. Spremljajoči akcijski načrt EU za podeželje bo utrli pot spodbujanju teritorialne kohezije in ustvaril nove priložnosti za privabljanje inovativnih podjetij, zagotovil dostop do kakovostnih delovnih mest, spodbujal nova in izboljšana znanja in spretnosti, zagotovil boljšo infrastrukturo in storitve ter okrepil vlogo trajnostnega kmetijstva in raznolikih gospodarskih dejavnosti.

2.1.4 Resolucija »[Naša hrana, podeželje in naravni viri od leta 2021](#)«

Živimo v svetu, ki se korenito spreminja. Ni mogoče natančno predvideti, kaj nam bodo prinesli nove tehnologije, premiki politično-ekonomskih razmerij in spremembe v naravnem okolju. To velja tudi za slovensko kmetijstvo in podeželje, ki sta predmet tega strateškega dokumenta in sta posebej občutljivi del družbenega tkiva. Posredno in neposredno se kmetijstvo in podeželje dotikata slehernega prebivalca Slovenije. Vplivata na varnost, dostopnost in kakovost hrane, ki jo vsi uživamo. Določata kakovost bivanja in prostora za prosti čas, v določeni meri pa opredeljujeta stanje okolja in narave. Družbeni odnosi in pogledi na pridelavo hrane, kmetijstvo in podeželje se hitro spreminjajo. Sodobni potrošnik, državljan in javnost pričakujejo, da bodo deležniki v verigi oskrbe s hrano ob aktivni vlogi države:

- zagotavljali varno in kakovostno hrano ter ustrezno stopnjo samooskrbe;
- varovali naravne vire in se ustrezno odzivali na podnebne spremembe;
- ohranjali vitalno podeželje.

To je temeljni okvir za določitev nove strategije, katerega specifični cilji so:

- Odporna in konkurenčna pridelava in predelava hrane,
- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri in zagotavljanje javnih dobrin,
- Dvig kakovosti življenja in krepitev gospodarske aktivnosti na podeželju,
- Horizontalni cilj: krepitev oblikovanja in prenosa znanja.

Resolucija je prizadevanje za novo poglavje v razvoju slovenskega kmetijstva in podeželja. Pomeni zavestno prilagoditev na nove družbene izzive ter iskanje nove, zahtevnejše, a obetajoče zgodbe slovenskega kmetijstva in podeželja. Zato potrebujemo predvsem dobro voljo, znanje ter pripravljenost za sodelovanje.

2.1.5 Resolucija o [Dolgoročni podnebni strategiji do leta 2050](#)

Podnebna strategija je strateški dokument in ne vsebuje konkretnih ukrepov. Akcijski načrt za izvajanje podnebne strategije do leta 2030 je NEPN. Dokumenta sta bila pripravljena usklajeno in temeljita na istih strokovnih podlagah. Za obdobje do leta 2030 dokument sloni na že sprejetih odločitvah, opredeljenih v Strategiji razvoja Slovenije 2030 (SRS 2030), Celovitem nacionalnem energetsko podnebnem načrtu (NEPN), Resoluciji o nacionalnem programu razvoja prometa v Republiki Sloveniji za obdobje do leta 2030 (Uradni list RS, št. 75/16; v nadaljnjem besedilu: ReNPRP30), Resoluciji o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020–2030 (Uradni list RS, št. 31/20; v nadaljnjem besedilu: ReNPVO20-30) in drugih sektorskih dokumentih. Podnebna strategija navedene dokumente nadgrajuje ter zastavlja vizijo, dolgoročne cilje do leta 2050 in daje usmeritve za njihovo doseganje.

Vizija Resolucije je naslednja:

- Slovenija bo leta 2050 podnebno nevtralna in na podnebne spremembe odporna družba na temeljih trajnostnega razvoja. Učinkovito bo ravnala z energijo in naravnimi viri, hkrati pa ohranjala visoko stopnjo konkurenčnosti nizkoogljičnega krožnega gospodarstva. Družba bo temeljila na ohranjeni naravi, krožnem gospodarstvu,

obnovljivih in nizkoogljičnih virih energije, trajnostni mobilnosti in lokalno pridelani zdravi hrani.

- Prilagojena in odporna bo na vplive podnebnih sprememb. Slovenija bo družba, v kateri bosta kakovost in varnost življenja visoki, izkoriščala pa bo tudi priložnosti v razmerah spremenjenega podnebja.
- Prehod v podnebno nevtralno družbo bo vključujoč, upoštevala se bodo načela podnebne pravičnosti. Stroški in koristi prehoda bodo porazdeljeni pravično, saj bo tudi najranljivejšim skupinam prebivalstva omogočeno izvajanje ukrepov blaženja in prilagajanja.

2.1.6 Program upravljanja območij Natura 2000

Operativni program - Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020 je sprejela Vlada Republike Slovenije na 30. seji dne 9. aprila 2015, popravek dveh prilog na 38. seji dne 28. maja 2015 in nato na seji 24. marca 2016. Januarja 2021 je Vlada RS ([Sklep Vlade](#)) podaljšala uporabo podrobnih varstvenih ciljev in ukrepov za njihovo doseganje, določenih v Operativnem programu - Program upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020).

V tem programu so podrobni varstveni cilji in ukrepi za njihovo doseganje določeni v tabelarni obliki v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi«. Nadalje so prednostni projekti za doseganje ciljev tega programa, ki se financirajo iz Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike 2014–2020, izhodišča za izvajanje integriranih projektov LIFE in izvajanje lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost za prednostno področje ohranjanje narave (v nadaljnjem besedilu: CLLD ohranjanje narave) navedeni v prilogi 6.4 »Načrtovani projekti«. Projekti, ki se financirajo iz aktivnosti za odpravo pomanjkanja potrebnih raziskav, ekspertiz, podatkov in monitoringa, so določeni v prilogi 6.5 »Monitoringi in raziskave«.

2.1.7 Načrta upravljanja voda (NUV) za obdobje 2022-2027

Načrta upravljanja voda (NUV) za območje Jadranskega morja za obdobje 2022-2027 je narejen z namenom zasledovanja ciljev [Vodne direktive](#) te določiti okvir za varstvo celinskih površinskih voda, somornic, obalnega morja in podzemne vode:

- ki preprečuje nadaljnje slabšanje stanja vodnih ekosistemov ter, glede na njihove potrebe po vodi, stanja kopenskih ekosistemov in močvirij, ki so neposredno odvisni od vodnih ekosistemov, to stanje varuje in ga izboljšuje;
- ki vzpodbuja trajnostno rabo vode, ki temelji na dolgoročnem varstvu razpoložljivih vodnih virov;
- katerega cilj je večje varstvo in izboljšanje vodnega okolja, ki se med drugim lahko doseže s posebnimi ukrepi za postopno zmanjšanje odvajanja, emisij in uhajanja prednostnih snovi, ter ustavitve ali postopno odpravo odvajanja, emisij in uhajanja prednostnih nevarnih snovi;
- ki zagotavlja postopno zmanjšanje onesnaženosti podzemne vode in preprečuje njeno nadaljnje onesnaževanje, in
- ki prispeva k blažitvi učinkov poplav in suš

ter s tem prispeva k:

- zagotavljanju zadostnih zalog kakovostne površinske in podzemne vode, potrebne za trajnostno, uravnoteženo in pravično rabo vode,
- znatnemu zmanjšanju onesnaževanja podzemne vode,
- varstvu teritorialnih in morskih voda, in

- uresničevanju ciljev ustreznih mednarodnih sporazumov, skupaj s tistimi, katerih cilj je preprečiti in odpraviti onesnaževanje morskega okolja, z ukrepanjem Skupnosti na podlagi člena 16(3), da se ustavijo ali postopno odpravijo odvajanje, emisije in uhajanje prednostnih nevarnih snovi, s končnim ciljem, da se v morskem okolju za naravno prisotne snovi dosežejo koncentracije, ki so blizu vrednostim naravnega ozadja, in za sintetične snovi čim bližje vrednosti nič.

Z načrti upravljanja voda na vodnih območjih za vsako šestletno obdobje določimo cilje za vode ter ob tem zagotovimo osvežen pregled vplivov človekovega delovanja na vode.

2.2 Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo

V okviru Strateškega načrta skupne kmetijske politike se, za doseganje 9 specifičnih ciljev in 1 horizontalnega cilja, izvaja 61 intervencij, nekatere izmed katerih pa se naprej delijo na podintervencije. V oklepaju je navedena višina razpoložljivih sredstev po posameznih intervencijah (v EUR) v programskem obdobju 2023-2027.

Intervencije specifičnih ciljev 1, 2 in 3 – konkurenčnost in odpornost kmetijskega sektorja:

- INP01 Osnovna dohodkovna podpora za trajnostnost (414.451.188,10 €)
- INP02 Dopolnilna prerazporeditvena dohodkovna podpora za trajnostnost (38.873.375,99 €)
- INP03 Vezana dohodkovna podpora za rejo drobnice (6.576.498,30 €)
- INP04 Vezana dohodkovna podpora za rejo govedi (28.936.604,65 €)
- INP05 Vezana dohodkovna podpora za krave dojilje (30.909.560 €)
- INP06 Vezana dohodkovna podpora za mleko v gorskih območjih (19.071.857,35 €)
- INP07 Vezana dohodkovna podpora za beljakovinske rastline (13.153.000,89 €)
- IRP01 Plačilo za naravne ali druge omejitve (240.000.000 €)
- IRP02 Naložbe v dvig produktivnosti in tehnološki razvoj, vključno z digitalizacijo kmetijskih gospodarstev in živilskopredelovalne industrije (60.981.458€)
- IRP03 Kolektivne naložbe v kmetijstvu za skupno pripravo kmetijskih proizvodov za trg in razvoj močnih in odpornih verig vrednosti preskrbe s hrano (12.388.702 €)
- IRP04 Naložbe v razvoj in dvig konkurenčnosti ter tržne naravnosti ekoloških kmetij (4.115.808 €)
- IRP05 Izvedba agromelioracij in komasacij kmetijskih zemljišč (10.770.200 €)
- IRP06 Naložbe v ureditev gozdne infrastrukture (3.590.672 €)
- IRP07 Naložbe v nakup nove mehanizacije in opreme za delo v gozdu (18.399.206 €)
- IRP08 Naložbe v primarno predelavo lesa in digitalizacijo (8.975.394 €)
- IRP09 Naložbe v ustanovitev in razvoj gozdnega drevesničarstva (1.795.000 €)
- IRP10 Spodbujanje kolektivnih oblik sodelovanja v kmetijskem in gozdarskem sektorju (6.500.000 €)
- IRP11 Podpora za novo sodelovanje v shemah kakovosti (1.429.320 €)
- IRP12 Regijski pristop povezovanja lokalnih proizvodov s poudarkom na ekoloških proizvodih (2.300.000 €)
- IRP13 Izgradnja namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom (8.975.150 €)
- IRP35 Naložbe v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov za dvig produktivnosti in tehnološki razvoj, vključno z digitalizacijo (88.350.406 €)
- IRP39 Podpora za dejavnosti informiranja in promocije proizvodov iz shem kakovosti (2.599.974 €)
- IRP40 Individualni namakalni sistemi in nakup namakalne opreme (3.590.000 €)

Intervencije v sektorju čebelarstvih proizvodov:

- SI01 – Prenos znanja v čebelarstvu (697.862,58 €)
- SI02 – Podpora čebelarjem in čebelarskim društvom (1.852.324,40 €)
- SI03 – Vzreja čebeljih matic (753.491,20 €)

- SI04 – Raziskovalno delo na področju čebelarstva (1.661.131,60 €)
- SI05 – Promocija in raziskava trga sektorja čebelarstva (142.675,10 €)
- SI06 – Kakovost in varnost čebeljih pridelkov (1.377.936 €)

Intervencije v vinskem sektorju:

- SI07 – Prestrukturiranje in preusmeritev vinogradov (13.992.000 €)
- SI08 – Promocija vina v tretjih državah (4.800.000 €/leto)
- SI09 – Ukrepi informiranja o vinih Unije v državah članicah (604.000 €/leto)

Intervencije v sektorju sadja in zelenjave (410.000€):

- SI10.01 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – naložbe in raziskave
- SI10.02 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – svetovanje in tehnična pomoč
- SI10.03 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – usposabljanje in izmenjava dobrih praks
- SI10.05 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – promocija, obveščanje in trženje
- SI10.06 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – umik s trga za brezplačno razdelitev
- SI10.07 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – opustitev spravila
- SI10.08 Sektorske intervencije za sadje in zelenjavo – zavarovanje letine in proizvodnje

Intervencije specifičnih ciljev 4, 5, in 6 – varstvo okolja in podnebja:

Shema za podnebje in okolje – SOPO (101.801.968 €):

- INP08.01 Ekstenzivno travinje (15.534.649,35 €)
- INP08.02 Tradicionalna raba travinja (10.533.615,65 €)
- INP08.03 Gnojenje z organskimi gnojili z majhnimi izpusti v zrak (23.916.420 €)
- INP08.04 Dodatki za zmanjšanje emisij in izpustov amonijaka in TGP (5.978.400 €)
- INP08.05 Naknadni posevki in podsevki (15.417.392 €)
- INP08.06 Ozelenitev ornih površin preko zime (12.210.000 €)
- INP08.07 Konzervirajoča obdelava tal (2.462.491,20 €)
- INP08.08 Zaplate neposejanih tal za poljskega škranca (1.020.000 €)
- INP08.09 Varstvo gnezd pribe (Vanellus vanellus) (99.000 €)
- INP08.10 Uporaba le organskih gnojil za zagotavljanje dušika v trajnih nasadih (7.800.000 €)
- INP08.11 Ohranjanje biodiverzitete v trajnih nasadih (6.830.000 €)

Kmetijsko-okoljska podnebna plačila:

- IRP18.01 Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Podnebne spremembe (5.110.858,23 €)
- IRP18.02 Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Naravni viri (115.639.143 €)
- IRP18.03 Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost (38.222.909,30 €)
- IRP14 Tehnološke posodobitve namakalnih sistemov, ki so namenjeni več uporabnikom (7.000.000 €)
- IRP15 Naložbe v sanacijo in obnovo gozdov po naravnih nesrečah in neugodnih vremenskih razmerah (4.000.004 €)
- IRP16 Naložbe v prilagoditev na podnebne razmere pri trajnih nasadih (40.582.400 €)
- IRP17 Naložbe v učinkovito rabo dušikovih gnojil (3.998.124 €)
- IRP19 Ekološko kmetovanje (91.999.546,58 €)
- IRP20 Plačila Natura 2000 (2.649.423,80 €)
- IRP21 Naložbe v nakup kmetijske mehanizacije in opreme za optimalno uporabo hranil in trajnostno rabo FFS (3.009.505€)

- IRP22 Neproizvodne naložbe, povezane z izvajanjem naravovarstvenih podintervencij SN 2023-2027 (3.503.200€)
- IRP33 Testiranje naravovarstvenih ukrepov na zavarovanih območjih (1.600.000€)
- IRP34 Ohranjanje, trajnostna raba in razvoj genskih virov v kmetijstvu (1.749.998,04 €)
- IRP36 Naložbe v obnovljive vire energije (10.088.000 €)
- IRP37 Naložbe v nakup kmetijske mehanizacije in opreme za upravljanje travniških habitatov (2.399.985 €)
- IRP41 Tehnološke posodobitve individualnih namakalnih sistemov (1.000.000 €)
- IRP42 Lokalne pasme in sorte (16.527.080 €)
- IRP43 Ekološko čebelarjenje (1.499.888 €)

Intervencije specifičnih ciljev 7, 8 in 9 – skladen razvoj podeželja ter varovanja kakovosti hrane in sadja:

- INP09 Dopolnilna podpora za mlade kmete (9.864.752,15 €)
- IRP24 Podpora za vzpostavitev gospodarstev mladih kmetov (47.288.600 €)
- IRP25 Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, vključno z biogospodarstvom in v ohranjanje kulturne dediščine (8.998.011 €)
- IRP26 LEADER (44.428.195 €)
- IRP27 Biotično varstvo rastlin (8.000.000 €)
- IRP28 Dobrobit živali (49.999.442 €)
- IRP29 Naložbe v prilagoditev kmetijskih gospodarstev izvajanju nadstandardnih zahtev s področja dobrobiti rejnih živali (64.944.372 €)

Intervencije horizontalnega cilja za razširjanje znanja, inovacij in digitalizacije:

- IRP30 Medgeneracijski prenos znanja (7.560.000 €)
- IRP31 Podpora za projekte EIP (10.200.000 €)
- IRP32 Izmenjava znanja in prenos informacij kmetovalcem in lastnikom gozdov ter usposabljanje svetovalcev (3.500.000 €)
- IRP38 Konzorciji institucij znanja v podporo prehodu kmetijstva v zeleno, digitalno in podnebno nevtrarno (12.000.000 €)

Predstavitve intervencij z usposabljanj svetovalcev JSKS:

- Pogojenost (12. januar 2023)
- Register kmetijskih gospodarstev (12. januar 2023)
- Splošna predstavitev IAKS intervencij (10. januar 2023)
- Dobrobit živali v letu 2023 (17. januar 2023)
- Neposredna plačila za izvajanje SN 2023-2027 (19. januar 2023)
- Neposredna plačila – Sheme za podnebje in okolje (SOPO) (24. januar 2023)
- Ekološko kmetovanje in ekološko čebelarjenje (Ek in EKČ) (26. januar 2023)
- Biotično varstvo rastlin (BVR) (26. januar 2023)

SN 2023–2027 za Slovenijo predstavlja ključni usmeritveni dokument ter finančni vir za kmetijstvo in podeželje do leta 2027. Za izboljšanje razmer na področju kmetijstva in podeželja v Občini bo potrebno tudi priložnosti tega programa čim boljše izkoristiti in ga smiselno kombinirati z lokalno, regionalno in evropsko podprtimi iniciativami in projekti.

3 STANJE PODNEBJA IN PROJEKCIJE

Za Občino je značilna lega na prehodu med Sredozemljem, Alpami in celinsko Evropo. Podnebje je prehodno submediteransko z veliko sonca, s povprečno milimi in vlažnimi zimami ter vročimi poletji. Na klimatske razmere pa delno vpliva tudi kraško podnebje. Nad ozemljem Občine se stikajo celinske in sredozemske zračne gmote, kar ustvarja nenavadne vremenske prizore in pojave. V grobem gre za hladnejše podnebje s snegom na Visokem krasu in toplejšo prehodno submediteransko klimo v dolini. Pojavlja se tudi značilna vipavska burja.

V Občini letna povprečna temperatura zraka znaša 10,4 °C. Ogrevalna sezona v Občini traja povprečno 244 dni, v mestu Nova Gorica pa kar nekaj manj, to je 217 dni. Nova Gorica se z navedeno dolžino kurilne sezone uvršča med območja najkrajše kurilne sezone v Sloveniji. Povprečna poletna temperatura (junij, julij, avgust) na območju Občine, znaša 20,7 stopinj Celzija, pozimi pa okoli 2,9 stopinje. V povprečju pade v Občini 1.800 mm padavin na leto, od tega največ v jeseni, drugi višek pa je ob prehodu pomladi v poletje. Najmanj padavin pade na prehodu zime v pomlad in v osrednjih poletnih mesecih. Značilnosti submediteranskega podnebja so še:

- povprečna temperatura najhladnejšega meseca januarja je nad 0°C (do 5°),
- povprečna temperatura najtoplejšega meseca julija je nad 22°C,
- povprečne oktobrske temperature so višje od aprilskih.

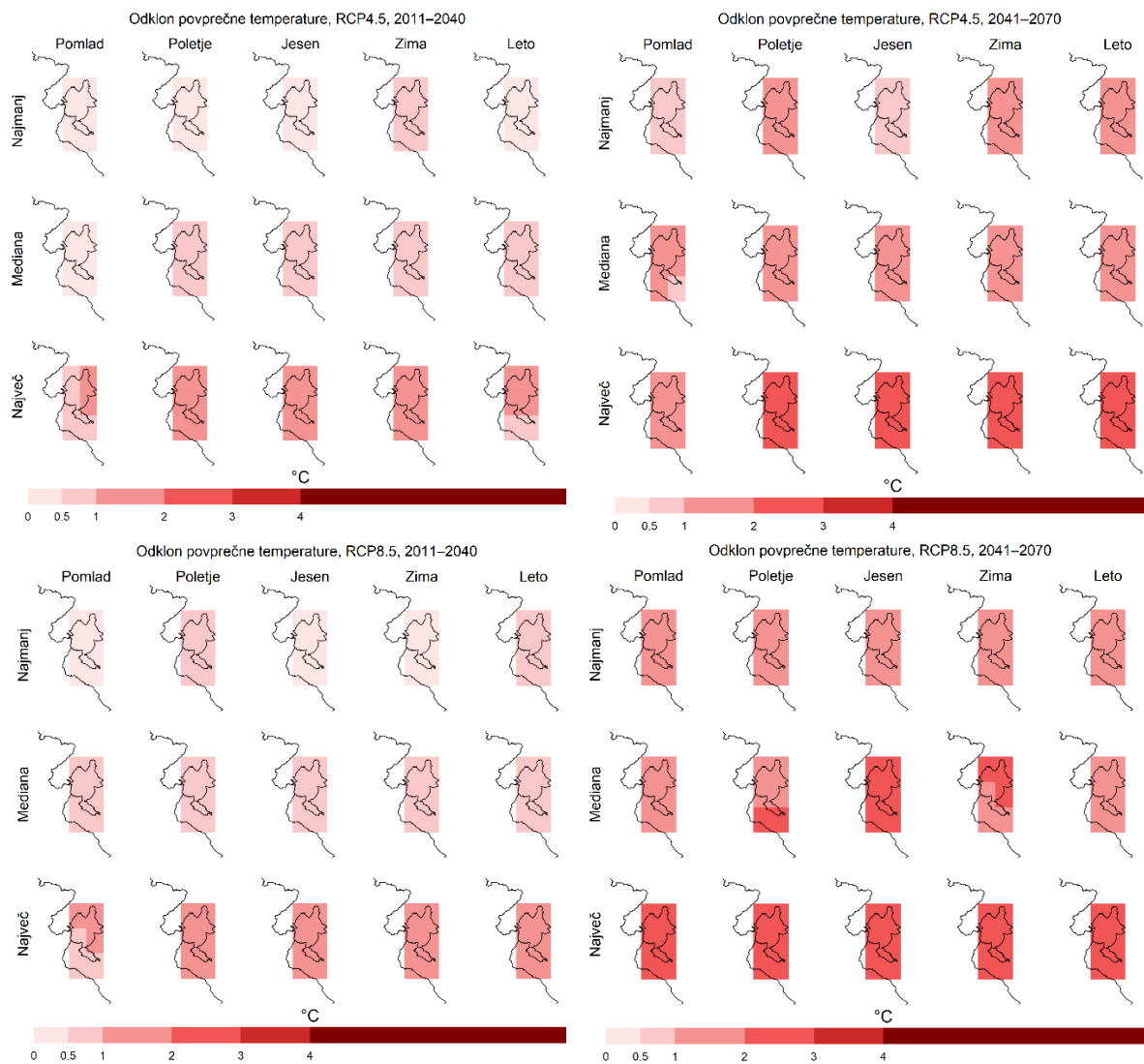
3.1.1 Temperatura zraka

Temperatura sodi med temeljne lastnosti ozračja in je glavni kazalnik dosedanjih podnebnih sprememb – globalnega segrevanja ozračja, morja in kopnega. Povprečna temperatura zraka nekega kraja ali Občine v daljšem časovnem obdobju je odvisna od geografske lege, zlasti od nadmorske višine, geografske širine, vpliva morja in človekovega delovanja na prostor.

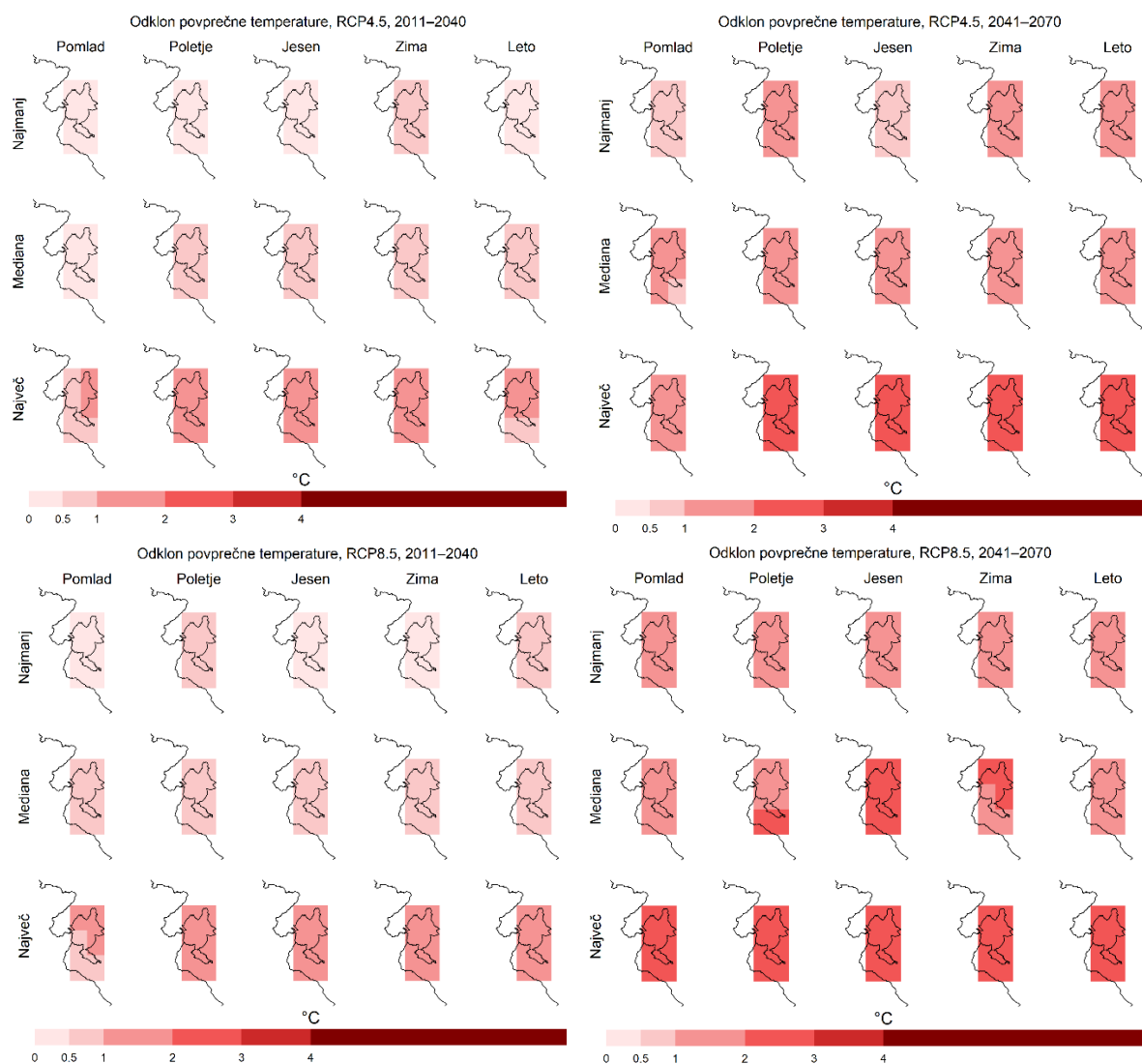
Letna povprečna temperatura zraka v Občini je v referenčnem obdobju 1981—2010 znašala 10,4 °C, z zimsko povprečno temperaturo 1,8 °C, ter poletno povprečno temperaturo 19,1 °C. Povprečna temperatura zraka je močno pogojena z nadmorsko višino, temperatura se v povprečju zniža za 1 °C na vsakih 180 metrov dviga.

Povprečna temperatura zraka se je v Občini v referenčnem obdobju 1981—2010 dvignila za 0,32 °C/desetletje, torej za 1,0 °C v tridesetletnem obdobju. Najbolj so se ogrela poletja (0,44 °C/desetletje) in pomladi (0,38 °C/desetletje), nekoliko manj zime (0,32 °C/desetletje), medtem ko jeseni ni zaznani sprememb povprečne dnevne temperature zraka.

Naraščanje temperature zraka se nadaljuje, velikost dviga pa je zelo odvisna od scenarija izpustov toplogrednih plinov. V primeru scenarija RCP4.5 bo povprečna letna temperatura v Občini v letih 2011—2040 višja za približno 0,8 °C, v letih 2041—2070 pa za 1,4 °C, vedno gledano v primerjavi z obdobjem 1981—2010. V primeru scenarija RCP8.5 pa bo temperatura v letih 2011—2040 višja za približno 0,8 °C, v letih 2041—2070 pa za 1,9 °C. V obeh primerih projekcije kažejo, da se bo najbolj segrelo pozimi, poleti in tudi jeseni, nekoliko manj pa spomladi. Odkloni povprečne temperature po scenariju RCP4.5 in scenariju RCP8.5 so prikazani na naslednji sliki (

Slika 3).

Slika 3: Ocenjene spremembe povprečne dnevne temperature na območju Občine, za scenarija RCP4.5 in RCP8.5, v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070, v primerjavi z obdobjem 1981—2010, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARS0)

Najvišja temperatura zraka je zelo povezana z nadmorsko višino. Nasprotno je najnižja temperatura močno odvisna od lokalnih razmer, zlasti od oblike površja (vbočeno, izbočeno), relativne višine glede na okolico in stopnje urbanizacije.

Dnevna najvišja temperatura zraka v Občini je v referenčnem obdobju 1981—2010 na letnem nivoju znašala povprečno 15,6 °C, pozimi 6,1 °C, poleti pa 25,1 °C, pomlad in jesen sta zelo blizu povprečni vrednosti na letnem nivoju. Dnevna najnižja temperatura zraka v Občini je v referenčnem obdobju 1981—2010 na letnem nivoju znašala povprečno 6 °C, pozimi -1,7 °C, poleti pa 13,8 °C, tudi tu sta pomlad in jesen sta zelo blizu povprečni vrednosti na letnem nivoju.

Pri trendu v referenčnem obdobju 1981—2010, dnevna najvišja in najnižja temperatura zraka kažeta podobno sliko kakor pri povprečni temperaturi, torej največji dvig temperature poleti in pomladi, le da je dvig najvišje temperature nekoliko bolj izrazit. Spomladi je izražen trend naraščanja najvišje temperature za okoli 0,48 °C/desetletje ter najnižje temperature okoli 0,33 °C/desetletje, poleti pa je izražen trend naraščanja najvišje temperature za okoli 0,47 °C/desetletje in najnižje temperature okoli 0,42 °C/desetletje. Jeseni je trend naraščanja najvišje in najnižje temperature zraka najmanj izrazit.

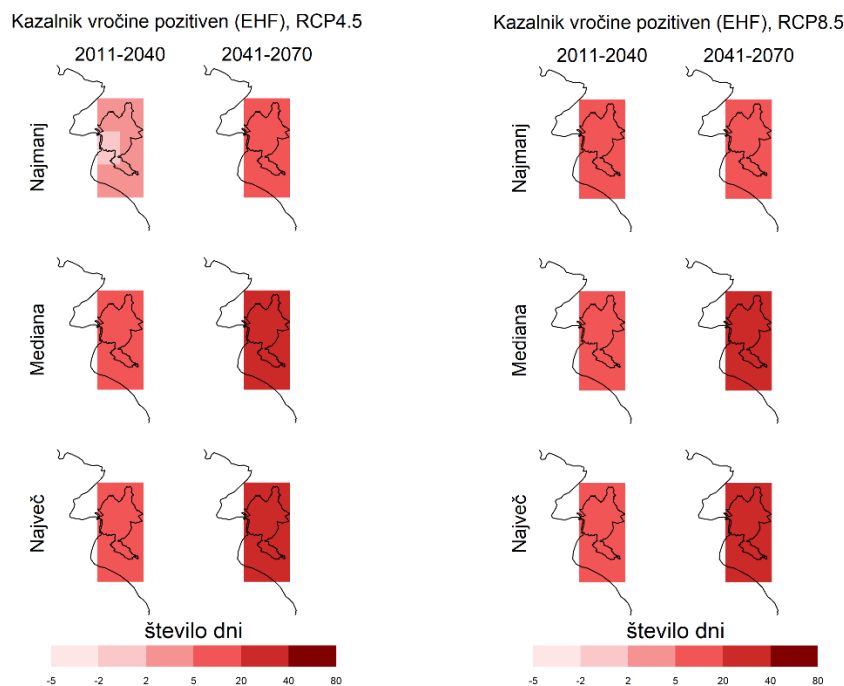
Projekcije kažejo podobno velik dvig dnevne najvišje in najnižje temperature kot pri povprečni temperaturi, in sicer v obdobju 2011—2040 za 0,8°C pri obeh scenarijih RCP ter v obdobju 2041—2070 za 1,4 °C pri RCP4.5 in 1,9 °C pri RCP8.5.

Dvig temperature močno poveča toplotno obremenitev. Zaradi splošnega dviga temperature zraka se je povečala pogostost števila vročih in toplih dni. V nadaljevanju so predstavljeni nekateri kazalniki temperaturnih ekstremov.

Kazalnik vročine (EHF – ang. Excess Heat Factor) je podnebni kazalnik, ki izkazuje toplotno obremenitev v dneh, ko je vroče tako čez dan, kot tudi nadpovprečno toplo ponoči. Obremenitev lahko določimo iz primerjave treh zaporednih dnevnih povprečnih temperatur z referenčno vrednostjo. Kazalnik vročine je tako izražen kot dolgotrajni temperaturni odklon (Bertalanič, 2018).

V referenčnem obdobju 1981—2010 je bilo na območju Občine, kot tudi v samem mestu Nova Gorica, v povprečju 16 dni na leto, ko je kazalnik EHF pozitiven, torej ko je vroče tako čez dan, kot tudi nadpovprečno toplo ponoči.

V obdobju 2011—2040 projekcije kažejo povečanje za 11 dni/leto pri obeh scenarijih RCP, v obdobju 2041—2070 pa kar za 24 dni/leto pri RCP4.5 oziroma 28 dni/leto pri RCP8.5 (slika 4.3). To pomeni veliko povečanje števila dni s toplotnimi obremenitvami letno v prihodnosti zaradi dolgotrajnih temperaturnih presežkov (Slika 4).

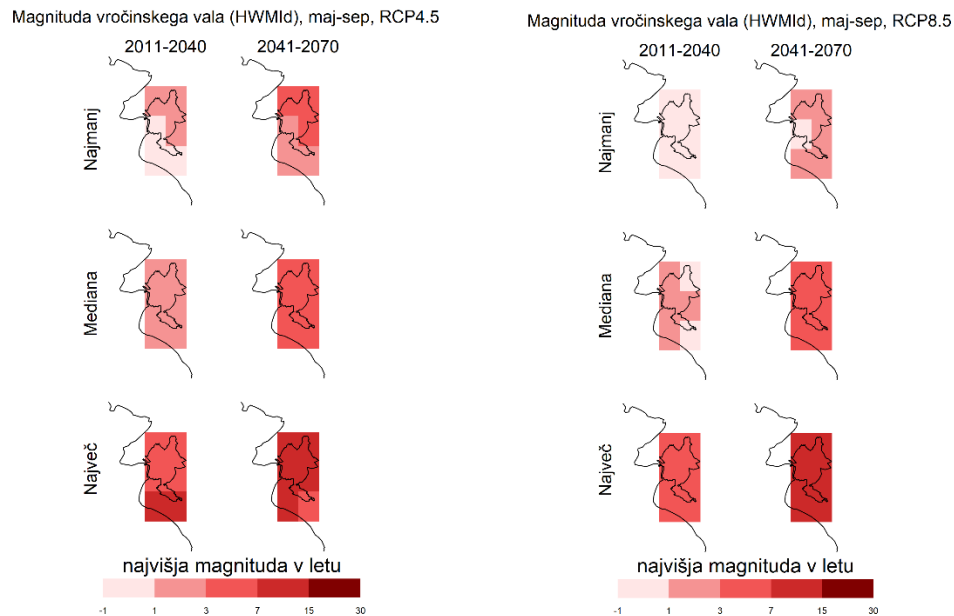
Slika 4: Odklon števila dni s toplotnimi obremenitvami, ko je kazalnik vročine pozitiven na območju Občine za scenarijih RCP4.5 in RCP8.5 (vir: ARSO).

Pri spremljanju vročinskih valov je pomembna njihova jakost (magnituda), trajanje posameznega vročinskega vala in njihova pogostost. Za jakost najhujšega vročinskega vala v letu projekcije kažejo, da bodo najmočnejši vročinski dogodki v obdobju 2011—2040 nekoliko močnejši v primerjavi z današnjimi, v obdobju 2041—2070 pa precej močnejši od najmočnejših vročinskih valov iz primerjalnega obdobja (Slika 5).

Število vročinskih valov se bo po obeh scenarijih predvidoma postopno povečevalo iz sedaj povprečno štirih vročinskih valov na leto na povprečno 5 vročinskih valov letno v obdobju 2011—2040 ter na povprečno 6 vročinskih valov letno v obdobju 2041—2070.

V prihodnosti bomo imeli daljše vročinske valove in sicer se bo po obeh scenarijih dolžina trajanja vročinskih valov podaljšala za 1 dan.

Slika 5: Odklon jakosti oz. magnitude vročinskega vala po definiciji HWMId na območju Občine za scenarijih RCP4.5 in RCP8.5 (vir: ARSO).

Število vročih dni, je število dni na leto, ko dnevna najvišja temperatura preseže 30 °C. Trenutno stanje v referenčnem obdobju 1981—2010 izkazuje število vročih dni v Občini povprečno 13 dni/leto, v mestu Nova Gorica pa 22 dni/leto.

Za obdobje 2011—2040 projekcije obeh scenarijev RCP4.5 in RCP8.5 kažejo na povprečno povečanje v Občini za 7 dni/leto, v mestu pa 10 dni/leto. Za obdobje 2041—2070 pa projekcije kažejo na povečanje v Občini 15 – 17 dni/leto, v mestu pa 20 – 21 dni/leto pri obeh scenarijih RCP4.5 ter RCP8.5.

Število tropskih noči (TR – ang. Number of tropical nights) je število dni na leto, ko je dnevna najnižja temperatura nad 20 °C. V Občini je bila v referenčnem obdobju povprečno v Občini 1 tropska noč letno, v mestu Nova Gorica pa 3 tropske noči letno. Projekcije izkazujejo povečanje v Občini povprečno za 2-3 noč, v mestu v mestu pa 5 noči v prvem obdobju 2011—2040 pri obeh scenarijih RCP4.5 in RCP8.5, v drugem obdobju 2041—2070 pa povečanje števila tropskih noči v Občini za 8 pri scenariju RCP4.5 oziroma 12 pri scenariju RCP8.5, v mestu pa kar za 13 pri scenariju RCP4.5 oziroma 19 pri scenariju RCP8.5.

3.1.2 Padavine

Višina padavin sodi med osnovne podnebne spremenljivke in je pomembna zlasti v panogah, ki so neposredno vezane na vodo, recimo v kmetijstvu in hidroenergetiki. V kmetijstvu se pomanjkanje vode kaže v kmetijski suši, preobilica vode pa povzroča še druge težave pri pridelavi hrane. Padavine so glavni dejavnik pri pretoku rek in višini vode v vodnih zbiralnikih, zato močno vplivajo na proizvodnjo električne energije v hidroelektrarnah in na nekatere veje

turizma. Tu je tudi stična točka meteorologije in klimatologije s sorodno vejo geofizike, hidrologijo (Vertačnik, 2017).

V nadaljevanju so predstavljeni podatki količine padavin in nekateri izbrani padavinski kazalniki za referenčno obdobje in projekcije.

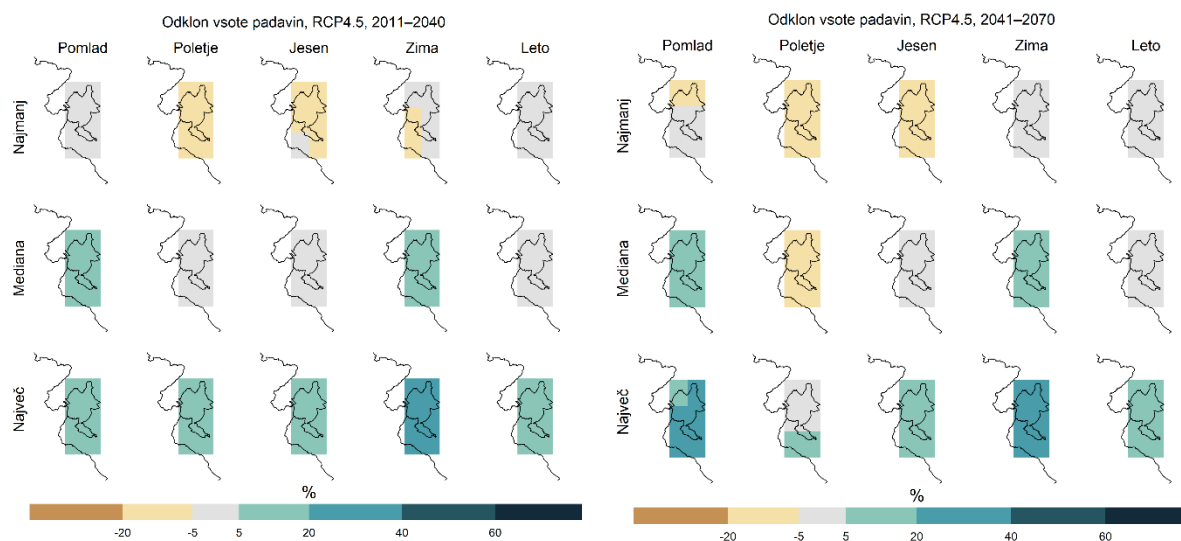
Pri padavinah odstopanja podajamo v relativnih spremembah (v %), saj gledamo odstopanja od povprečnih letnih oz. sezonskih vsot.

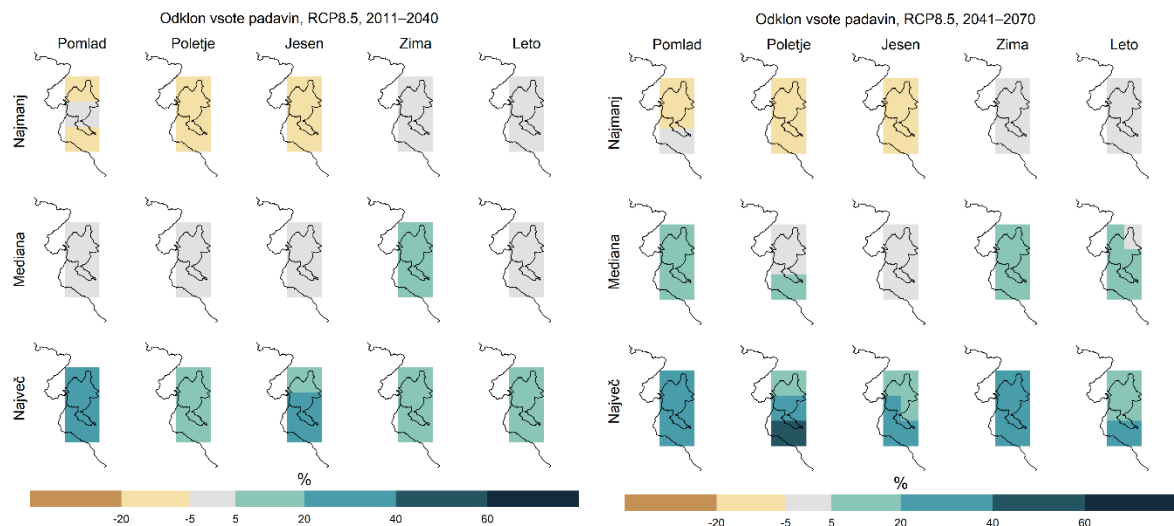
Letna količina padavin je bila na območju Občine v referenčnem obdobju 1981—2010 povprečno 1.800 milimetrov padavin letno, z največjo količino jeseni (povprečno 600 mm), nekoliko manj pa v ostalih letnih časih (povprečno 400 mm).

Trend povprečne količine padavin je bil v Občini v referenčnem obdobju 1981—2010 negativen (-3,0 %/desetletje), v tridesetletnem obdobju so se letne padavine zmanjšale za približno 160 mm oz. 9 %. Največji padec padavin je zaznati spomladi (-4,34 %/desetletje) in poleti (-3,7 %/desetletje), nekoliko manjši padec pa jeseni (-2,71 %/desetletje) in pozimi (-2,65 %/desetletje).

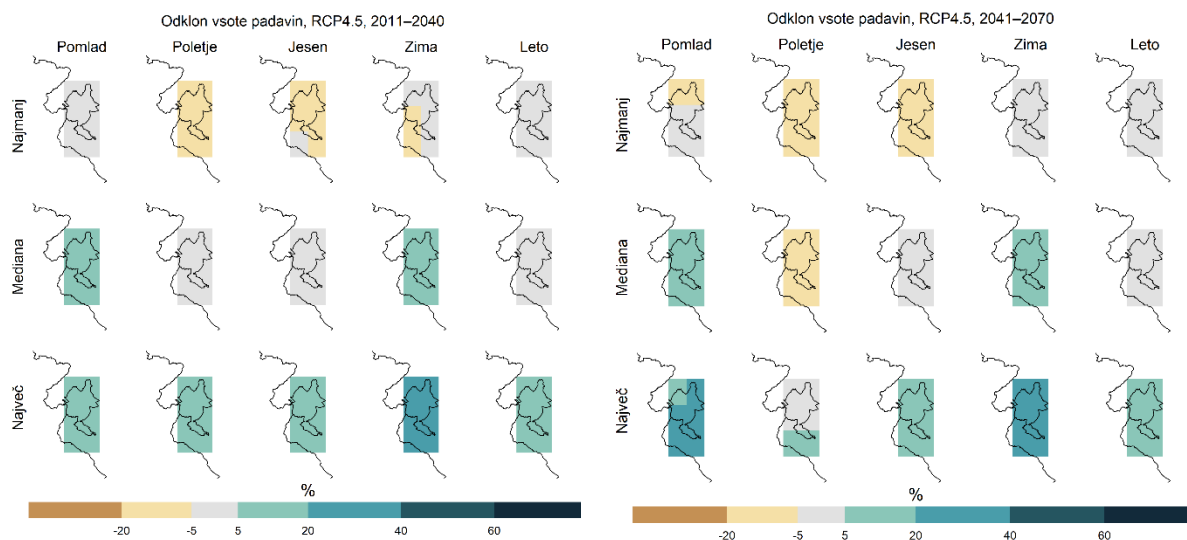
Za padavine so si podnebni scenariji zelo različni oziroma kažejo veliko negotovost. Večje spremembe je zaznati na sezonski ravni, na letni ravni pa se sezonska nihanja izničijo, saj projekcije kažejo, da se bo v zimskem obdobju količina padavin povečala, poleti pa zmanjšala. Višina padavin na letni ravni se bo po obeh scenarijih, RCP4.5 in RCP8.5, v drugi polovici 21. stoletja povečala, predvsem pozimi ter spomladi. V primeru obeh scenarijev bo povprečno povečanje letnih padavin konec stoletja v primerjavi z obdobjem 1981—2010 za 3 do 6 %. Največ se bodo padavine povečale pozimi (12 do 16 %), najmanj pa poleti, kjer lahko pričakujemo celo nekolikšen upad padavin.

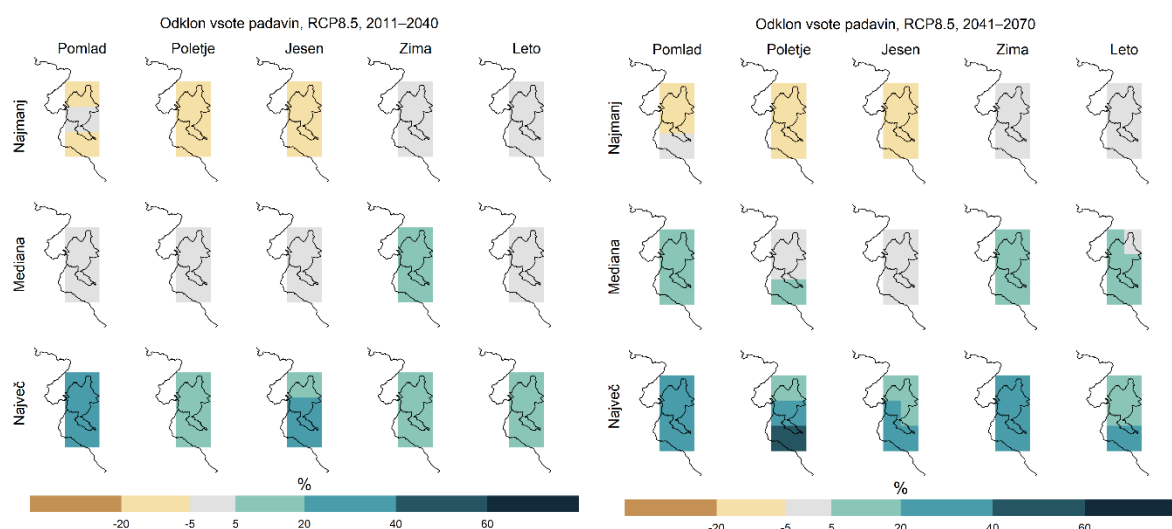
Na spodnji sliki (

Slika 6) so prikazani odkloni vsot padavin za scenarijih RCP4.5 in RCP8.5. Predstavljena je mediana vseh modelskih ocen ter najvišje in najnižje odstopanje modelov. Z drugimi besedami, predstavljen je celoten razpon možnih povprečnih odstopanj v obdobju 2011—2040 ter 2041—2070.

Slika 6: Ocenjene spremembe vsote padavin (v %) v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarija RCP4.5 in RCP8.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)

Padavinski dan je opredeljen kot dan, ko pade vsaj 0,1 mm padavin. Število padavinskih dni na leto v referenčnem obdobju za Občino znaša 181 dni, od tega je največ padavinskih dni poleti in spomladi (48 do 53), najmanj pa jeseni in pozimi (36 do 44). Hkrati pa pade jeseni največja količina padavin (33%).

Po obeh scenarijih RCP4.5 ter RCP8.5 se bo število padavinskih dni zmanjšalo poleti in jeseni. Število padavinskih dni se bo zmanjšalo že v prvem tridesetletnem obdobju, v drugi polovici stoletja se bo zmanjšanje števila padavinskih dni še nekoliko stopnjevalo.

Število dni z dnevno višino padavin 50 mm ali več, ki označujejo zelo intenzivne padavinske dogodke, v referenčnem obdobju za Občino znaša v povprečju 6 dni na leto. Večina intenzivnih padavin se zgodi jeseni (3 dni/leto).

Scenariji kažejo, da se bosta povečali tako jakost kot pogostost izjemnih padavin in sicer v primeru obeh scenarijev enako RCP4.5 in RCP8.5 (povečanje za povprečno 1 dan/leto).

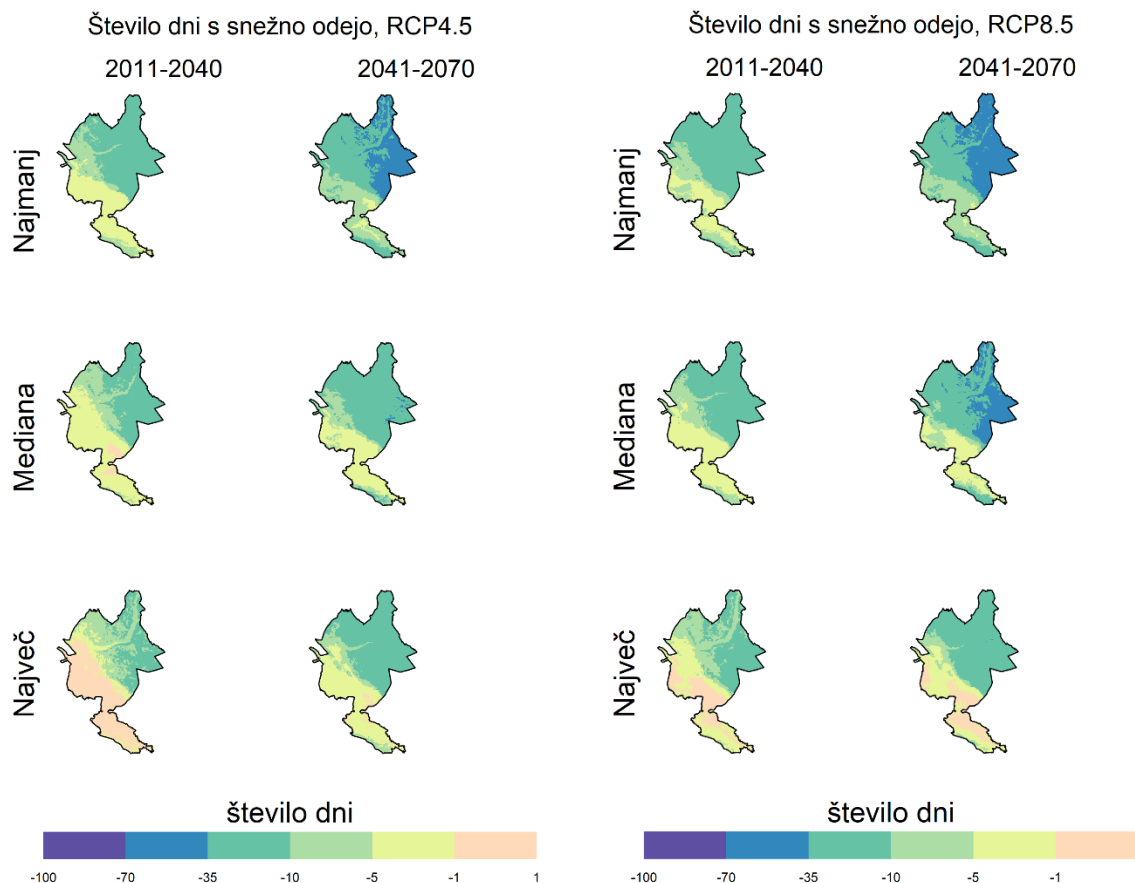
Ob znani spremembi padavin je pomemben podatek, kako se bo spremenila dolžina suhih in mokrih obdobj, ki posredno kažejo možnost za obe hidrološki skrajnosti, suše in poplave (Bertalanč, 2018). V referenčnem obdobju 1981—2010 dolžina najdaljšega suhega obdobja znaša 26 dni, dolžina najdaljšega mokrega obdobja pa znaša 9 dni. Kazalnika dolžine zaporednih mokrih in suhih dni ne kažeta večjih sprememb za scenarij RCP4.5, pri scenariju RCP8.5 pa je za kazalnik dolžine suhih obdobj pričakovano podaljšanje za povprečno 1 dan, za kazalnik mokrih obdobj pa je pričakovati skrajšanje za povprečno 1 dan.

V referenčnem obdobju 1981—2010 je zabeleženih povprečno 9 dni s snežno odejo na nadmorski višini 0 - 300 m, 26 dni na nadmorski višini 300 - 600 m, 54 dni na nadmorski višini 600 - 900 m, 92 dni na nadmorski višini 900 - 1200 m ter 123 dni na nadmorski višini 1200 - 1500 m. Skupna višina snežne odeje se je v obdobju 1981—2010 zmanjšala za približno 0 do 10 % na desetletje, odvisno od nadmorske višine.

Trend v referenčnem obdobju 1981—2010 kaže, da se je povprečna višina novozapadlega snega na leto v Občini zmanjšala za 7,07 %/desetletje.

Projekcije kažejo, da bo tudi v prihodnjih desetletjih zmanjšanje zelo izrazito. Po scenariju RCP4.5 je v prvem tridesetletnem obdobju (2011—2040) predvideno zmanjšanje števila dni s snežno odejo za 2 - 17 dni ter v naslednjem tridesetletnem obdobju (2041—2070) zmanjšanje

za 4 – 33 dni. Po scenariju RCP8.5 pa je v prvem tridesetletnem obdobju (2011—2040) predvideno zmanjšanje števila dni s snežno odejo za 3 – 23 dni ter v naslednjem tridesetletnem obdobju (2041—2070) zmanjšanje za kar 5 - 46 dni. V vseh primerih pa bodo največja zmanjšanja števila dni s snežno odejo na nadmorskih višinah 900-1500 m ter najmanjša zmanjšanja na nadmorskih višinah 0-600 m. Na naslednji sliki (Slika 7) je prikazana sprememba števila dni s snežno odejo v projekcijah prihodnjih obdobj.

Slika 7: Odklon števila dni s snežno odejo na območju Občine za scenarija RCP4.5 in RCP8.5 (vir: ARSO) Snežna odeja je močno odvisna od količine snežnih padavin in temperature zraka ter je eden od najbolj opaznih kazalcev podnebnih sprememb. Na splošno velja, da količina snega narašča z naraščajočo nadmorsko višino, zato so v nadaljevanju predstavljeni podatki o številu dni s snežno odejo po višinskih pasovih na območju Občine.

3.1.3 Veter

Hitrost in smer vetra sodita med temeljne lastnosti ozračja. V nadaljevanju predstavljamo komponento hitrosti vetra oziroma povprečno hitrost vetra.

Povprečna hitrost vetra in prevladujoča smer v daljšem časovnem obdobju sta odvisni od geografske lege, zlasti od nadmorske višine, reliefa, rastja, bližine večjih vodnih teles, ovir v okolici kraja, stopnje urbanizacije, višine od tal in vremenskih dogajanj na večjem območju. Vetrne razmere v Občini določajo predvsem njena geografska lega ter razgiban relief s številnimi dolinami in gorskimi grebeni, lokalno pa na veter močno vplivajo razne ovire, kot so drevesa in zgradbe.

Povprečna hitrost vetra v Občini v referenčnem obdobju 1981—2010 znaša 2,8 m/s (od 2,6 m/s poleti do 2,9 m/s spomladi). Za primerjavo navajamo podatek najvišje dolgoletne povprečne hitrosti vetra, ki znaša od 5,2 m/s na Kredarici do 3,9 m/s na Krvavcu in Rogli, kjer je zaradi manjšega vpliva tal tok vetra bolj podoben tistemu v prostem ozračju (Vertačnik, 2017).

Po obeh scenarijih RCP4.5 ter RCP8.5 se bo povprečna hitrost vetra jeseni povečini zmanjšala (za -0,6 do -1,6 %), v drugih delih leta pa se bo povprečna hitrost vetra povečala za do 1,4 %, vendar so negotovosti velike, razpon možnih odstopanj pa velik.

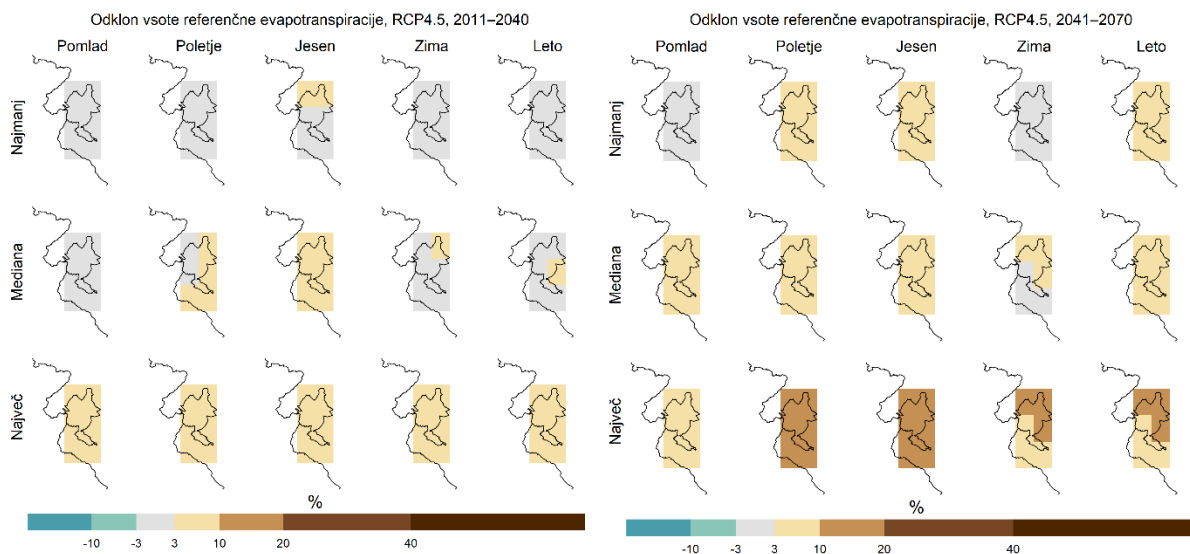
3.1.4 Vodna bilanca

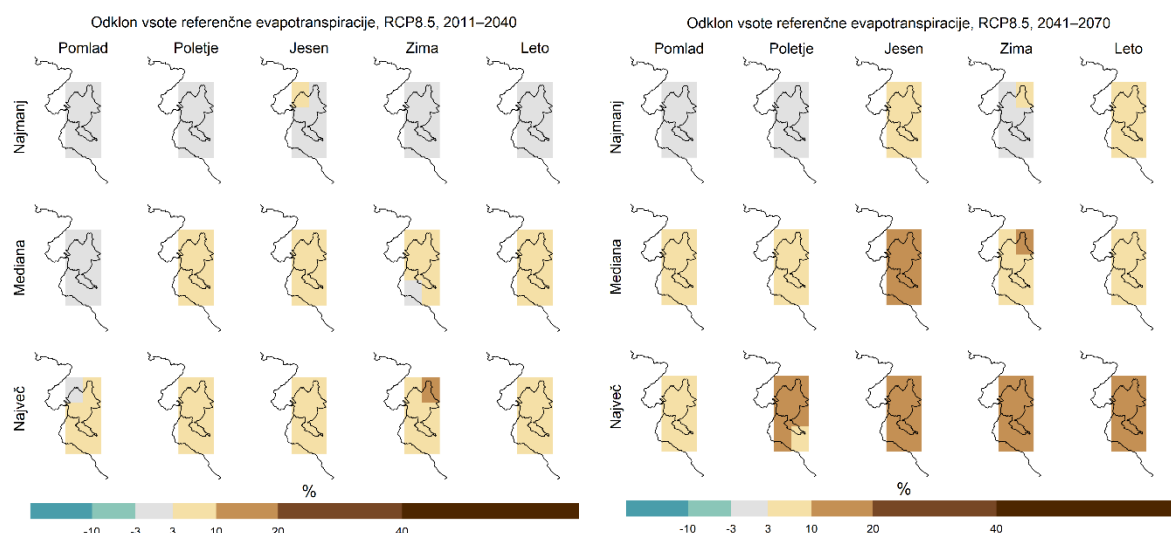
Izhlapevanje (evaporacija) z zemeljskega površja, vključno s transpiracijo rastlin, sodi med pomembne dejavnike podnebne sistema. Za razliko od glavnih podnebnih spremenljivk so meritve te spremenljivke težje izvedljive, zato običajno ocenimo le največjo možno vrednost na podlagi drugih meritev.

Podobno kot temperatura ima referenčna evapotranspiracija izrazit letni hod z minimumom v decembru in januarju ter maksimumom poleti, povprečje za Občino v referenčnem obdobju 1981—2010 pa znaša 800 mm na leto.

Naraščajoč trend v Občini v referenčnem obdobju 1981—2010 na letni ravni v glavnem izvira iz spomladanskih, poletnih in jesenskih sprememb. Trend na letni ravni izkazuje rast na nivoju 40—45 mm / desetletje, torej za 4—5 % / desetletje (Vertačnik, 2017).

Skladno z rastjo temperature zraka se bo v Občini nadaljevala tudi rast referenčne evapotranspiracije. V primeru obeh scenarijev RCP4.5 ter RCP8.5 se bo v primerjavi z obdobjem 1981—2010 referenčna evapotranspiracija v Občini povečala za približno 2,8—3,6 % v obdobju 2011—2040, ter za približno 6,4—6,8 % v obdobju 2041—2070. Porast referenčne evapotranspiracije ne bo enakomeren med letnimi časi, največji bo poleti in jeseni. Prikaz povečanja referenčne evapotranspiracije za scenarija RCP4.5 in RCP8.5 je prikazan na (Slika 8).

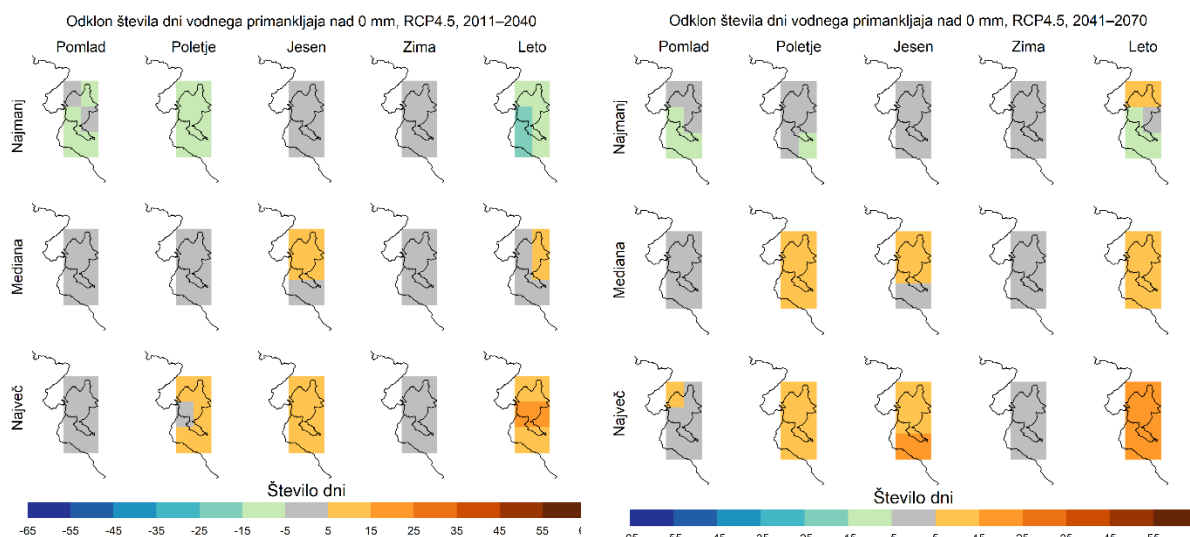

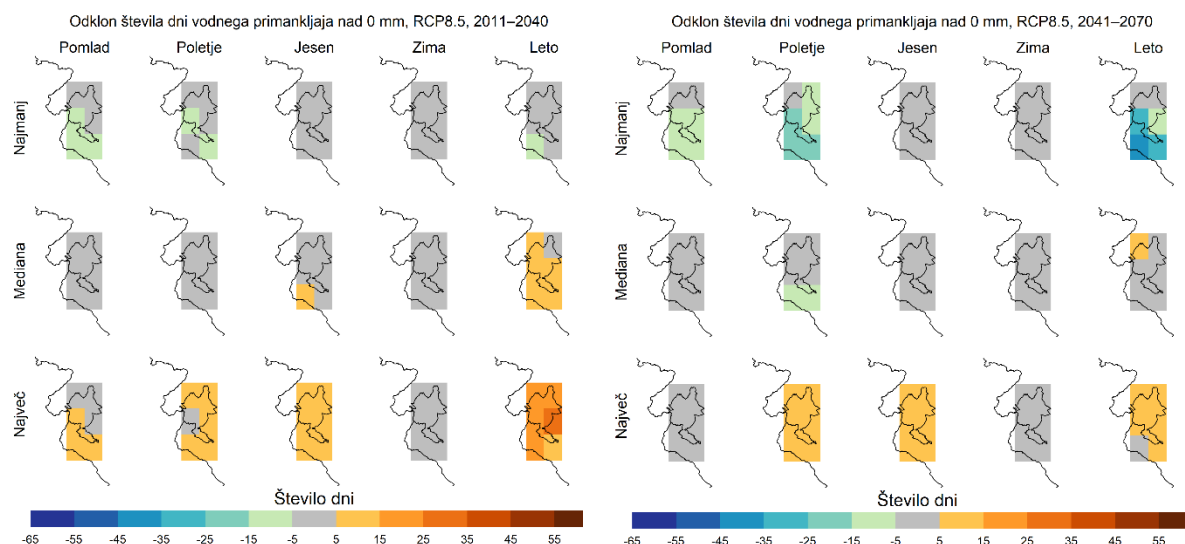

Slika 8: Ocenjene spremembe referenčne evapotranspiracije (v %) v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarija RCP 4.5 in RCP8.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)

Povprečno število dni vodnega primanjkljaja (višina padavin nad 0 mm) v referenčnem obdobju 1981—2010 v Občini znaša 57 dni na leto, od tega 32 dni v poletnem času.

Odklon števila dni vodnega primanjkljaja nad 0 mm se bo v Občini pri scenariju RCP4.5 v primerjavi z obdobjem 1981—2010 povečal, predvsem v poletnem in jesenskem času, v obdobju 2011—2040 skupaj povprečno za 5 dni ter v obdobju 2041—2070 skupaj povprečno za 13 dni. Pri scenariju RCP8.5 pa se bo primanjkljaj nekoliko manj povečal, prav tako večinoma poleti in jeseni, in sicer v obeh letnih časih skupaj povprečno za 4-6 dni, na letni ravni pa 2-6 dni. Spremembe so sicer zelo negotove, ker se predznak odklonov spreminja. Opisane projekcije scenarijev RCP4.5 in RCP8.5 so prikazane tudi na spodnji sliki (Slika 9).

Slika 9: Ocenjen odklon števila dni vodnega primankljaja v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarij RCP 4.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)

3.1.5 Energetski kazalniki

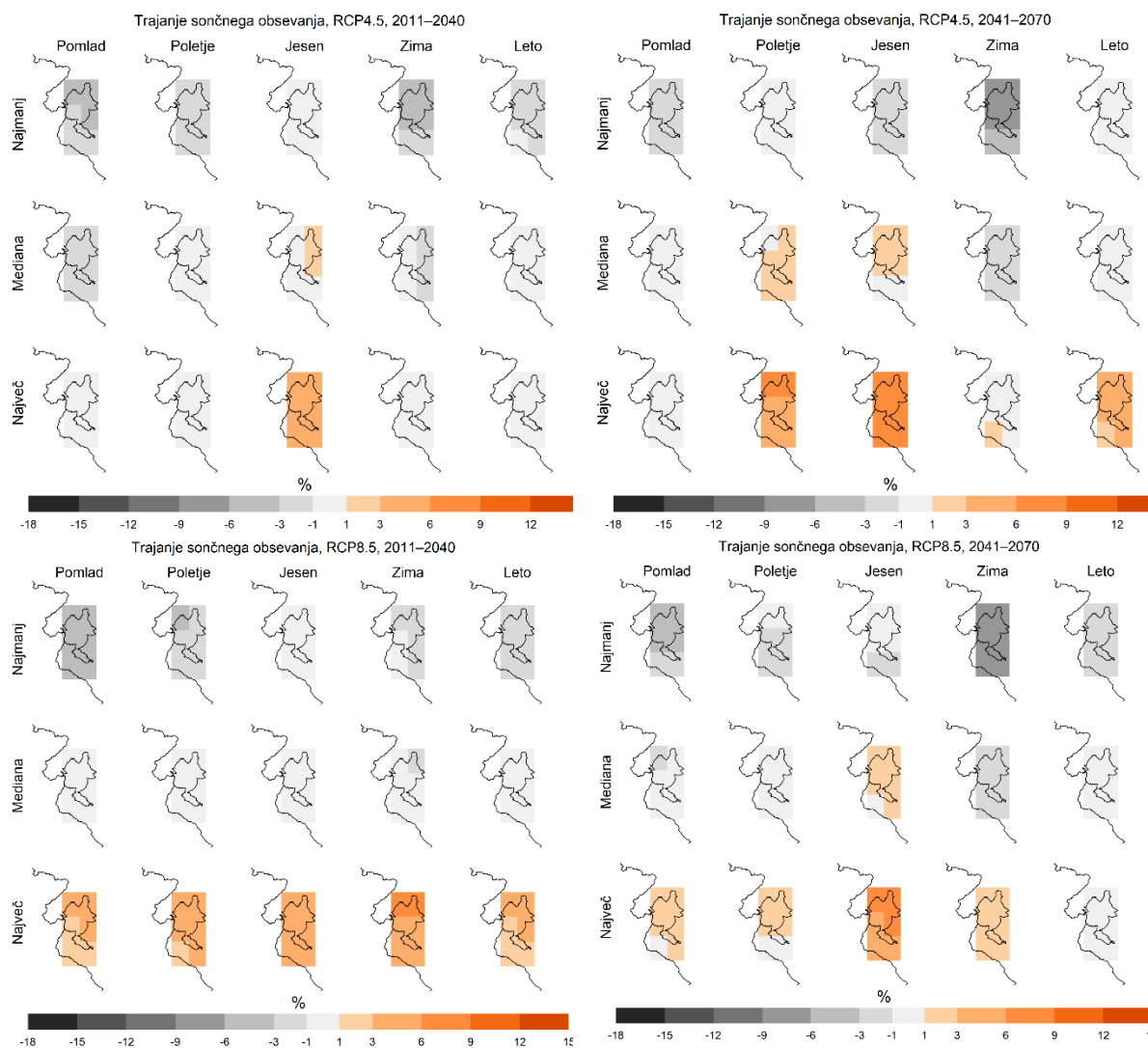
V Občini so sorazmerno sončni vsi letni časi. Na letnem nivoju znaša povprečno trajanje sončnega obsevanja v Občini okvirno 2.200 ur. Na naslednji sliki (Slika 10) je prikazana osončenost poleti in pozimi, Dejansko število ur trajanja sončnega obsevanja pa je odvisno od orografskih dejavnikov (doline, kotline, druge orografske ovire).

Slika 10: Prostorska porazdelitev povprečnega trajanja sončnega obsevanja julija (desno) in januarja (levo) v obdobju 1981—2010.

Trajanje sončnega obsevanja se je v obdobju 1981—2010 spomladi in poleti podaljševalo, s trendom približno 2 % / desetletje. Jeseni in pozimi ni bilo opaznih sprememb. Na letni ravni znaša trend približno 1-2 % / desetletje, kar pomeni rast števila sončnih ur za približno 30h / desetletje. Projekcije v obeh scenarijih na letni ravni ne kažejo izrazitih sprememb v trajanju sončnega obsevanja (povprečne vrednosti spremembe se gibljejo od -0,4 do 0,6 %) (slika 4.10). Predvidena pa so povečanja trajanja sončnega obsevanja v jesenskem (povprečne vrednosti povečanja od 0,4 do 1,5 %) in poletnem (povprečne vrednosti povečanja do 1,2 %) času, ter zmanjšanja v zimskem času (povprečne vrednosti zmanjšanja do -2 %).

Slika 11: Ocenjene spremembe trajanja sončnega obsevanja (v %) v obdobjih 2011—2040 ter 2041—2070 v primerjavi z obdobjem 1981—2010, za scenarij RCP 4.5 in RCP 8.5, po sezonah in letno, z najnižjo, srednjo in najvišjo vrednostjo modelskih ocen (vir: ARSO)

Začetek kurilne (ogrevalne) sezone določimo tako, da poiščemo, kdaj je bila zunanja temperatura zraka ob 21. uri prvič v drugi polovici obravnavanega leta tri dni zapored nižja ali enaka 12 °C. Naslednji dan je začetek kurilne sezone. Kurilna sezona se konča takrat, ko je zunanja temperatura ob 21. uri v treh zaporednih dneh večja od 12 °C in po tem datumu v prvi polovici obravnavanega leta ni več treh zaporednih dni, ko bi se temperatura ponovno znižala na 12 °C ali manj. Tretji dan je zadnji dan kurilne sezone. Trajanje kurilne sezone je število dni med začetkom in koncem kurilne sezone.

V referenčnem obdobju 1981—2010 znaša trajanje kurilne sezone v Občin povprečno 244 dni, v mestu Nova Gorica pa kar nekaj manj, to je 217 dni.

Projekcije v obeh scenarijih kažejo krajšanje kurilne sezone, saj bodo povprečne temperature zraka naraščale. V primeru scenarija RCP4.5 bo v primerjavi z obdobjem 1981—2010 kurilna sezona krajša za povprečno 8 dni v obdobju 2011—2040, ter za 18 dni v obdobju 2041—2070. V primeru scenarija RCP8.5 pa bo kurilna sezona še krajša in sicer za povprečno 12 dni v obdobju 2011—2040, ter za 26 dni v obdobju 2041—2070.

4 PROSTORSKA ANALIZA

Kmetijstvo je ena od primarnih dejavnosti, ki je v največji meri odvisna od naravnih pogojev. Razpoložljiv tip tal (skupaj s klimatskimi in reliefnimi razmerami) določa, kakšne so možnosti za kmetijstvo ter katera vrsta kmetijske proizvodnje je mogoča oziroma najustreznejša. Slabša tla so običajno poraščena z gozdom ali namenjena pašni rabi, najkakovostnejša tla pa so že naši predniki skrbno varovali in jih namenjali poljedelstvu.

Poleg naravnih razmer danes omejitve za kmetovanje predstavljajo tudi določbe varstva voda in narave, kot so npr. opredelitve vodovarstvenih območij, območij krajinskih parkov, območij Nature 2000 in podobno. Na kmetijskih površinah, kjer so takšni režimi opredeljeni in uveljavljeni, je potrebno iskati druge primerjalne prednosti in niše (ekološki načini pridelovanja ter reje živali, pridelovanje tradicionalnih kultur po tradicionalnih tehnologijah, ki naj imajo na koncu kot dodano vrednost tudi nek končni proizvod, ki naj nosi tudi lokalno oznako, pri tem pa izkoriščati tudi povezovanje z varstvom narave in kulturne dediščine (v turistične, izobraževalne in podobne namene). Načini kmetovanja in omejitve so v tem primeru opredeljeni v uredbah oziroma načrtih upravljanja (za parke in Natura 2000 območja).

Razvoj kmetijstva je v veliki meri odvisen od naravnih potencialov za razvoj dejavnosti, pa tudi socio-ekonomskih razmer v kmetijstvu in družbi nasploh. V nadaljevanju predstavljamo analize nekaterih naravnih potencialov, kot so kakovost kmetijskih zemljišč, ne le na podlagi pedoloških lastnosti, pač pa tudi na podlagi ostalih dejavnikov (naklon, relief, klimatski dejavniki ipd.), kar predstavlja **bonitetna ocena kakovosti zemljišč**. Posebej so analizirani **vodni potenciali**, kar je pomembno z vidika razvoja namakanja in za prihodnjo mogočo preusmeritev v določene bolj intenzivne proizvodnje, kot npr. pridelava zelenjave. Potenciali na območju Mestne občine Nova Gorica za razvoj vrtnarstva so obdelani še posebej, območje pa glede na ustreznost za to dejavnost rangirano. Nazadnje so na podlagi naklona, dejanske rabe, bonitetne ocene, površine ipd. opredeljena potencialno najboljša kmetijska in gozdna zemljišča. Potenciali so v nadaljevanju kartografsko prikazani.

4.1 Zemljišča

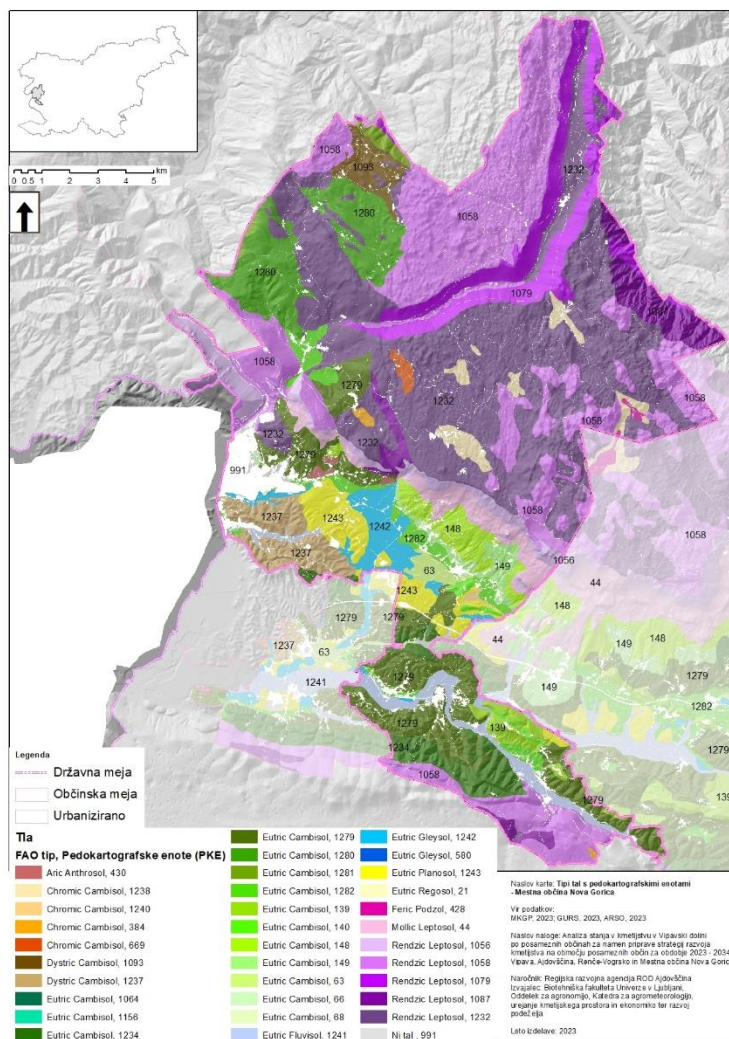
4.1.1 Lastnosti tal

Tla na območje Občine močno zaznamuje geološka podlaga, ki je na severu-severovzhodu in skrajnem jugu apnenec (sprsteninaste in karbonatne rendzine na apnenecu in dolomitu) in v osrednjem delu fliš (evtrična rjava tla na flišu) (Slika 12).

Evtrična rjava tla. Za ta tla je značilen molični ali ohrični humusno akumulativni horizont, ki leži na kambičnem horizontu tipa Bv. Za kambični horizont (diagnostični) je značilna visoka nasičenost z bazičnimi kationi ($V > 50\%$) in pH merjen v vodi višji od 5,5 (Vidic in sod., 2015). Evtrična rjava tla nastajajo na različnih matičnih podlagah, ki so karbonatne ali vsaj bogate z bazami, vendar nikoli na apnenecu ali dolomitu. V Sloveniji se pojavljajo predvsem na laporovcih, karbonatnem flišu ter na ledenodobnih prodnatih nasutinah rek, ki so nasipavale pretežno karbonaten prod.

V naravnih razmerah ta tla preraščajo listnati gozdovi, v primorju seveda s kserotermnin značajem. Vendar so do danes ti gozdovi močno izkrčeni, vse primerne površine pa spremenjene v kmetijske namene. Na flišu in laporju je večji del površin namenjen trajnim na sadom, vinogradom in sadovnjakom. Raba evtričnih rjavih tla na ledenodobnih nasutinah rek pa je predvsem poljedelska. Zaradi ravnega reliefa, dobre propustnosti, primerne globine, dobrih fizikalnih in kemičnih lahnosti so ob ustreznih klimi (dovolj padavin) v Sloveniji najbolj rodovitna kmetijska tla.

Bližina mest pomeni tudi velik pritisk na kmetijska zemljišča zaradi širjenja mest (naselja, industrija, infrastruktura). V prihodnje bo zato zelo pomembno v tem okolju ohraniti ustrezno razmerje površin poraščenih z gozdom, kmetijskih površin in urbanega okolja, hkrati pa ohraniti čiste vodne vire ter čim manj onesnažena tla.

Slika 12: Pedološka karta območja.

Preglednica 2: Zastopanost talnih tipov.

Tla		Površina	
Tip tal	FAO tip	ha	%
Rigolana (Vitisol)	Aric Anthrosol	50,8	0,2
Rjava pokarbonatna	Chromic Cambisol	510,9	1,9
Distrična rjava nekarbonatna na flišu in laporju	Dystric Cambisol	1.057,0	3,8
Evtrična rjava na flišu	Eutric Cambisol	6.562,9	23,8
Obrečna, globoko oglejena	Eutric Fluvisol	568,8	2,1
Hipoglej, mineralen	Eutric Gleysol	586,4	2,1
Pseudoglej, pobočni in ravninski, srednje globok	Eutric Planosol	737,9	2,7
Koluvialna-deluvialna tla	Eutric Regosol	24,6	0,1
Izprana tla (Podzol) humusna	Feric Podzol	554,8	2,0
Rendzina, pobočni grušč, sprsteninasta	Mollic Leptosol	16.917,9	61,4
Urbano, vode, skale		387,8	1,4
	Skupaj	27.960,0	100

Rendzina. Rendzina nastaja na karbonatnih matičnih podlagah (Vidic in sod., 2015). To so lahko trdi apnenci ali dolomiti, laporovci pa tudi nekateri preneseni substrati, kot so pobočni grušč, ledenodobne prodnate nasutine rek in morene. Iz tal gledajo lahko le posamezne skale npr. na krasu, pa še te so v razmerah z naravno vegetacijo večinoma pokrite z mahovi in drugimi rastlinami. Pod mahovi najdemo humus. Tako nastaja na apnenih skalah ena od inicialnih oblik rendzine, ki jo imenujemo protorendzina (Slika 12).

Med naštetimi karbonatnimi substrati pa so seveda opazne razlike. Mehke karbonatne kamnine in nekateri dolomiti ter seveda razdrobljeni substrati zadržujejo več vode, to pa vpliva na razgradnjo organske snovi ter s tem seveda na razvitost (obliko humusa in debelino) A horizonta. Ob drobnih razpršenih delcih kalcijevega in magnezijevega karbonata poteka razgradnja organskih ostankov v smeri moličnega A horizonta oziroma sprstenine. Tudi fiziološka globina tal je praviloma na takih podlagah večja. V hladnih in bolj humidnih razmerah pa nastaja na apnencu in dolomitu prav tako pa tudi na morenah in pobočnem grušču prhninast ali celo surov humus. Organski humusni horizont ter humusno akumulativni horizont sta lahko zelo kislata, saj se bazični kationi sprosti izpirajo.

V splošnem so rendzine bolj gozdna rastišča. Kmetijske površine so pretežno travinja vseh vrst, večinoma na dolomitu in na apnencih, kjer ni površinske skale vitosti (ovira za košnjo). Obdelovalne površine so redke; razen na ledenodobnih nasutinah rek jih najdemo še na mehkih karbonatnih kamninah, kjer so pogosto spremenjene v rigosole. Zaradi prisotnosti prostih karbonatov oz. aktivnega apna je pri nekaterih rastlinah možen pojav kloroze. Za Dolenjsko, Notranjsko in Primorsko so značilne tudi košenice (ekstenzivni travniki z običajno eno košnjo na leto), kjer zaradi plitvega profila poletna suša močno zmanjša rast trav. Košenice in grbinasti travniki so znani po zanimivi botanični sestavi (Slika 12).

Rigolana tla. Rigolna tla so nastala z rigolanjem, to je globokim oranjem s posebnimi plugi (Vidic in sod., 2015). Pogosto pri rigolanju zajamemo v talni profil večji del zgornjega dela C horizonta, ki močno razdrobljen poveča delež skeleta v tleh. Ta pojav je značilen zlasti za mehke kamnine (laporovec, fliš) na katerih pripravljamo tla za vinograde. Na teksturno težkih tleh z rigolanjem ali podrahlavanjem povečujemo propustnost tal za pronicanje vode in tako izboljšamo vodno – zračne razmere za vzgojo zahtevnejših posevkov (sladkorna pesa, krompir, vrtnine ipd). Glede na namen delimo rigolana tla na tla vinogradov (vitisol), tla sadovnjakov in njivska tla.

Rjava pokarbonatna tla. Na apnencih in dolomitih v osrednji Sloveniji najdemo rjava pokarbonatna tla. Kambični horizont nastaja z akumulacijo netopnega ostanka, ki ga je v kamnini zelo malo, sam proces raztapljanja apnenca pa poteka zelo počasi. Kambični horizont je rumenkasto rjave barve, ki jo daje mineral limonit. Tekstura je ilovnata ali težja, dobro je izražena poliedrična struktura. Humusno akumulativni horizont je običajno moličen. Fizikalne in kemične lastnosti so zelo dobre. Kljub temu pa na teh tleh najdemo še vedno večji delež gozdov. Vzrokov zato je več. Razgiban (kraški) relief skoraj vedno onemogoča izvedbo večjih obdelovalnih površin. Njive so zato nepravilnih oblik in prilagojene reliefu. Globina talnega profila je zelo neenakomerna in se menja na kratkih razdaljah. Manjše skale so kmetje pogosto izruvali in jih zložili ponekod v ograde ali v groblje. Kljub temu je površinska skalovitost največja ovira za kmetijsko rabo. Rjava pokarbonatna tla se v Sloveniji pogosto prepletajo z rendzino. Menjavanje je običajno zelo mozaično.

Obrečna tla. Mlada tla, ki so nastala z odlaganjem in nasipavanjem različnega materiala ob koritu rek ali potokov in ki nimajo zelo jasno določenega talnega profila, uvrščamo v obrečna tla. V zgornjem toku v nasutinah prevladuje slabo zaobljen kamninski drobir, ob koritu navzdol pa narašča delež finejših usedlin. Tudi melj in glina sta lahko pretežna sestavina aluvialnih nanosov, ki jih ne smemo zamenjevati s kambičnim horizontom, tega v profilu obrečnih tal

praviloma ni. Nanosi so plastoviti, pogosto je lahko ostro menjavanje preščeno prodnatih in finejših naplavin. Kraški aluviji so nekoliko drugačni. Marsikje je tak nanos prekril apneno podlago, voda priteče redko, podzemne vode ni. Taka tla običajno opredelimo kot kambična (evtrična ali distrična) tla na starejšem aluvialnem nanosu. Procesi oglejevanja so v obrečnih tleh lahko opazni, vendar so praviloma manj izraziti zaradi tekoče podzemne vode, ki vsebuje več kisika. Tla praviloma nimajo močvirnega videza. Na njih uspevajo vrbe in topoli. Veliko je travnatega sveta.

Hipoglej. Oglejena tla spoznamo po izrazitem močvirnatem videzu. Poleg vrb in sive jelše se lahko pojavlja tudi trstičje včasih tudi travinje z velikim deležem bičkov, ločkov in drugim močvirnih rastlin. Zamočvirjanje je posledica podzemne vode, ponekod pa tudi še dodatno vpliva poplavna ali zlivna voda. Z vodo nasičena tla so slabo zračna, zato v njih vladajo redukcijske razmere. Osnovni in najbolj pogost podtip gleja je hipoglej. Zanj je značilno prekomerno vlaženje, ki je posledica izključno visoke podzemne vode. Zato ga najdemo vedno v konkavnih reliefnih oblikah. Tekstura tal je težka, delež gline je visok.

Za kmetijsko pridelavo imajo hidromorfna tla (Gleji in hipogleji) neugodne vodno- zračne lastnosti. Raven relief in večja globina pa sta bila glavna vzroka, da so ljudje vedno razmišljali, kako taka tla izboljšati. **Hidromeliorirana tla** pridobimo z urejanjem odtekanja vode iz različnih tipov hidromorfni tal. Poleg urejenega odtoka je potrebno tla intenzivno oskrbeti z organsko snovjo, saj se močvirni humus zelo hitro mineralizira. Visok delež organske snovi je nujen za dobro in obstojno strukturo, prav tako preprečuje zbitost tal in nastajanje večjih kep. Pri obdelavi je treba zelo paziti na stopnjo vlažnosti tal. Prevelika vlažnost ob obdelavi vpliva na zbijanje tal in uničevanje strukture, presuha tla so pogosto kepasta in težko drobljiva.

V preteklosti smo z intenzivnimi melioracijami skušali nadomestiti zaradi urbanizacije izgubljena kvalitetna kmetijska tla. Ob tem je bilo premalo pozornosti do biološke rekultivacije, zanemarili pa so se tudi skoraj vsi naravovarstveni vidiki. Vsa zelo izrazito zamočvirjena tla so pomembni habitati ptic in drugih živali. Glede na to ter seveda tudi iz ekonomskih razlogov je smiselno ohranjati in urejati le tla z manj izrazitimi znaki hidromorfnosti, tla, pri katerih že z minimalnimi ukrepi dosežemo za kmetijske rastline ugodne razmere. Vloga močvirij v naravi je nenadomestljiva. Močvirja delujejo kot filter, zadržujejo mehanske delce in izprana hranila, ki jih prenašajo reke in potoki. Hranila omogočajo, da sodijo močvirja med biotsko najbolj pestre ekosisteme. Voda, ki odteka dalje, pa je veliko bolj čista.

Psevdoglej. Pojavlja se v klimatskem okolju z vsaj enim letnim izrazito vlažnim in enim suhim obdobjem, ki je običajno poleti. Naravna rastlinska odeja je hrastovo gabrov gozd (dobrava), ki je v veliki meri izkrčen za kmetijske namene. Osnovna kmetijska raba je travnik, za njive je manj primeren. Mokra tla so zelo ranljiva za teptanje in gaženje (paša, obdelovalni stroji), suha tla pa so zelo trda in zbita. Infiltracijska sposobnost tal je takrat zelo majhna, tako da lahko poletna neurja povzročijo znatne erozijske poškodbe. Zelo pomembni so tudi protierozijski ukrepi, kot so oranje po plastnici in ne po padnici, ter zaščita z rastlinami in izogibanje paše in uporabe strojev v mokrem vremenu.

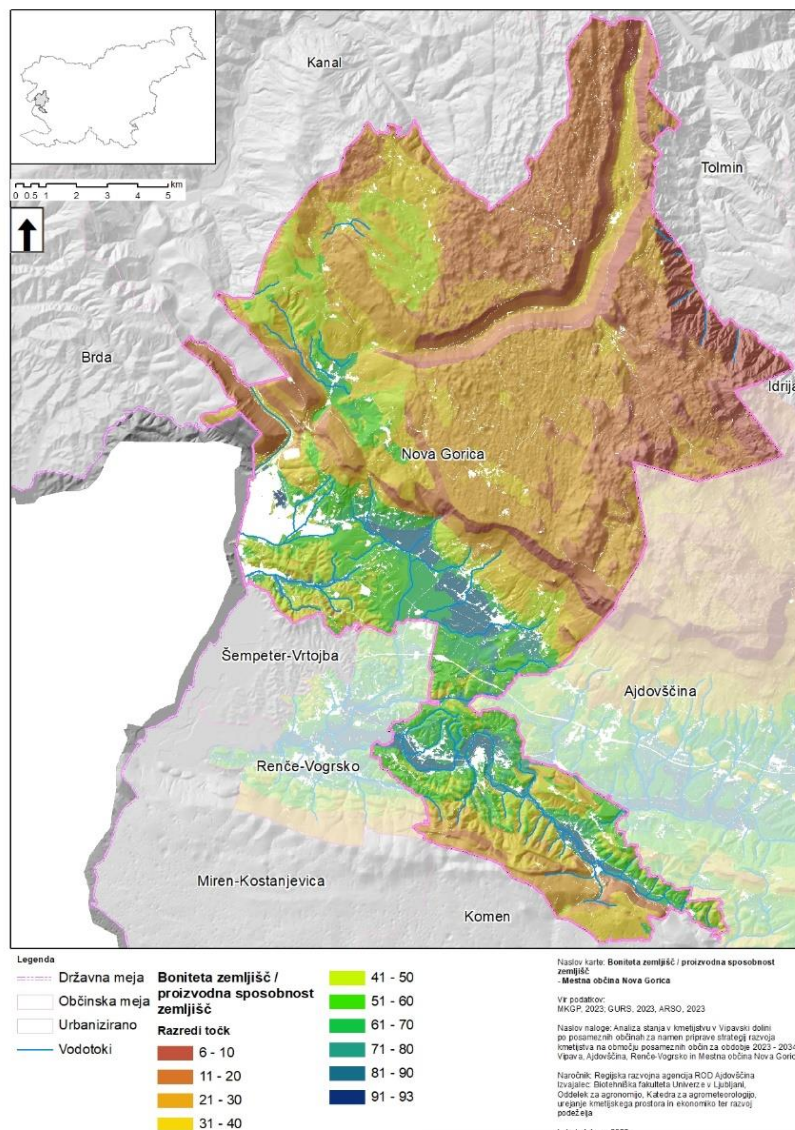
Izprana tla (Podzol) se razvijejo se iz kambičnih tal z naraščanjem intenzivnosti procesov izpiranja. Prvenstveno je izpiranje bazičnih kationov iz sorptivnega dela tal in njihova zamenjava s hidronijevimi in aluminijevimi ioni. Večja poroznost zgornjega dela tal nedvomno vpliva na hitrejše premeščanje koloidnih delcev. Povzročajo izpiranje bazičnih ionov in organske snovi slabšanje stabilnosti strukturnih agregatov in vodi v zakisanje tal ter tako do ustvarjanja razmer značilnih za distrična rjava tla (kljub pogosto prisotnih karbonatnih kamninah celo na površju). V takih razmerah lahko površje tal prerašča tudi borovnica (v otokih ali zaplatah), pojavi se lahko tudi kostanj in druge rastline, ki so značilne za kislo reakcijo tal. V naših

naravnih razmerah porašča izprana tla pretežno mešani gozd, v nekaterih primerih pa je dominanten delež iglavcev, predvsem rdečega bora.

Boniteta zemljišča je podatek o proizvodni sposobnosti zemljišča, ki se določi v obliki bonitetnih točk in je podatek, ki se beleži v zemljiškem katastru. Boniteta se izračuna na podlagi lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov (Slika 13).

4.1.2 Boniteta ali pridelovalni potencial zemljišča, trajno varovana zemljišča

Boniteta se izračuna na podlagi lastnosti tal, klime, reliefa in posebnih vplivov. Kot posebni vplivi se za kmetijska zemljišča upoštevajo skalovitost, poplavljenost, sušnost, ekspozicija, odprtost in zaprtost, zasenčenost in vetrovnost. Bonitetne točke se določijo v razponu od 0 do 100 točk. Zemljišče, ki ima 100 bonitetnih točk, je proizvodno najbolj sposobno zemljišče. Boniteta višja od 30 je na 42,3 % površine Občine. Najboljša kmetijska zemljišča se nahajajo na nižjih nadmorskih višinah v dolini na flišnih tleh. Rendzinasta tla na apnencu na višjih nadmorskih višinah so slabše kakovosti in jih večinoma prerašča gozd. (Slika 13, Preglednica 3).

Slika 13: Bonitetne točke kmetijskih in gozdnih zemljišč.

Preglednica 3: Bonitetne točke kmetijskih in gozdnih zemljišč.

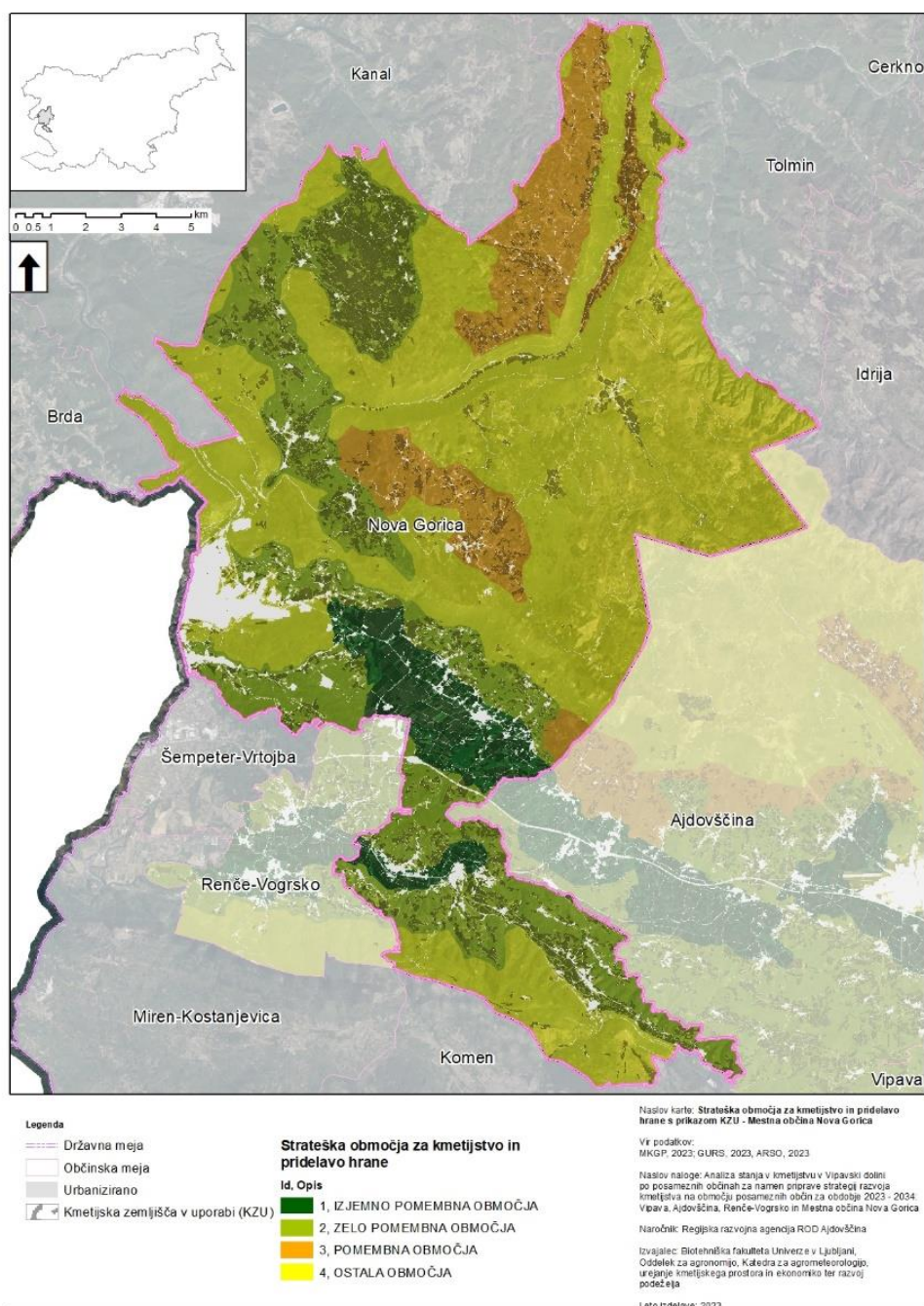
Boniteta	Površina	
	ha	%
Razred		
0-10	2.253	8,1
11-20	6.679	23,9
21-30	7.201	25,8
31-40	3.686	13,2
41-50	3.239	11,6
51-60	2.294	8,2
61-70	1.341	4,8
71-80	578	2,1
81-90	669	2,4
91-100	20	0,1
Skupaj	27.960	100

4.1.3 Strateška območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

Na sliki so prikazani območja izjemno pomembnih (1689,6 ha; 6%), zelo pomembnih (7440,5 ha; 26,6 %) in pomembnih območij (3248,4 ha; 11,6 %) (Slika 14, Preglednica 4) po Uredbi o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (Uradni list RS, št. 71/16).

Preglednica 4: Kmetijska zemljišča po strateškem pomenu za kmetijstvo in pridelavo hrane.

	Tip območja	Podtip območja	Površina	
			ha	%
1	IZJEMNO POMEMBNA OBMOČJA	veliki ravninski kompleksi A	1.181,4	4,2
		veliki ravninski kompleksi B	508,2	1,8
		Σ	1.689,6	6,0
2	ZELO POMEMBNA OBMOČJA	izmenjava ožjih izravnjav in zaplat	3.071,5	11,0
		ožje izravnave	249,4	0,9
		večje zaplate	4.119,6	14,7
		Σ	7.440,5	26,6
3	POMEMBNA OBMOČJA	manjše zaplate	3.248,4	11,6
		Σ	3.248,4	11,6
4	OSTALA OBMOČJA	gozd in območja nad gozdno mejo	14.991,3	53,6
		urbano	590,3	2,1
		Σ	15.581,5	55,7
Skupaj			27.960,0	100

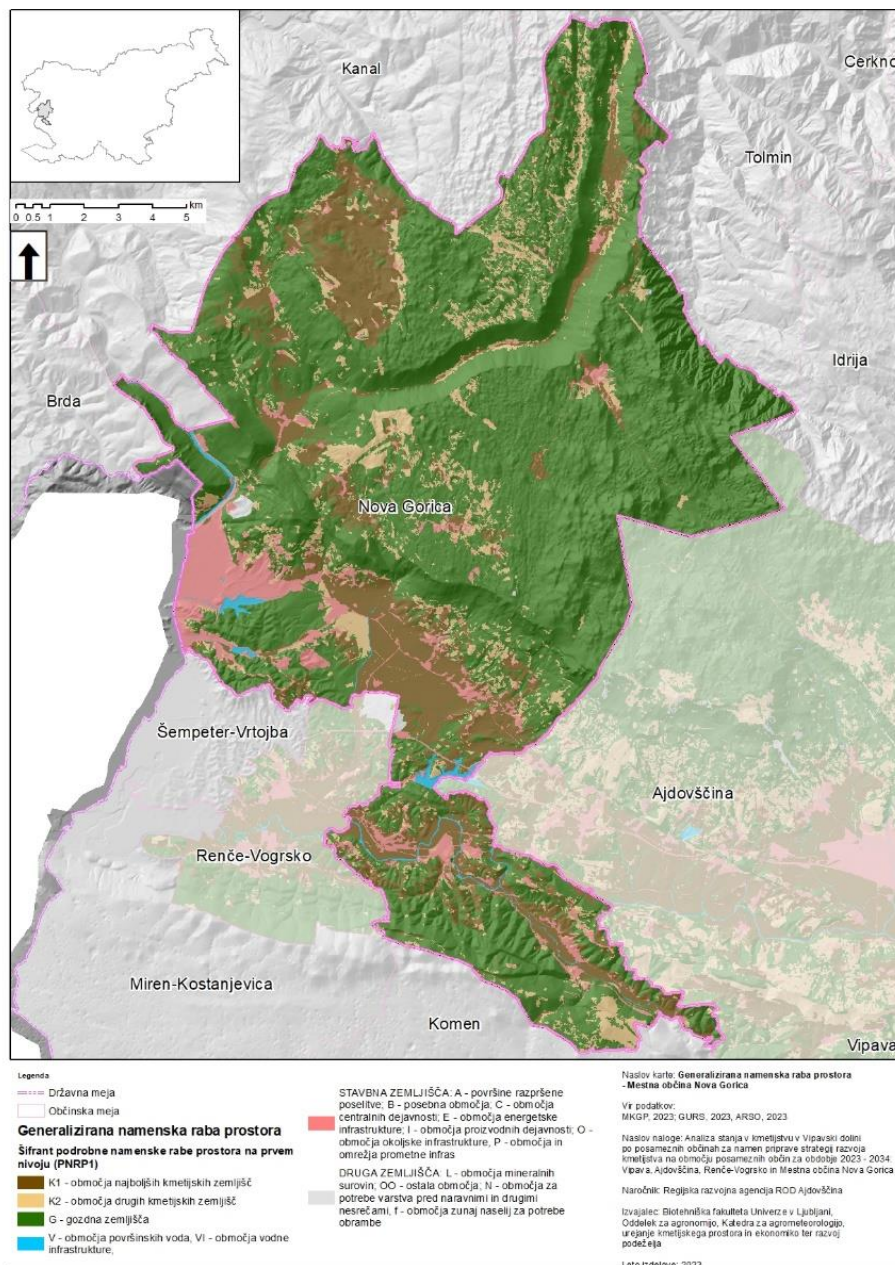
Slika 14: Kmetijska zemljišča po strateškem pomenu za kmetijstvo in pridelavo hrane.

4.1.4 Namenska raba

Prostorski razporeditvi proizvodne sposobnosti zemljišč sledi razporeditev območij najboljših kmetijskih zemljišč in drugih kmetijskih zemljišč, gozdnih zemljišč, območij površinskih voda, stavbnih zemljišč in drugih zemljišč, kot jo določa namenska raba prostora iz Občinskega prostorskega načrta (Slika 15, Preglednica 5).

Najboljša kmetijska zemljišča obsegajo 4.367,4 ha (15.6 %) medtem ko gozdna zemljišča obsegajo 19.279,2 ha kar je 69 % površine Občine.

Slika 15: Generalizirana namenska raba prostora na prvem nivoju (PNRP-1).

Preglednica 5: Generalizirana namenska raba prostora na prvem nivoju (PNRP-1)

Generalizirana namenska raba prostora			
Šifre namenske rabe prostora		Površina	
Opis (ONRP1)	Šifra (PNRP1)	ha	%
Najboljša kmetijska zemljišča	K1	4.367,4	15,6
Druga kmetijska zemljišča	K2	2.364,8	8,5
Gozdna zemljišča	G	19.279,2	69,0
Vodna zemljišča	V, VI	212,4	0,8
Stavbna zemljišča	A, B, C, E, I, O, P, S, Z	1.679,4	6,0
Druga zemljišča	F, N, OO	55,5	0,2
		1,4	0,0
	Skupaj	27.958,6	100

4.2 Ranljivost kmetijske pridelave

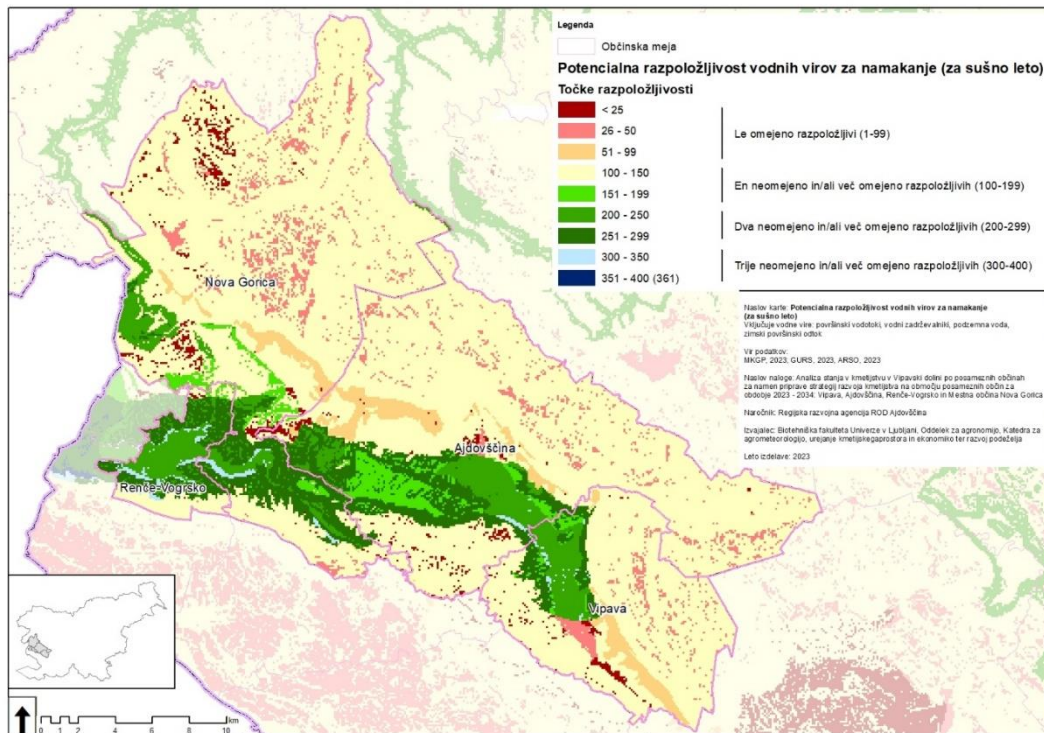
4.2.1 Razpoložljivost vodnih virov

Ranljivost na sušo je izražena kot ogroženost kmetijskih zemljišč primernih za namakanje, ki je razdeljena na 6 razredov (Preglednica 6) od razreda 1 z nič točkami, kjer ni za namakanje razpoložljivih virov in je izrazita ogroženost do razreda 6 s štiristo točkami, kjer so vsi vodni viri neomejeno razpoložljivi in ogroženosti praktično ni (Slika 16) (Pintar in sod., 2013).

Preglednica 6: Določitev razredov ogroženosti kmetijskih zemljišč primernih za namakanje v primeru suše iz seštevka točk količinske razpoložljivosti vodnih virov za namakanje območje analizirane Občine.

Razred		Seštevka točke	Opis razpoložljivosti vodnih virov	Območje analizirane občine (%)
Številka	Opis			
1	Izrazita ogroženost	0	Ni razpoložljivih vodnih virov	0
2	Zelo velika ogroženost	1 - 99	Le omejeno razpoložljivi vodni viri	10,30
3	Velika ogroženost	100 - 199	En neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov	77,62
4	Srednja ogroženost	200 - 299	Dva neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov	11,62
5	Nizka ogroženost	300 - 399	Trije neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov	0,47
6	Ni ogroženosti	400	Vsi vodni viri neomejeno razpoložljivi	0

Na območju površin, ki so strateško izjemno pomembna za kmetijstvo in pridelavo hrane v Vipavski dolini je potencialna razpoložljivost vodnih virov za namakanje v sušnem letu zadovoljiva, saj večino območja pade v rang razpoložljivosti 100-199 kar pomeni pa je kmetijskih zemljiščem možno pripisati ali en neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov ali dva neomejeno in/ali več omejeno razpoložljivih vodnih virov (Slika 16).

Slika 16: Ranljivost na sušo in razpoložljivost vodnih virov.

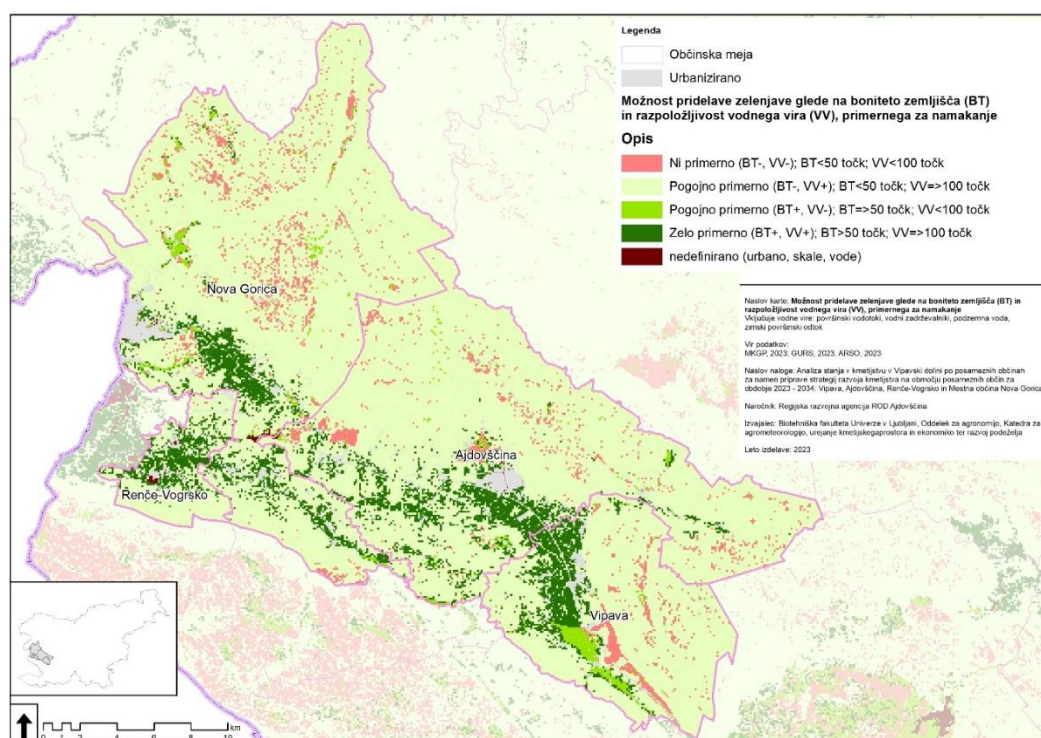
Območjem primernosti razvoja vrtnarske pridelave glede na boniteto zemljišča in bližino vodnega vira, primerne za namakanje so pripisana priporočila, ki naj jih naročnik upošteva pri načrtovanju posameznih aktivnosti na posameznih področjih (Preglednica 7, Slika 17).

Preglednica 7: Razredi potencialov za razvoj vrtnarstva glede na boniteto zemljišča in bližino vodnega vira, primerne za namakanje, s priporočili Ministrstvu za kmetijstvo in okolje RS o prioritetenih aktivnostih po posameznih primernostnih območjih za razvoj vrtnarske pridelave.

Primernost območja za razvoj vrtnarske pridelave	Priporočene aktivnosti za razvoj vrtnarske pridelave
NEDEFINIRANO	<ul style="list-style-type: none"> Kjer gre za urbana območja je smiselno vzpodbujanje pridelave v zaprtih prostorih, brez rabe tal (hidroponika, substrati, aeroponika).
ZELO PRIMERNO (BT +, VV +)	<ul style="list-style-type: none"> Vodni vir je, kmetijska zemljišča dovolj visoke bonitete so; idealna kombinacija. Naročniku na teh območjih priporočamo intenzivno delovanje pri uvedbi namakalnih sistemov. Potrebno intenzivno delo na terenu za hitrejši razvoj namakanja, širjenje vrtnarske pridelave, boljše rabo obstoječih namakalnih sistemov. Potrebna ciljana implementacija ukrepov SN (povezovanje pridelovalcev, nakup namakalne opreme, implementacija namakalnih sistemov, trženje, mladi prevzemniki, komasacije, ipd). Potrebno izobraževanje pridelovalcev, ki že namakajo, podpora pri razvoju različnim službam (KSS, občine, regionalne razvojne agencije, združenja pridelovalcev, zadruga zveza Slovenije, obstoječe zadruge, civilne iniciative, nevladne organizacije, izobraževalnimi ustanovami, ipd.). Potrebna vlaganja v posodabljanje opreme in nadgradnjo opreme za namakanje, vključno s širjenjem socialne kapitala na tem področju, sodelovanje med pridelovalci in raziskovalci
POGOJNO PRIMERNO (BT +, VV -)	<ul style="list-style-type: none"> Vodni vir je omejen, kmetijska zemljišča dovolj visoke bonitete so; ne tako idealna kombinacija. Naročniku na teh območjih priporočamo intenzivno delovanje na izboljšanju razpoložljivosti vodnih virov. Potrebno intenzivno delo na optimizaciji rabe vode, optimizaciji podeljevanja vodnih pravic, upravljanju voda v smislu izboljšanja razpoložljivosti vode iz vodnih virov (optimizirano delovanje zadrževalnikov, izgradnja novih, preučitev možnosti rabe podzemne vode). Priporoča se intenzivno sodelovanje s sektorjem za vode in izobraževalnimi ustanovami, da bi poiskali načine, kako razpoložljivost vode, glede na primer, izboljšati.

Primernost območja za razvoj vrtnarske pridelave	Priporočene aktivnosti za razvoj vrtnarske pridelav
NEDEFINIRANO	<ul style="list-style-type: none"> Kjer gre za urbana območja je smiselno vzpodbujanje pridelave v zaprtih prostorih, brez rabe tal (hidroponika, substrati, aeroponika).
POGOJNO PRIMERNO (BT -, VV +)	<ul style="list-style-type: none"> Vodni vir je, kmetijskih zemljišč dovolj primerne bonitete ni; ne tako idealna kombinacija. Naročniku na teh območjih priporočamo intenzivno delovanje na izboljšanju bonitete ali razvoju vrtnarske pridelave v zaprtih prostorih. Potreben razvoj namakalnih sistemov v zaprtih prostorih, kjer uporaba kmetijskih zemljišč ni nujna. Izboljšanje kakovosti tal, če gre za težave povezane s strukturo tal, vodnozadrževalnih lastnostmi tal, ocednostjo tal.
NIZEK POTENCIAL NI PRIMERNO (BT -, VV -)	<ul style="list-style-type: none"> Vodni viri omejeni, kmetijskih zemljišč dovolj primerne bonitete ni; najslabša kombinacija. Potrebe tako razvoj gradnja vodnih virov kot izboljšanje kakovosti tal (če je možno). Ta območja niso prioriteta za razvoj velikih namakalnih sistemov. Možen je razvoj namakanja v zaprtih prostorih, vendar ta območja naj ne bodo v središču pozornosti v smislu zagotavljanja samozadostnosti na področju pridelave zelenjave. Naročniku na teh območjih ne priporočamo intenzivnega delovanja na področju uvajanja velikih namakalnih sistemov (v smislu implementacije infrastrukture, ki je pogoj za doseganje večje samooskrbe z zelenjavo domačega trga). Tu so potrebne vzpodbude za razvoj vrtnarstva na manjših površinah, ob hkratnem razvoju vodnega vira (majhne nabire vode). Kmetijsko pridelavo na teh območjih je potrebno dopolnjevati z drugimi dejavnostmi (turizem, dopolnilne dejavnosti, izobraževalne dejavnosti).

Uporabljene kratice: BT = boniteta zemljišča, VV – vodni vir, + = razpoložljiv VV in/ali, BT > 50, - = nerazpoložljiv VV in /ali BT < 50

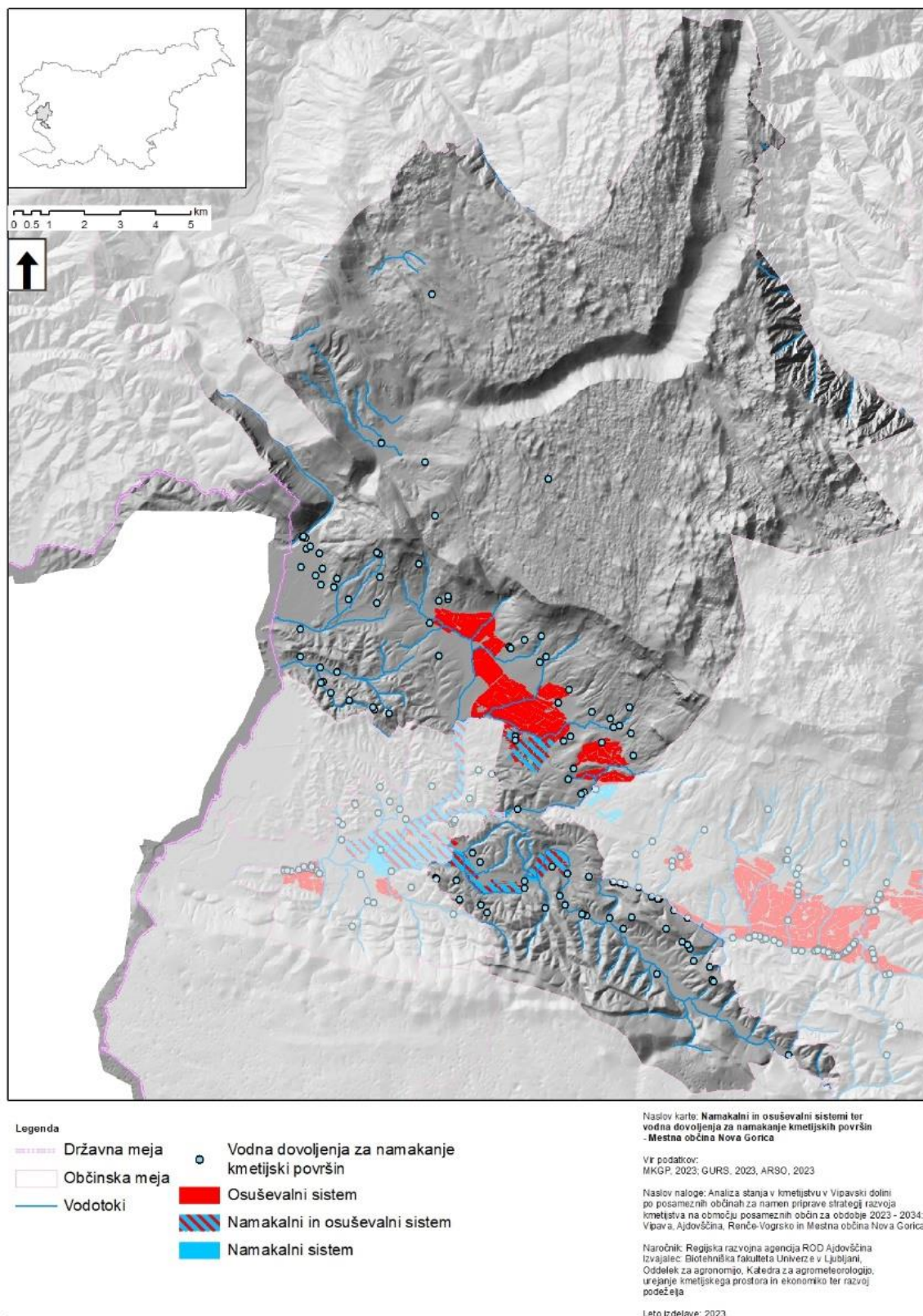
Slika 17: Potenciali za razvoj vrtnarstva.

Da bi potencialno razpoložljivost bilo možno izkoristiti je potrebno dobro delovanje zadrževalnika Vogršček, mestoma obnova in celostna modernizacija obstoječih namakalnih sistemov ter dograditev novih namakalnih sistemov katerih vir vode je Vogršček. Na območjih, ki se nahajajo izven srednje ogroženosti na sušo, pa je potrebno delovati v smeri postavitve novih, manjših zadrževalnikov tudi s pomočjo nabira površinskega odtoka.

Posebno pozornost je potrebno nameniti dvigu učinkovitosti rabe vode pri namakanju z sistematično vpeljavo rabe sistema podpore odločanju o namakanju (SPON) med pridelovalci

(<https://spon.si/>). Osnova računskega dela SPON temelji na izračunu vodne bilance z modelom Agencije Republike Slovenije za okolje IRRFIB. SPON poda priporočeni obrok in čas namakanja za 5 dni vnaprej, pri čemer upošteva informacije o trenutni vsebnosti vode v tleh, vodozadrževalnih lastnostih tal, potrebi rastline po vodi glede na razvojno fazo, vremensko napoved ter tehnologijo namakanja. SPON je bil pilotno razvit ravno s pridelovalci v Vipavski dolini. Na pilotni ravni so pridelovalci dosegali 25% zmanjšanje skupno porabljene vode za namakanje, 24% zmanjšanje porabe energije in 24% zmanjšanje izpustov CO₂, ki nastanejo pri namakanju (<https://www.mdpi.com/2073-4395/10/9/1238#>). Vendar je potrebno poudariti, da vpeljava tovrstnih inovacij zahteva svoj čas, je proces, ki ga morajo podpreti lokalni akterji in kjer je sistematično delo s pridelovalci neobhodno potrebno za uspešen privzem orodja v praksi. SPON je bilo orodje za zmanjševanje vodnega odtisa, povečevanje učinkovitost rabe vode ter povečevanje učinkovitost rabe hranil na podlagi pilotnega poskusa v Vipavski dolini in poznejšega dodatnega testiranja v ostalih koncih Slovenije sedaj na državni ravni, brezplačno, na voljo za vse pridelovalce v Sloveniji. Slika prikazuje namakalne in osuševalne sisteme ter obstoječa vodna dovoljenja za rabo vode za namakanje kmetijskih zemljišč, pri čemer zaradi prenove Katastra melioracijskih sistemov in naprav evidenca namakalnih sistemov ni ažurna (Slika 18).

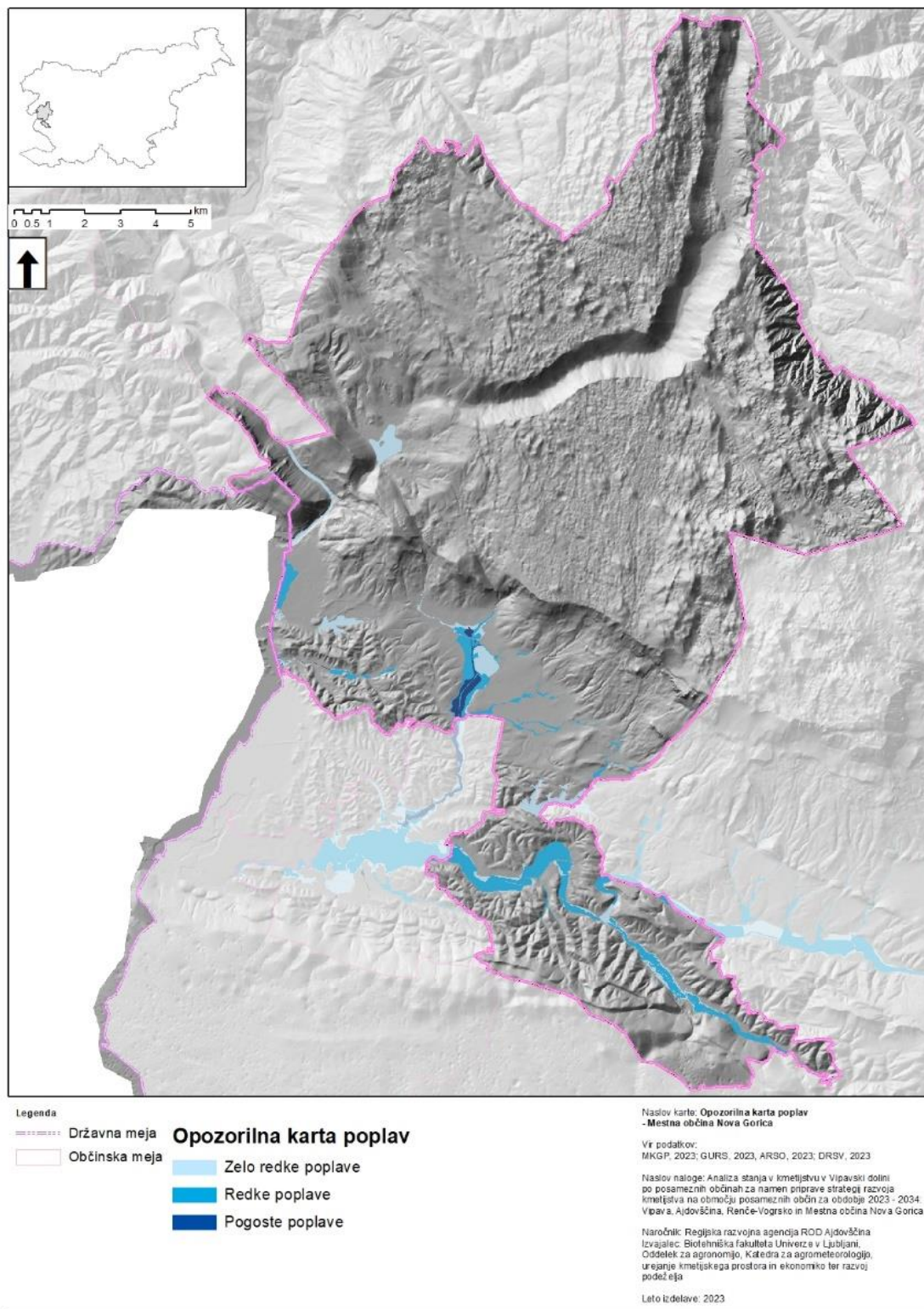
Na območju je bilo v času izdelave pričujočega poročila podeljeno 103 vodna dovoljenja za rabo vode za namakanje kmetijskih zemljišč (Slika 18), v obsegu 2.164,4 l/s. Predlagamo pilotno izvedbo vzpostavitve urnika namakanja na izbranem rečnem odseku, vzdolž vodotoka, da bi se zmanjšale trenutne potrebe po vodi in s tem zmanjšal pritisk na vodne ekosisteme v kolikor se z razpoložljivostjo te vode pojavljajo problemi.

Slika 18: Namakalni in osuševalni sistemi ter obstoječa vodna dovoljenja za rabo vode za namakanje kmetijskih zemljišč.

4.2.2 Izpostavljenost poplavam

Kmetijska zemljišča v uporabi so delno poplavno ogrožena, vendar je poplavna varnost v rangu zelo redkih poplav (379,1 ha) oz. redkih poplav (300,3 ha) (Slika 19, Preglednica 8).

Slika 19: Ogroženost kmetijske pridelave zaradi poplav.

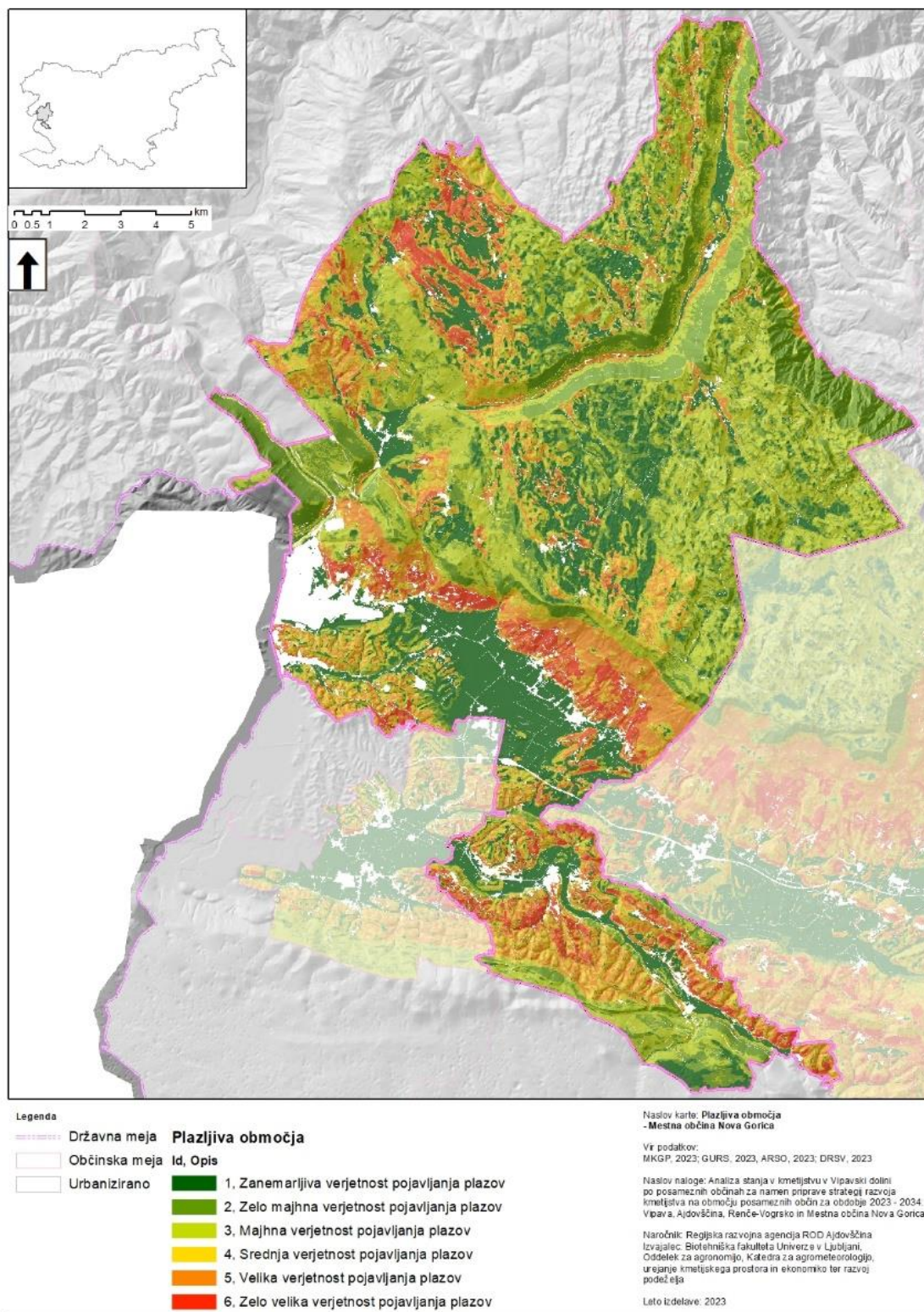
Preglednica 8: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev znotraj posameznih razredov pogostosti pojavljanja poplav.

GERK		Površina (ha) KZU ha	Površina poplavljenih zemljišč					
Raba Šifra	Opis		Pogoste		Redke		Zelo redke	
			ha	% od KZU	ha	% od KZU	ha	% od KZU
1100	Njiva	622,0	22,5	3,6	131,5	21,1	183,6	29,5
1131	Začasno travinje	61,1	-	-	5,1	8,3	10,1	16,5
1150	Njiva za rejo polžev	0,0	-	-	-	-	-	-
1170	Jagode na njivi	0,1	-	-	-	-	-	-
1180	Trajne rastline na njivskih površinah	3,4	-	-	-	-	0,2	5,9
1181	Trajne rastline na njiv. površinah, kjer pridelava ni v tleh	0,5	-	-	-	-	-	-
1190	Rastlinjak	0,6	-	-	0,0	5,5	0,1	21,0
1191	Rastlinjak, kjer pridelava ni v tleh	0,2	-	-	-	-	0,0	-
1211	Vinograd	620,6	0,4	0,1	64,8	10,4	72,3	11,7
1212	Matičnjak	0,0	-	-	-	-	-	-
1221	Intenzivni sadovnjak	99,0	0,0	0,0	36,2	36,6	36,8	37,2
1222	Ekstenzivni oz. travniški sadovnjak	71,6	-	-	2,7	3,8	2,5	3,5
1230	Oljčnik	55,4	-	-	0,1	0,1	0,2	-
1300	Trajni travnik	2337,9	0,2	0,0	56,0	2,4	69,3	3,0
1320	Travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi	273,3	-	-	-	-	0,0	0,0
1411	Površine za ukrep odprava zaraščanja	8,9	0,3	3,2	3,0	34,0	3,1	34,7
1420	Plantaža gozdnega drevja	0,4	-	-	-	-	-	-
1610	Kmetijsko zemljišče v pripravi	10,3	-	-	0,8	7,5	0,8	7,5
Skupaj KZU		4165,4	23,4	0,5	300,3	7,2	379,1	9,1
ni KZU		23785,8	22,6	0,1	275,1	1,2	395,4	1,7
Skupaj		27951,2	46,0		575,4		774,4	

4.2.3 Plazovitost območja

Slika prikazuje plazljivost v centralno-južnem delu (Slika 12), kjer so najbolj izpostavljena pobočna območja na katerih pretežno poteka sadjarska in vinogradniška kmetijska dejavnost.

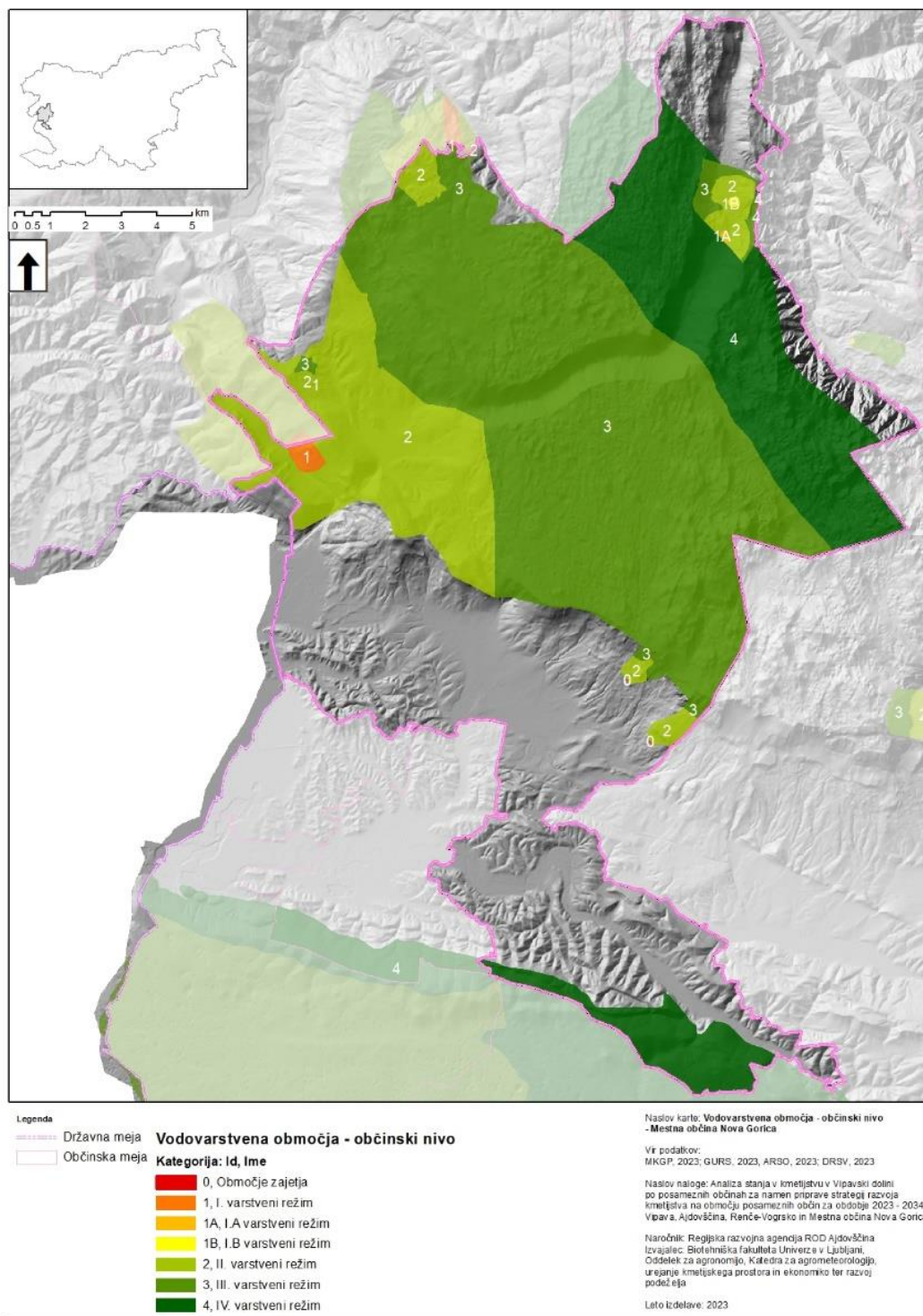
Slika 20: Plazovitost območja.

4.3 Vodovarstvena območja

Na območju so obširna vodovarstvena območja, pri čemer je v kmetijski praksi potrebno upoštevati prilagojeno gnojilno prakso in prilagojeno rabo fitofarmaceutskih sredstev na posameznih vodovarstvenih režimih (Slika 21, Preglednica 9).

Preglednica 9: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev znotraj posameznih vodovarstvenih režimov.

GERK/KZU Raba Šifra	Režim VVO							Skupaj
	Površina (ha)							
	0	1	1A	1B	2	3	4	
1100 Njiva					32,0	18,4	4,7	55,2
1131 Začasno travinje				0,2	4,8	10,3	1,9	17,3
1180 Trajne rastline na njivskih površinah					0,1	0,1		0,2
1211 Vinograd					0,1		0,1	0,2
1221 Intenzivni sadovnjak							0,0	0,0
1222 Ekstenzivni oz. travniški sadovnjak				0,0	9,4	4,0	0,4	13,8
1230 Oljčnik					0,2			0,2
1300 Trajni travnik	0,0		1,4	3,4	340,6	1.175,4	193,9	1.714,7
1320 Travinje z razpršenimi neupr. značilnostmi					51,8	142,3	24,8	218,9
1411 Površine za ukrep odprava zaraščanja					2,6	0,7	1,0	4,4
1610 Kmetijsko zemljišče v pripravi						1,1	0,0	1,1
Skupaj KZU	0,0	0,0	1,4	3,6	441,7	1.352,4	226,9	2.025,9
ni KZU	0,1	66,0	4,1	4,1	2.925,8	8.397,9	4.211,8	15.609,8
Skupaj	0,1	66,1	5,5	7,6	3.367,5	9.750,3	4.438,7	17.635,8

Slika 21: Vodovarstvena območja.

4.4 Naravovarstvene vsebine

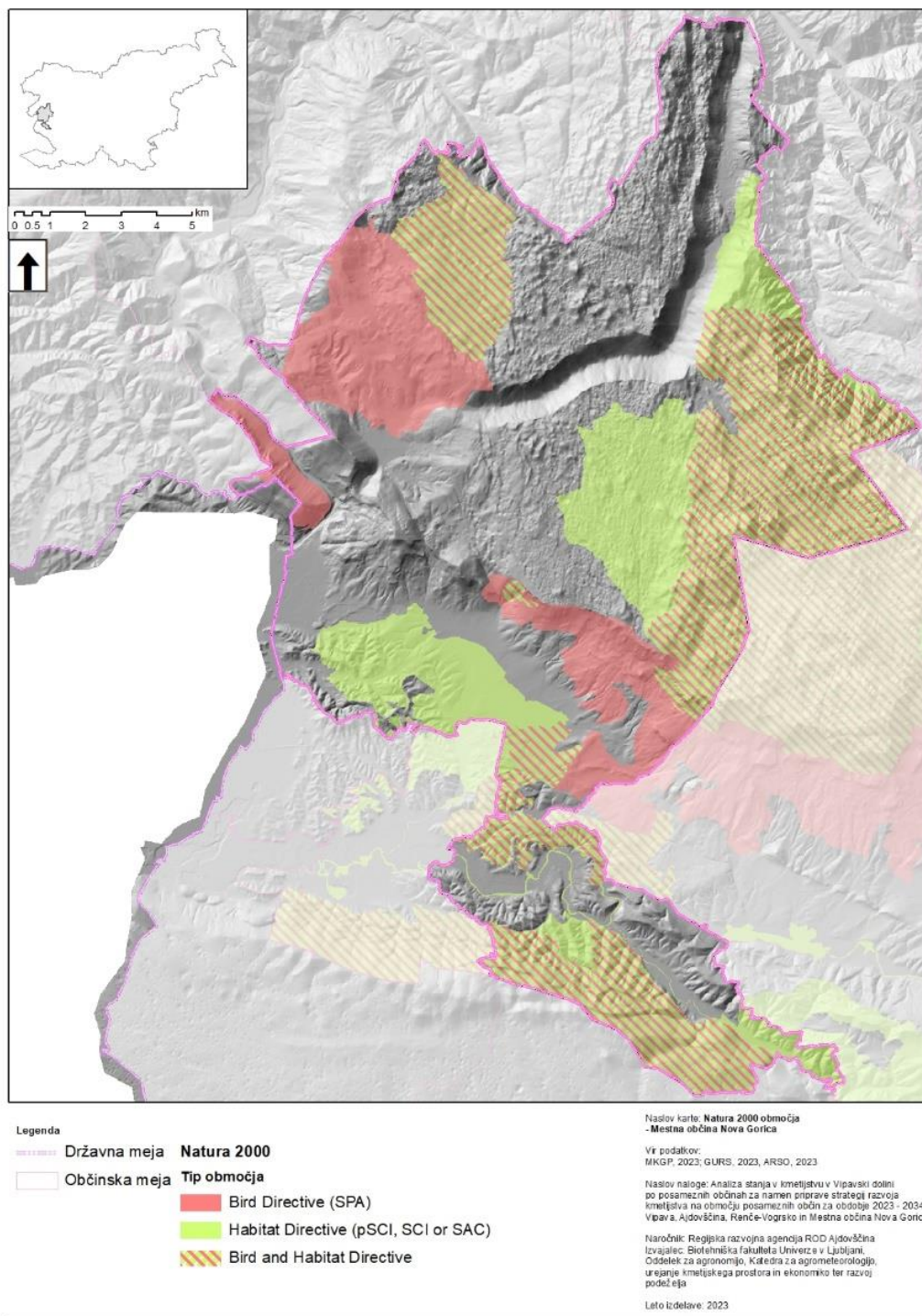
4.4.1 Natura 2000

Na območju kjer se nahajajo strateško pomembne kmetijske površine se naravovarstvene Natura 2000 v večini ne pojavljajo (Slika 22, Preglednica 10).

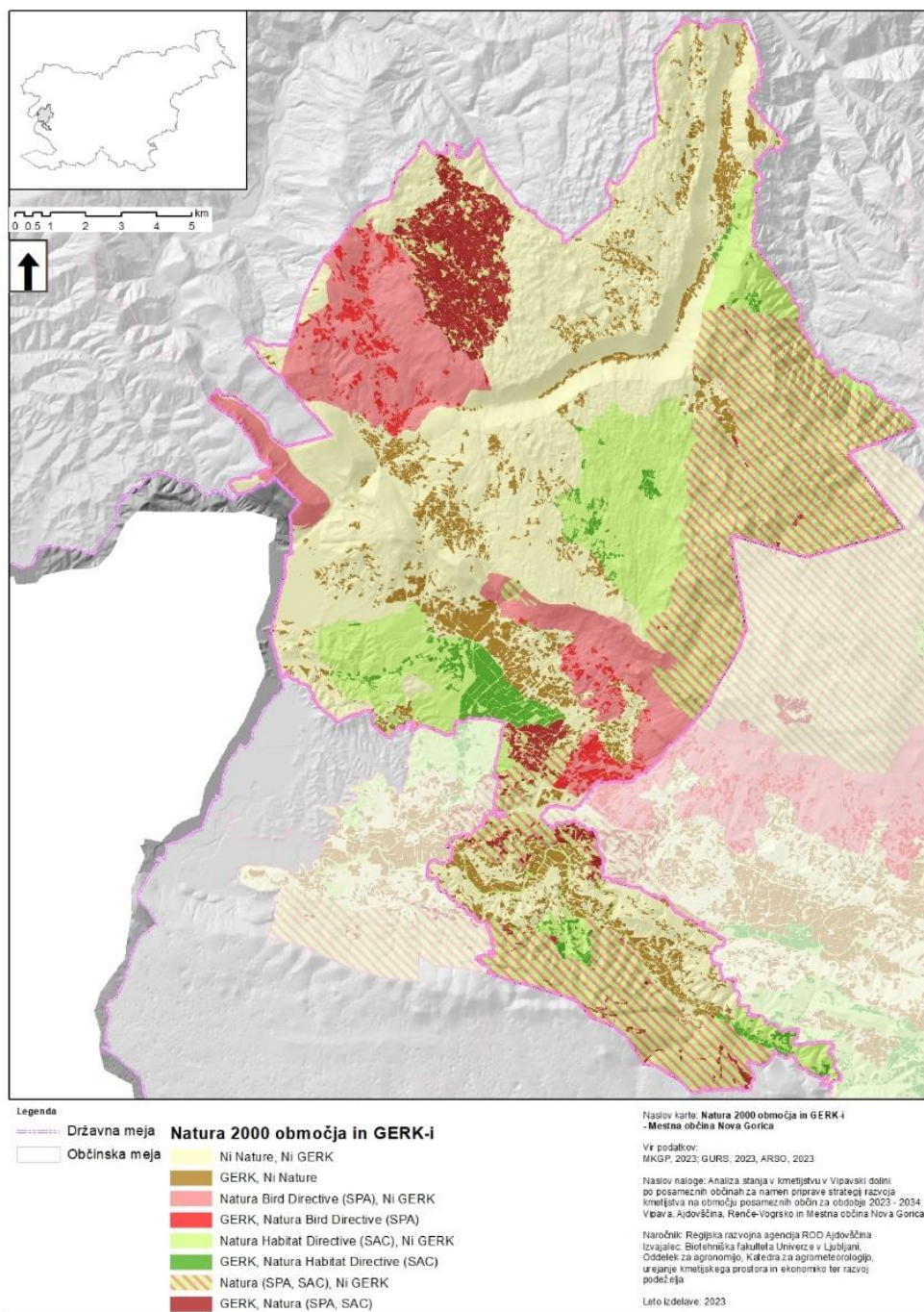
Na območjih kjer kmetijska gospodarstva obdelujejo zemljišča znotraj Nature 2000 je glede na trenutne razmere v prihodnosti pričakovati prepoved ali bistveno zaostritev uporabe fitofarmaceutskih sredstev, mestoma pa tudi omejitve glede gnojenja (skupni odmerki, največji odmerki). V Vipavski dolini območja Nature predstavljajo tudi izziv glede vključevanja namakanja v rastlinsko pridelavo. Tukaj je potrebna posebna pozornost, da se ohranijo elementi krajine, ki so bistveni za varovanje habitatov ter se namakanje vpelje na prilagojen način, če je to potrebno.

Preglednica 10: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev na Natura 2000 območjih.

GERK		Površina (ha)		Površina		
Šifra	Opis	Raba	Habitatna direktiva (SAC)	Ptičja direktiva (SPA)		
		KZU	ha	% od KZU	ha	% od KZU
1100	Njiva	622,0	323,6	52,0	118,7	19,1
1131	Začasno travinje	61,1	23,2	37,9	19,8	32,4
1150	Njiva za rejo polžev	-	-	-	-	-
1170	Jagode na njivi	0,1	-	-	0,0	18,3
1180	Trajne rastline na njivskih površinah	3,4	1,0	29,8	0,5	15,8
1181	Trajne rastline na njiv. površinah, kjer pridelava ni v tleh	0,5	-	-	0,2	35,2
1190	Rastlinjak	0,6	0,2	25,1	-	-
1191	Rastlinjak, kjer pridelava ni v tleh	0,2	0,1	55,4	-	-
1211	Vinograd	620,6	152,7	24,6	119,4	19,2
1212	Matičnjak	-	-	-	-	-
1221	Intenzivni sadovnjak	99,0	22,2	22,5	15,5	15,6
1222	Ekstenzivni oz. travniški sadovnjak	71,6	11,3	15,8	15,0	20,9
1230	Oljčnik	55,4	12,5	22,7	16,4	29,6
1300	Trajni travnik	2.337,9	1.072,1	45,9	1.141,8	48,8
1320	Travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi	273,3	93,0	34,0	129,6	47,4
1411	Površine za ukrep odprava zaraščanja	8,9	4,7	52,0	4,4	48,7
1420		0,4	-	-	-	-
1610	Kmetijsko zemljišče v pripravi	10,3	4,1	39,7	2,5	24,7
Skupaj		4.165,4	1.720,7	41,3	1.583,8	38,0

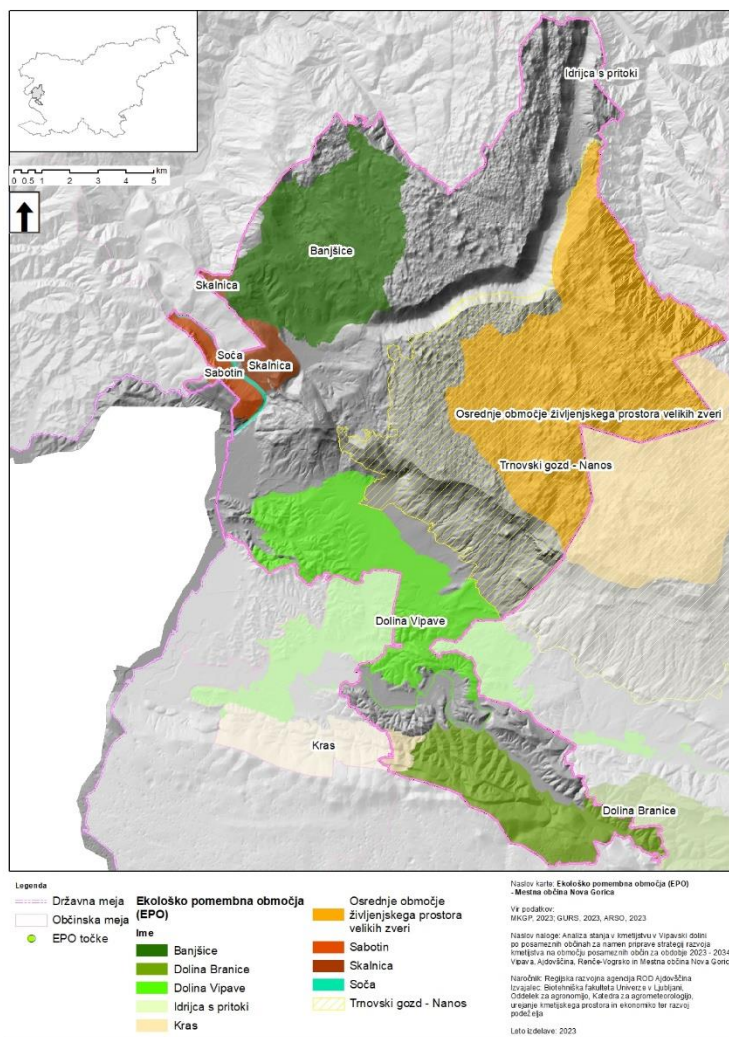
Slika 22: Območja Natura 2000.

Slika 23: Kmetijska pridelava v območjih Natura 2000.

4.4.2 Ekološko pomembna območja

Na območju kjer se nahajajo strateško pomembne kmetijske površine se ekološko pomembna območja v večini ne pojavljajo, z izjemo Doline Branice in Vipave (Slika 24, Preglednica 11).

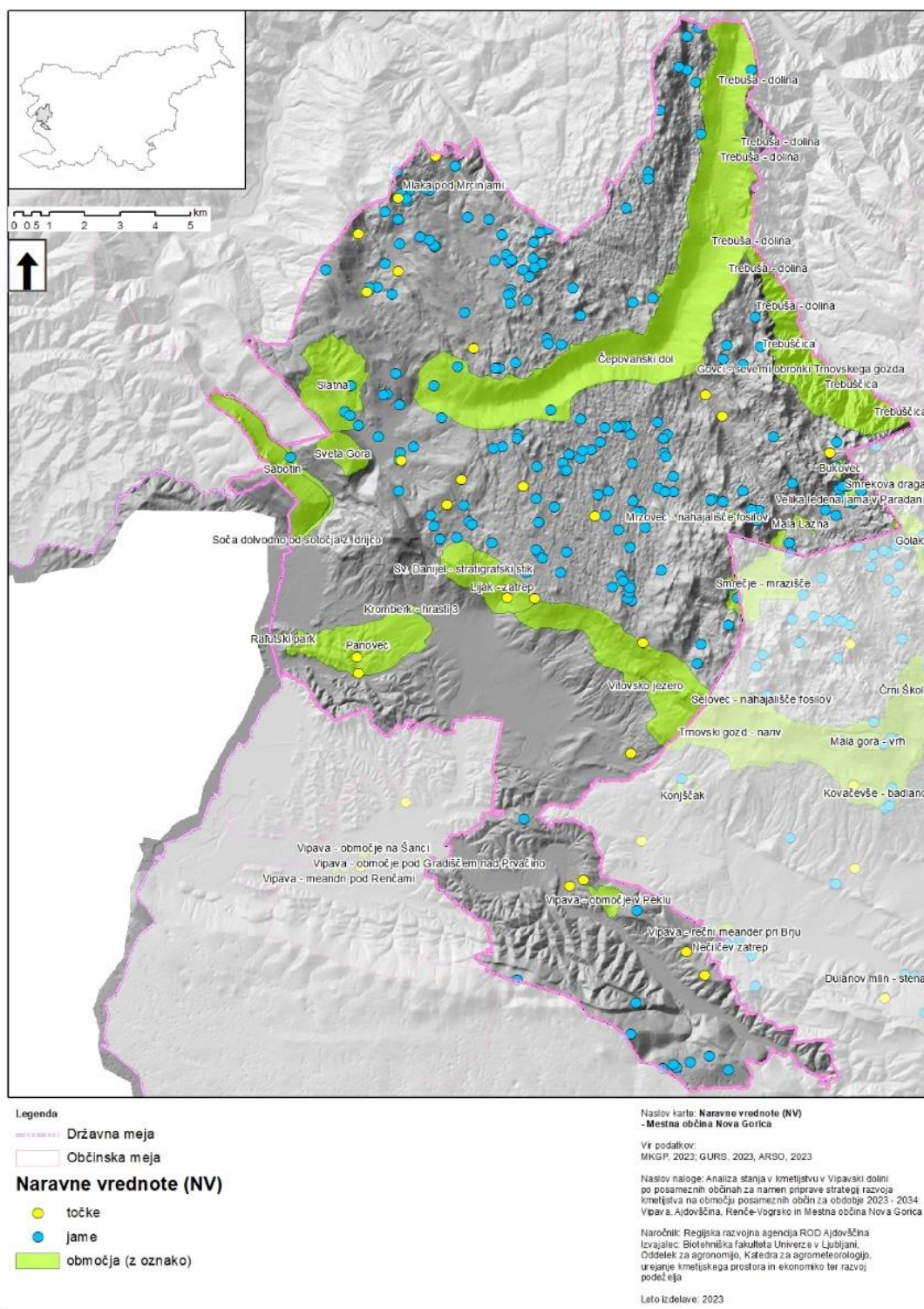
Slika 24: Ekološko pomembna območja.

Preglednica 11: Ekološko pomembna območja (nekatero površine se prekrivajo).

ID_STEV	IME	Nova Gorica ha
51100	Kras	133
51300	Trnovski gozd - Nanos	10.269
53400	Dolina Branice	1.820
53500	Banjšice	3.221
55100	Skalnica	455
55400	Soča	69
56400	Sabotin	309
80000	Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	6.007
92500	Dolina Vipave	2.732
Skupaj		25.014

4.4.3 Naravne vrednote

Na območju kjer se nahajajo strateško pomembne kmetijske površine je nekaj naravnih vrednot, večino pa se pojavljajo izven najpomembnejših kmetijskih površin (Slika 25).

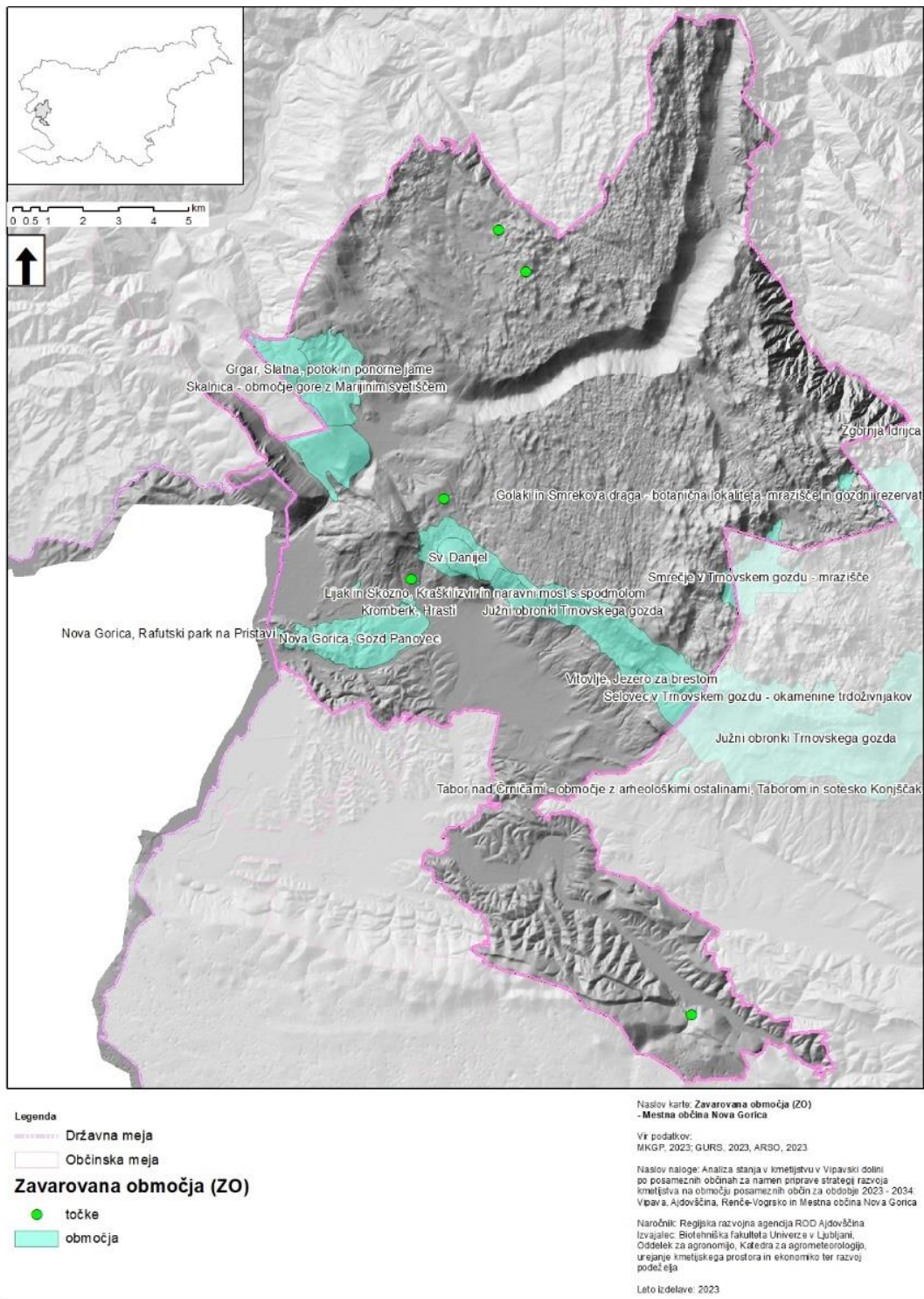

Slika 25: Naravne vrednote območja.

4.4.4 Zavarovana območja

Na območju Občine se nahaja precej zavarovanih območij, ki pa se nahajajo izven strateško pomembnih kmetijskih območij (Slika 26).

Slika 26: Zavarovana območja.

4.5 Gozdni sestoji

V Akcijskem načrtu za trajnostno energijo in podnebne spremembe – SECAP, v drugem delu, z naslovom ANALIZA RANLJIVOSTI IN TVEGANJA ZARADI PODNEBNIH SPREMEMB za Mestno občino Nova Gorica (2021), je bila izvedena strokovna analiza ocene potencialnih vplivov podnebnih sprememb, ranljivosti in tveganja za sektor gozdarstvo v Mestni občini Nova Gorica, upoštevajoč razpoložljive podatke glede na predstavljene in pričakovane scenarije podnebnih sprememb v Sloveniji in na območju Mestne občine Nova Gorica:

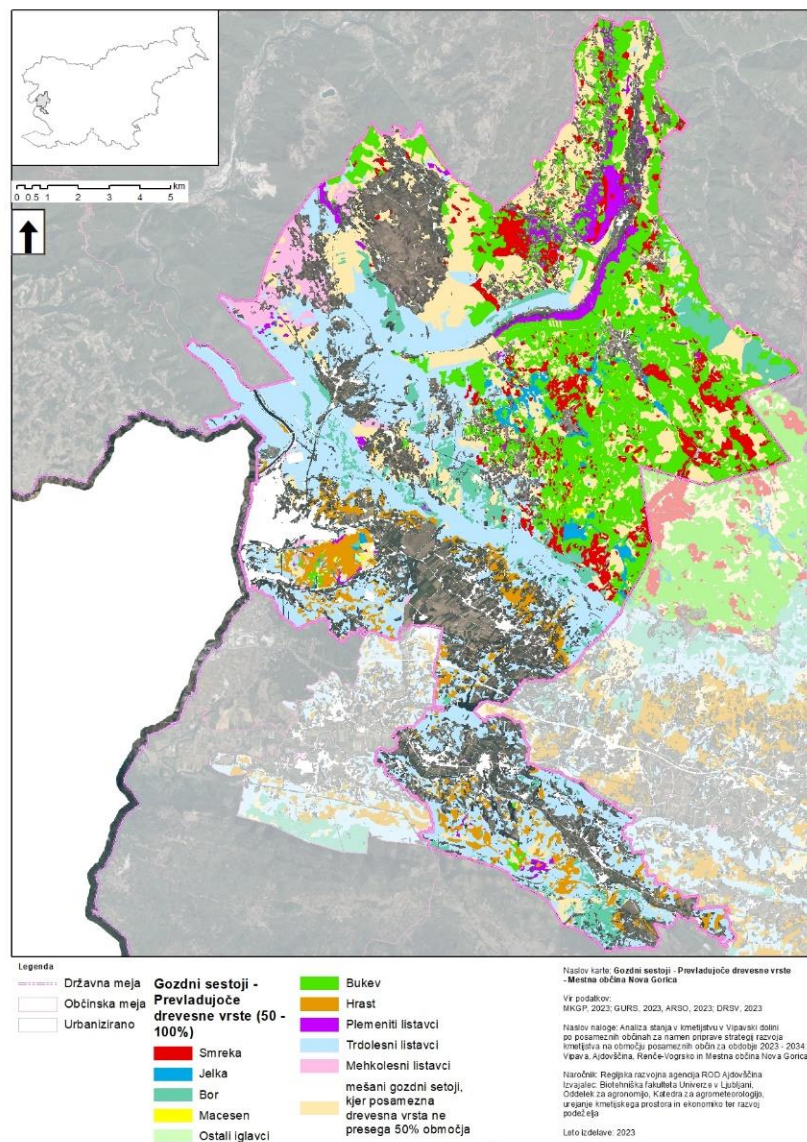
»Glavni dejavniki naravnega okolja, ki zaradi vpliva podnebnih sprememb ogrožajo gozdove v Mestni občini Nova Gorica, so žled, veter, zemeljski plazovi, gozdni požari, bolezni in škodljivci na navadni smreki in črnemu boru, bolezni in škodljivci listavcev ter invazivne tujerodne vrste. Najpomembnejši dejavniki družbenega okolja, ki so občutljivi na potencialne vplive podnebnih sprememb na sektor gozdarstvo v občini, pa so število izvajalcev del v gozdarstvu ter količine ter potencial lesa in gozdov. Ukrepi prilagajanja podnebnim spremembam, s katerimi lahko Mestna občina Nova Gorica zmanjša občutljivost sektorja gozdarstvo na podnebne spremembe in tudi izkoristi pozitivne učinke podnebnih sprememb, vključujejo:

- ohranjanje stabilnega deleža gozdnosti v kmetijski krajini in ohranjanje kmetijskih površin pred zaraščanjem;
- vzpostavitev in ohranjanje vetrno-zaščitnih pasov, mejic in omejkov za zmanjšanje ogroženosti kmetijskih površin zaradi močnih sunkov vetra in vetrne erozije;
- ohranjanje in povečanje dostopnih površin mestnih gozdov ter povezovanje z zelenimi površinami na robovih naselij in v zaledju v »zeleni sistem« na pretežno urbaniziranem območju občine s poudarkom na rekreaciji in turizmu;
- vzpostavitev javne službe za upravljanje z gozdovi v lasti občine v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije v smislu »dobrega gospodarja« ter spodbujanje večnamenske vloge teh gozdov s poudarkom na protipožarni varnosti, rekreaciji, turizmu, izobraževanju in blaženju podnebnih sprememb v urbanih središčih (zmanjševanje onesnaženosti zraka, zmanjševanje temperatur, zmanjševanje hrupa, itd.);
- izboljšanje strukture gozdov (večja pestrost avtohtonih drevesnih vrst, bolj uravnoteženo razmerje razvojnih faz, idr.) z namenom krepitve odpornosti gozdov na mehanske poškodbe ter bolezni in škodljivce;
- ozaveščanje prebivalstva o nevarnostih vnašanja invazivnih tujerodnih vrst (ITV), predvsem načrtno sadnje pavlovnije in črnega oreha ter vzpostavitev sistema hitrega ukrepanja pri vdoru novih ITV.
- ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in kvalifikacijskih vrst Nature 2000.
- načrtovanje in izvajanje proti-erozijskih ukrepov v gozdovih za zmanjševanje erozijske ogroženosti infrastrukture ter preprečevanje proženja zemeljskih plazov;
- zmanjšanje požarne ogroženosti gozdov z usmerjanjem gojitvenih in varstvenih del v protipožarno varstvo, npr. gradnja in vzdrževanje protipožarnih presek, usmerjanje drevesne sestave k požarno bolj odpornim oblikam;
- spodbujanje lastnikov gozdov k sečnji, izvajanju gojitvenih del, predvsem nege mladega gozda ter vlaganju v gozdove.
- povezovanje lastnikov ali koncentracija izrazito razdrobljene gozdne posesti za bolj učinkovito gospodarjenje z gozdovi;
- ozaveščanje in usposabljanje zasebnih lastnikov gozdov ter izvajalcev gozdnih del za bolj učinkovito in varno delo ter gospodarjenje z gozdom;

- povečanje sredstev in kadrov za izvajanje javne gozdarske službe;
- izboljšanje stanja gozdarske in lesno-predelovalne industrije v Sloveniji in v regiji – manjša razdrobljenost, povezovanje, posodobitev tehnologije, večja konkurenčnost, usmeritev v vrednostno proizvodnjo, izboljšati trženje gozdnih proizvodov;
- ozaveščanje in spodbujanje prebivalstva, javnih ustanov in investorjev za večjo rabo lesne biomase kot OVE.« (Vilhar v Akcijski načrt..., 2021)

Podrobneje je stanje gozdov in gozdnega gospodarstva opisano V Akcijskem načrtu za trajnostno energijo in podnebne spremembe - SECAP v drugem delu z naslovom ANALIZA RANLJIVOSTI IN TVEGANJA ZARADI PODNEBNIH SPREMEMB za Mestno občino Nova Gorica (2021).

Na sliki so prikazani gozdni sestoji na območju (Slika 27). Sestoj je prostorska enota, ki se po določenih znakih razlikuje od okolice. Sestoj je del gozda oz. kolektiv dreves, ki je enoten glede vrstne sestave, starostne zgradbe, vertikalne zgradbe, razvojne stopnje in ima izoblikovano sestojno klimo ter zahteva enotno gozdnogojitveno obravnavo (Skudnik M., 2014).

Slika 27: Gozdni sestoji s prikazanimi prevladujočimi drevesnimi vrstami.

4.6 Analiza prostorskih podatkov zbirnih vlog za neposredna plačila

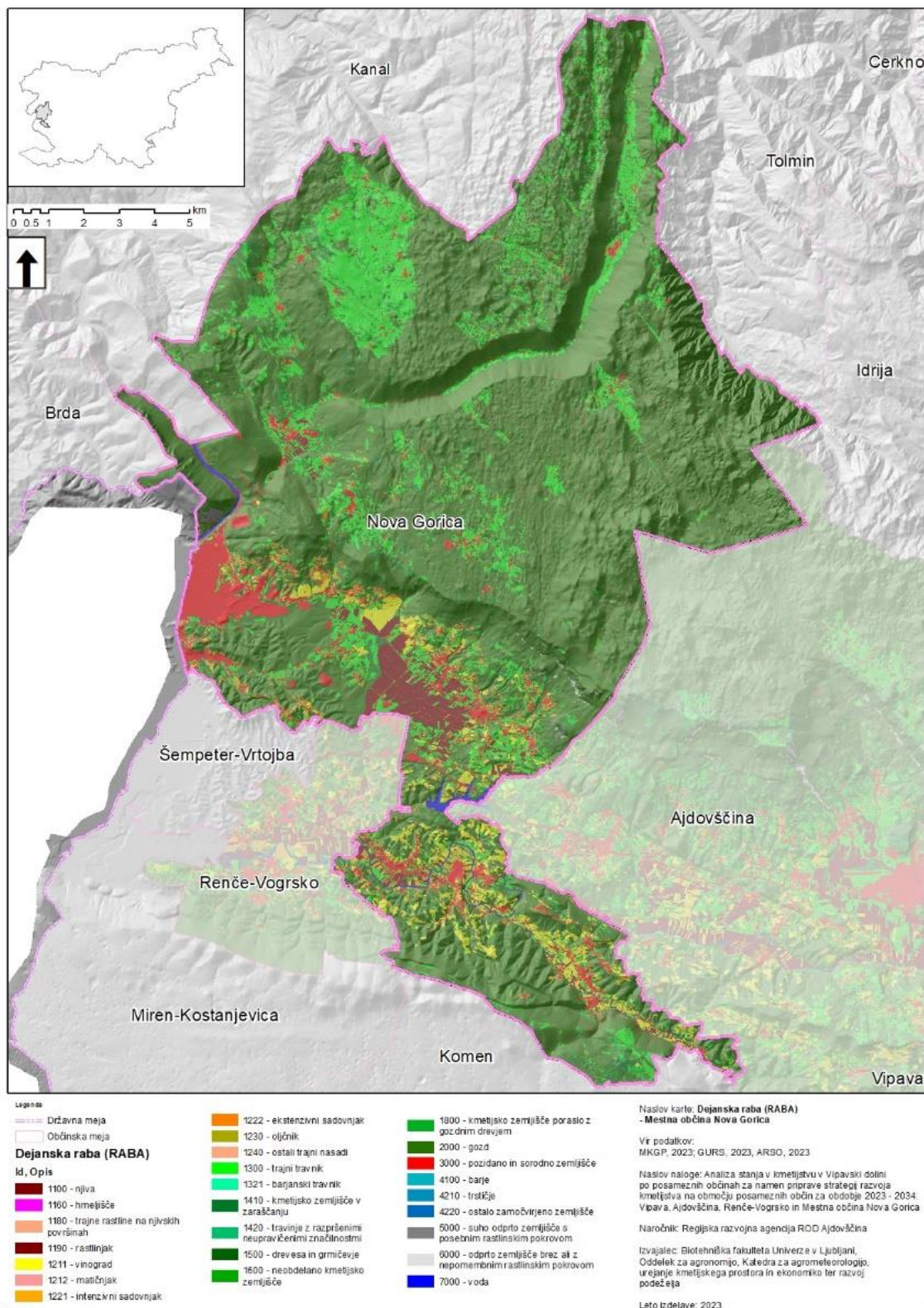
4.6.1 Dejanska raba

V Občini prevladuje gozd, ki pokriva kar 69,4 % površine Občine. Sledi delež trajnega travinja z 13,3 % površine Občine. Njive obsegajo skupaj 2,7 %, podobno vinogradi z 2,5 %, površine Občine ter ekstenzivni sadovnjaki, ki obsegajo 1,3 % površine občine (Preglednica 12, Slika 28).

Preglednica 12: Vrsta dejanske rabe zemljišč (RABA) in posamezni deleži površine (v ha in %)

Šifra	kategorija rabe	Nova Gorica	
		ha	%
1100	njiva	755,5	2,7
1180	trajne rastline na njivskih površinah	3,5	0,0
1190	rastlinjak	1,2	0,0
1211	vinograd	704,5	2,5
1212	matičnjak		0,0
1221	intenzivni sadovnjak	111,4	0,4
1222	ekstenzivni sadovnjak	367,4	1,3
1230	oljčnik	66,1	0,2
1240	ostali trajni nasadi	0,0	0,0
1300	trajni travnik	3.706,2	13,3
1410	kmetijsko zemljišče v zaraščanju	431,8	1,5
1420	plantaža gozdnega drevja	0,6	0,0
1500	drevesa in grmičevje	455,8	1,6
1600	neobdelano kmetijsko zemljišče	212,4	0,8
1800	kmetijsko zemljišče preraslo z gozdnim drevjem	181,8	0,7
2000	gozd	19.413,4	69,4
3000	pozidano in sorodno zemljišče	1.377,8	4,9
4210	barje		0,0
4220	ostalo zamočvirjeno zemljišče	0,1	0,0
5000	suho, odprto zemljišče s posebnim rastlinskim pokrovom	34,8	0,1
6000	odprto zemljišče brez ali z nepomembnim rastlinskim pokrovom	13,5	0,0
7000	voda	121,7	0,4
Skupaj		27.960,0	100,0

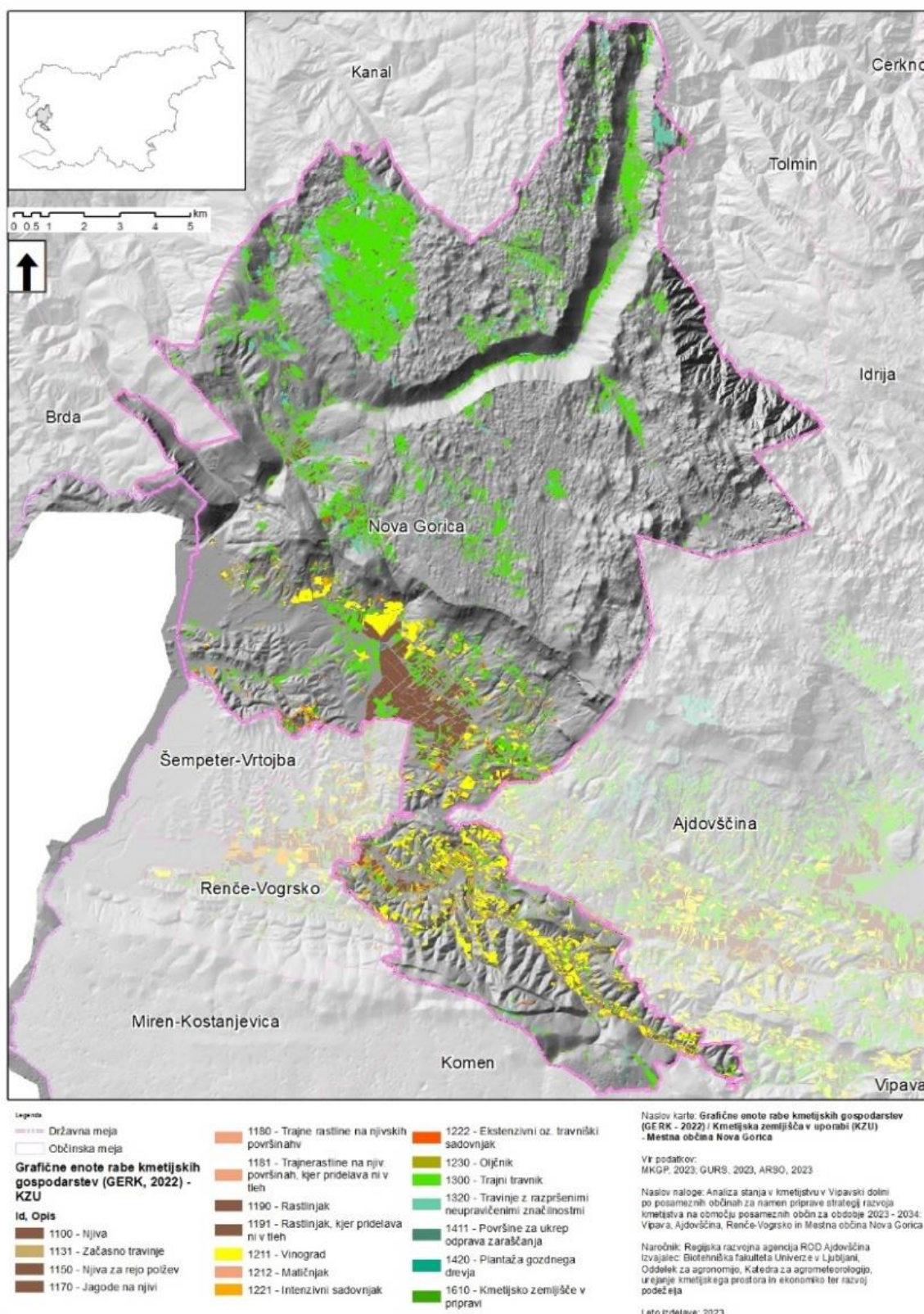
Na sliki je prikazana razporeditev dejanske rabe (RABA) zemljišč v Občini (Slika 28).

Slika 28: Razporeditev dejanske rabe zemljišč.

4.6.2 Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev

Na sliki so prikazane grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev (GERK), ki se enačijo s kmetijskimi zemljišči v uporabi (KZU) (Slika 29, Preglednica 13).

Slika 29: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev (GERK).

Preglednica 13: Grafične enote rabe kmetijskih gospodarstev (GERK).

Šifra GERK	Opis	Nova Gorica	
		ha	%
1100	njiva	622,2	2,2
1131	začasno travinje	61,1	0,2
1150	njiva za rejo polžev		0,0
1170	jagode na njivi	0,1	0,0
1180	trajne rastline na njivskih površinah	3,4	0,0
1181	trajne rastline na njivskih površinah, kjer pridelava ni v tleh	0,5	0,0
1190	rastlinjak	0,6	0,0
1191	rastlinjak s sadnimi rastlinami	0,2	0,0
1211	vinograd	620,8	2,2
1212	matičnjak		0,0
1221	intenzivni sadovnjak	99,1	0,4
1222	ekstenzivni sadovnjak	71,7	0,3
1230	oljčnik	55,4	0,2
1300	trajni travnik	2.337,9	8,4
1320	travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi	273,3	1,0
1411	površina za ukrep oprava zaraščanja	8,9	0,0
1420	Plantaža gozdnega drevja	0,4	0,0
1610	kmetijsko zemljišče v pripravi	10,3	0,0
	Ni GERK / nekmetijske rabe	23.794,1	85,1
		4165,9	
Skupaj		27.960,0	100,0

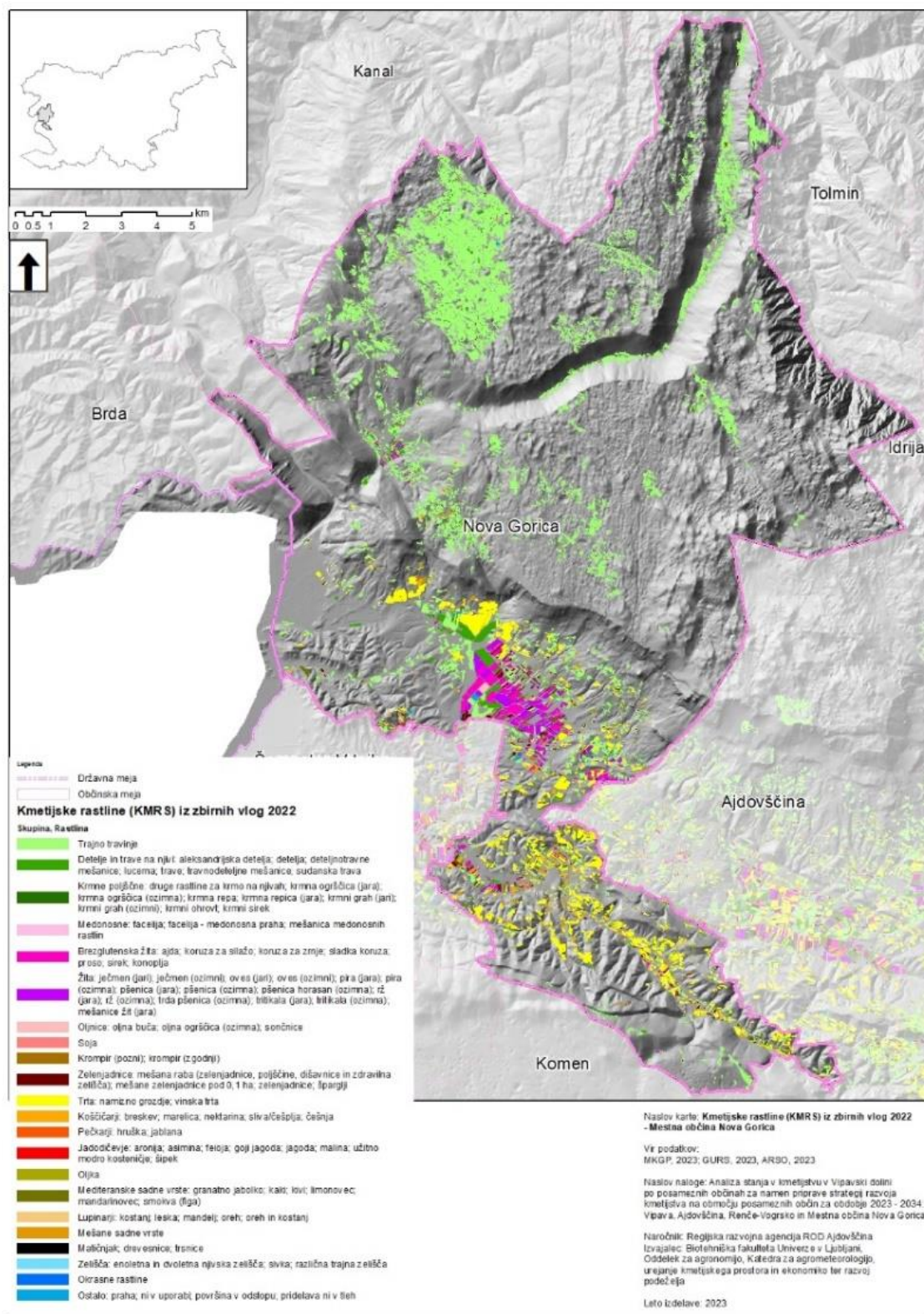
4.6.3 Kmetijske rastline

Na sliki je prikazana razporeditev različnih kmetijskih kultur in njihovih skupin kot so jih kmetje prijavili v zbirni vlogi za leto 2022 (Slika 30, Preglednica 14).

Preglednica prikazuje 11 po površini najbolj zastopanih kulture iz zbirne vloge za leto 2022. Med te spadajo trajno travinje (2406 ha; 64,6 %), vinska trta (541 ha, 14,5 %), koruza za zrnje in silažna koruza (183,2 ha; 5%), trave in lucerna (skupaj 128,8 ha; 3,4 %). Zelenjadnice obsegajo 2,4 % (89 ha), breskev pa pod 1% (33,4 ha).

Preglednica 14: Najpogosteje zastopane kmetijske rastline po podatkih iz zbirne vloge za leto 2022.

RASTLINA	Mestna občina Nova Gorica	
	ha	%
trajno travinje	2406.0	64.6
vinska trta	541.0	14.5
koruza za zrnje	143.7	3.9
trave	83.6	2.2
ječmen (ozimni)	56.9	1.5
zelenjadnice	50.7	1.4
mešane sadne vrste	49.9	1.3
lucerna	45.2	1.2
koruza za silažo	39.5	1.1
mešana raba (zelenjadnice, poljščine, dišavnice in zdravilna zelišča)	38.3	1.0
breskev	33.4	0.9

Slika 30: Zastopanost in razporeditev kmetijskih rastlin po podatkih iz zbirne vloge za leto 2022.

4.6.4 Vinogradi

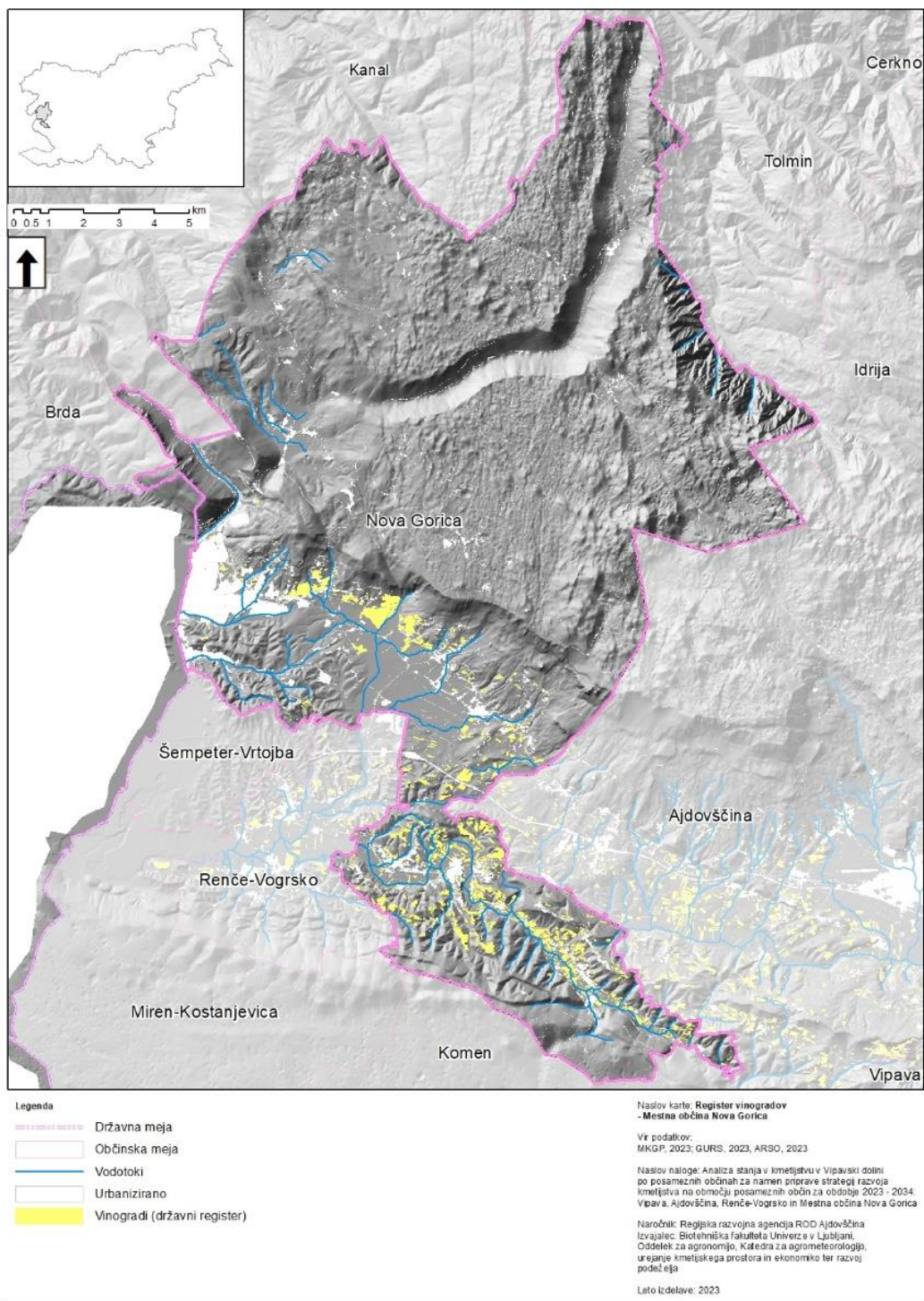
Na sliki je prikazana razporeditev vinogradov (Slika 31). V tržno pridelavo je vključenih vsaj 620,8 ha od skupaj 704,38 ha. Po podatkih iz registra vinogradov je bil povprečen vinograd zasajen v letu 2000. Na območju Občine je zasajenih 2.112.708 trsov, od katerih prevladujejo sorte Merlot (14,13%), Cabernet Sauvignon (11,53%), Chardonnay (11,51), Malvazija (11,19%) in Rebula (10,16%). Površine pod vinogradi se zmanjšujejo, v obdobju 2002-2022 je prišlo do zmanjšanja obsega vinogradov za skoraj 28 % (Slika 32, Preglednica 15, Preglednica 16).

Preglednica 15: Zastopanost sort in število trsov v vinogradih.

	Sorta	Število trsov	%
1	MERLOT	281.265	14,13
2	CABERNET SAUVIGNON	229.388	11,53
3	CHARDONNAY	229.087	11,51
4	MALVAZIJA	222.812	11,19
5	REBULA	202.292	10,16
6	SAUVIGNON	164.191	8,25
7	REFOŠK	123.01	6,18
8	SIVI PINOT	95.66	4,81
9	ZELENI SAUVIGNON	80.274	4,03
10	BELI PINOT	70.139	3,52
	Ostale sorte	292.205	14,68
	Skupaj	1.990.323	

Preglednica 16: Površine vinogradov v letih 2002, 2012 in 2022.

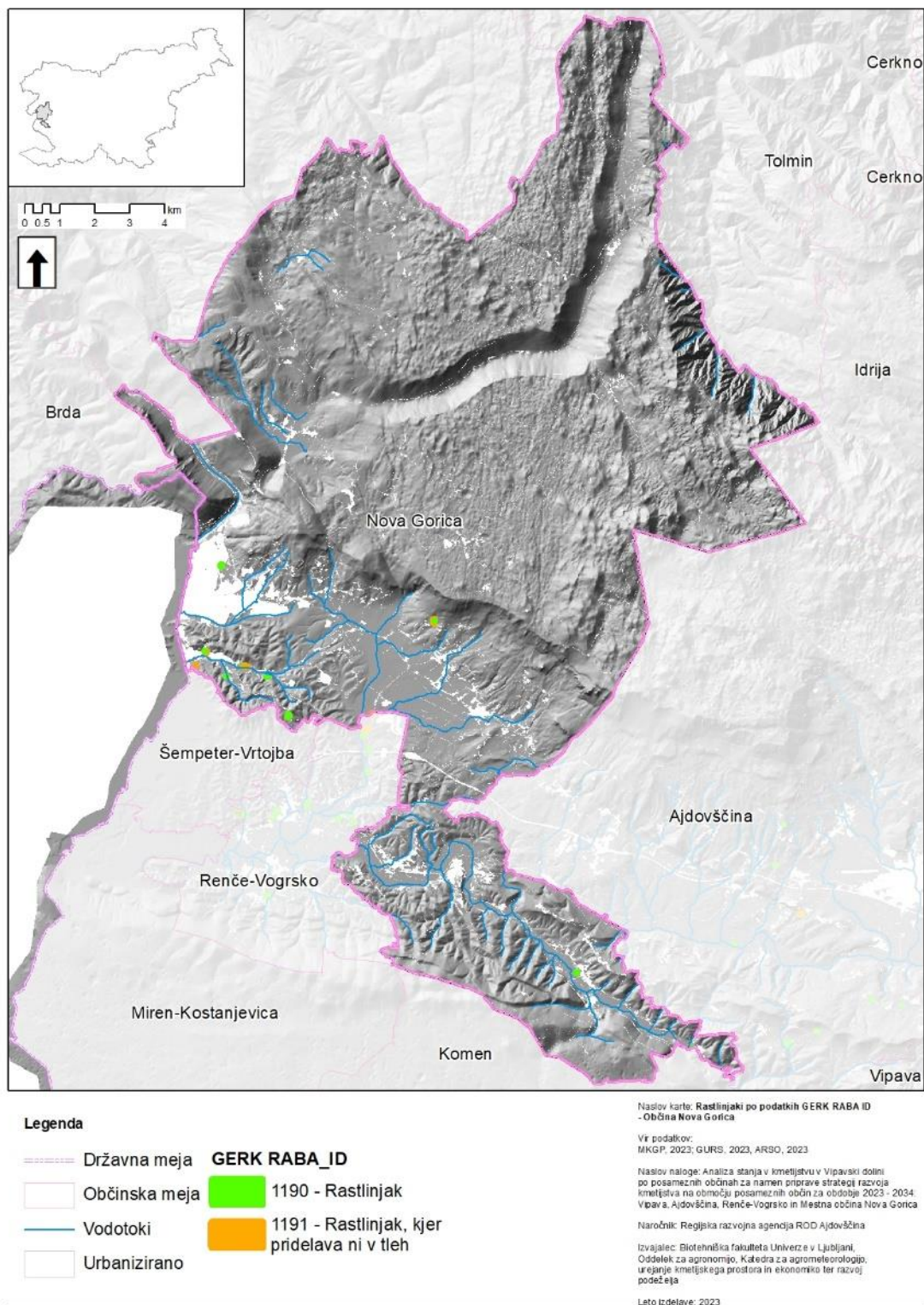
Vinogradi	Površina (ha)		
	Leto		
	2002	2012	2022
Mestna občina Nova Gorica	977.85	882.14	704.38

Slika 31: Zastopanost in razporeditev vinogradov.

4.6.5 Zavarovani prostori

Na sliki je prikazana razporeditev zavarovanih prostorov (Slika 32). Te oblike pridelave je razmeroma malo (manj kot 1 ha).

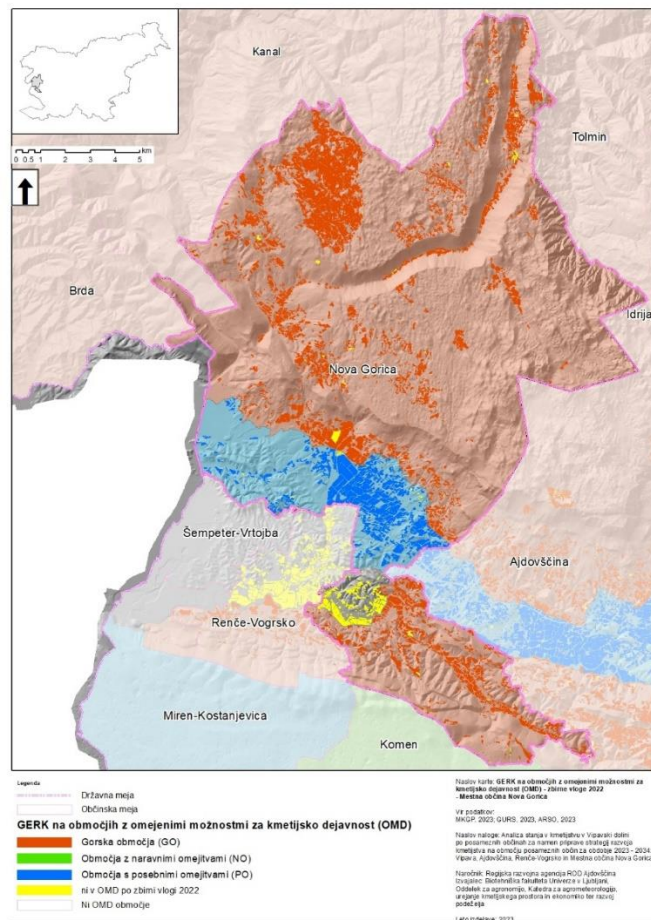

Slika 32: Zastopanost in razporeditev zavarovanih prostorov.

4.6.6 Omejene možnosti za kmetijsko dejavnost

Na sliki je prikazana razporeditev GERK-ov kmetijskih gospodarstev na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (Slika 33). Glede na naravne pogoje za kmetijstvo so opredeljena **območja, ki imajo omejene možnosti kmetovanja** (OMD območja) in se jim za izravnavo večjih pridelovalnih stroškov v sklopu kmetijske politike namenja posebna "OMD plačila". Do teh plačil so upravičena tako imenovana hribovska in gorska območja (HGO), območja s posebnimi omejitvami (PO) ter druga območja (DO).

Večina Občine se uvršča v OMD območja. Kmetijska zemljišča v centralno delu Občine spadajo v območja s posebnimi omejitvami (PO) (819,1 ha, 20% KZU). Na severu (Trnovski gozd in Banjščice) in jugu (Kras) pa med gorska območja (GO) (3.177,6 ha, 76% KZU). Zelo majhna površina zemljišč (1,9 ha, 0.05% KZU) na meji s Krasom se uvršča tudi med območja z naravnimi omejitvami (NO). Le manjši del KZU v občini ni uvrščen v OMD območja (170 ha, 4% KZU). Območja s posebnimi omejitvami so geografsko enotna območja, kjer je potrebno nadaljevati s kmetijsko proizvodnjo zaradi ohranjanja okolja, vzdrževanja podeželja in varstva turističnega potenciala. Kriteriji za njihovo opredelitev so lahko: redno pojavljanje letnih visokih voda, ustrežna gostota kraških pojavov na enoto površine, redno pojavljanje burje s hitrostjo nad 14 m/s pozimi več kot 10 % časa in v vegetacijski dobi več kot 4 % časa oziroma redno letno pojavljanje usadov ali zemeljskih plazov. Za hribovska in gorska območja je značilna precejšnja omejenost uporabe kmetijskih zemljišč, saj je zaradi višje nadmorske višine skrajšana vegetacijska doba in zožena možnost izrabe primernih kultur, zaradi strmin oziroma nagibov kmetijskih zemljišč pa je omejena uporaba standardne mehanizacije.

Slika 33: Grafične enote rabe tal z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD).

4.6.7 Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi (KOPOP)

Podukrep 10.1 (v nadaljevanju: ukrep KOPOP) podpira kmetijstvo v njegovi okoljski vlogi in je namenjen spodbujanju nadstandardnih sonaravnih kmetijskih praks, ki so usmerjene v ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajine, ustrezno gospodarjenje z vodami in upravljanje s tlemi ter blaženje in prilagajanje kmetovanja podnebnim spremembam.

Cilji KOPOP so spodbuditi kmetijska gospodarstva, da bi s kmetijskimi zemljišči gospodarila na način, ki zmanjšuje negativne vplive kmetovanja na okolje, prispeva k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam ter zagotavlja izvajanje družbeno pomembnih storitev in neblagovnih javnih dobrin.

Upravičenci do plačil so kmetijska gospodarstva, ki se v ukrep vključijo prostovoljno in v obdobju najmanj pet let na svojem kmetijskem gospodarstvu izpolnjujejo predpisane pogoje in zahteve.

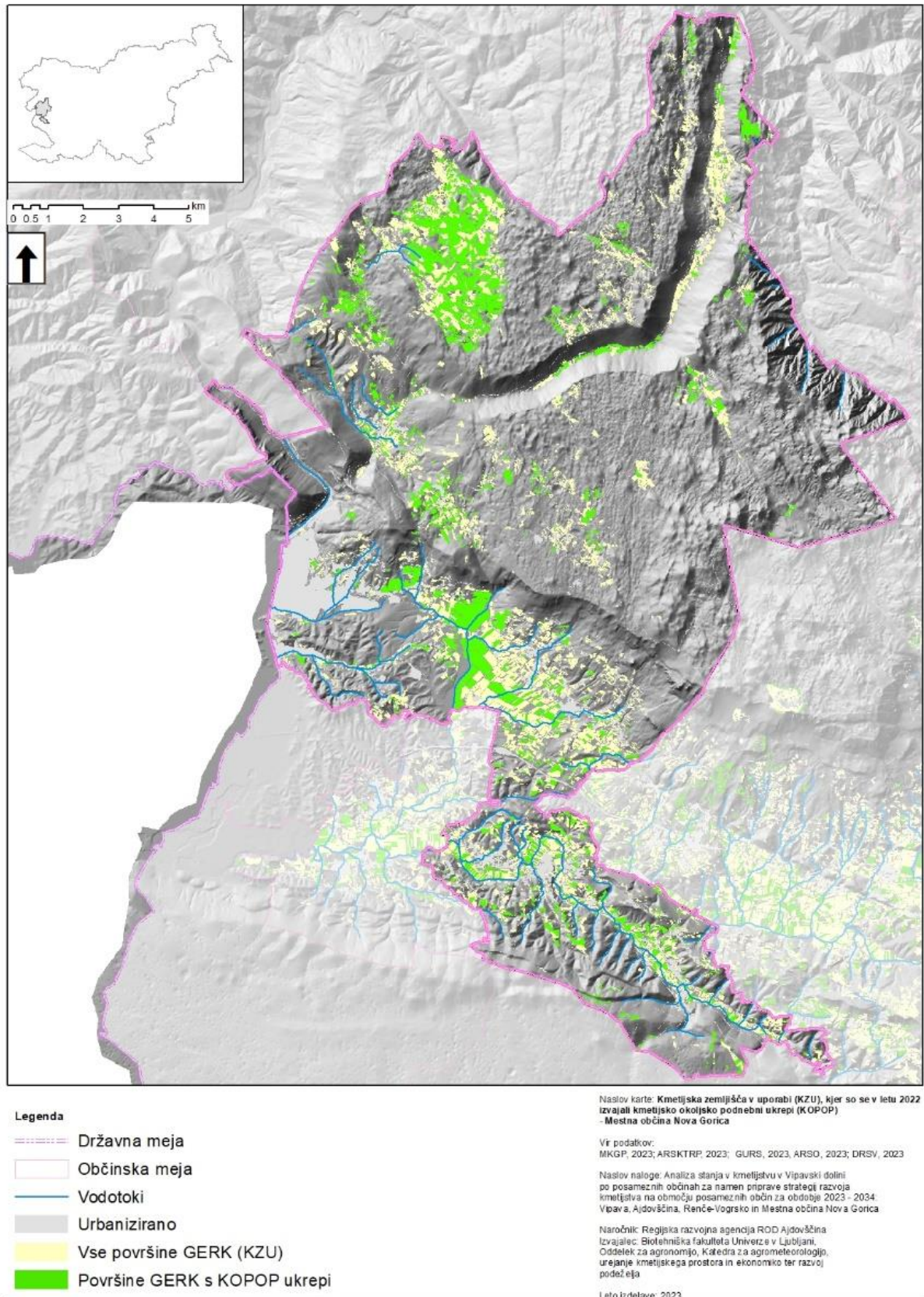
To niso dohodkovna plačila, ampak plačila za kritje dodatnih stroškov in izgube prihodka zaradi izvajanja nadstandardnih zahtev. S temi plačili se kmetu plačata delo in trud, ki ga opravlja kot skrbnik okolja, ko pri kmetovanju ohranja in varuje naravo, vode in tla ter vzdržuje krajino.

Ukrep se izvaja prek vnaprej določenih operacij, v katere se lahko vključi kmetijsko gospodarstvo. Večino operacij sestavlja nabor obveznih in izbirnih zahtev.

Določene operacije se lahko izvajajo na območju celotne Slovenije, nekatere pa so namenjene ciljnim območjem, kot so prispevna območja vodnih teles površinskih voda in vodnih teles podzemnih voda iz Načrta upravljanja voda ter območja, ki so pomembna za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Podpora se izplačuje v obliki plačila na hektar ali glavo velike živine (GVŽ), izjemoma pa na kubične metre (m³) porabljenih tekočih organskih gnojil v okviru zahteve »Gnojenje z organskimi gnojili z nizkimi izpusti v zrak« ali na tekoče metre (m) v okviru operacije Ohranjanje mejic.

Ukrep se v nekoliko preoblikovani verziji izvaja tudi v okviru Strateškega načrta za kmetijstvo 2023-2027.

Slika 34: Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi po zbirni vlogi 2022.

Preglednica 17: Kmetijsko-okoljsko-podnebni ukrepi po zbirni vlogi 2022.

Kmetijsko okoljska podnebna plačila									
Operacija / Površina (ha)									
Poljedelstvo in zelenjadarstvo (POZ)									
POZ_FFSM	POZ_FFSV	POZ_KOL	POZ_KONZ	POZ_MEH Z	POZ_NEP	POZ_NIZI	POZ_NMIN	POZ_POD	POZ_ZE L
		116,6	83,5			46,6	116,6	2,0	70,6
Posebni traviščni habitati									
HAB_KOS	HAB_MRVA	HAB_NPAS	HAB_ORGG						
159,9	81,8	24,7	159,9						
Traviščni habitati metuljev									
MET_KOS	MET_MRVA	MET_NPAS							
1,7	1,7	1,7							
Planinska paša/Mejice/Reja domačih živali na območju pojavljanja velikih zveri/Strmi travniki/Visokodebelni travniški sadovnjaki									
KRA_CRED	KRA_GRB	KRA_MEJ	KRA_OGRM	KRA_PAST	KRA_S50	KRA_VARP A	KRA_VARP P	KRA_VTS A	
			4,3	27,9	1,0				
Sadjarstvo									
SAD_EKGN	SAD_KONF	SAD_MEHZ	SAD_POKT	SAD_VAB E					
7,7	2,9	17,5	35,4	38,6					
Vinogradništvo									
VIN_EKGN	VIN_INSK	VIN_MEDV	VIN_MEHZ	VIN_POKT	VIN_VABE				
146,7	321,1	19,4	117,7	271,3	321,9				
Trajno travinje I									
TRZ_II_NIZ	TRZ_II_NPA	TRZ_II_OSI	TRZ_I_MRV A	TRZ_I_NIZI	TRZ_I_NPA S	TRZ_I_OSIL			
	12,1	231,5							
Ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija									
GEN_SEME	GEN_SOR								
	10,0								

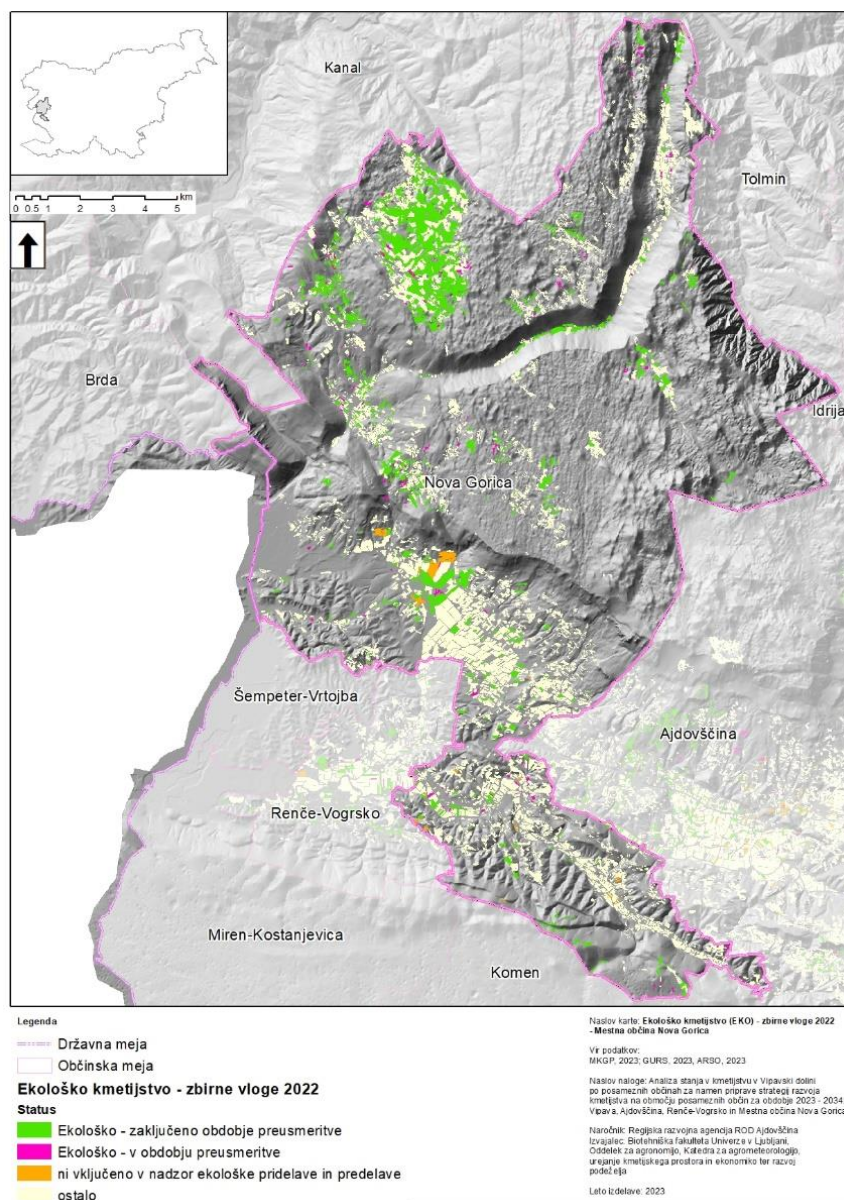
4.6.8 Ekološko kmetijstvo

Podpore se namenljajo za izvajanje kmetovanja, ki omogoča varovanje in izboljšanje okolja, elementov krajine, naravnih virov in biotske raznovrstnosti ter prilagajanje podnebnim spremembam. Dodelijo se za prostovoljno preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja, kot je določeno z Uredbo 834/2007/ES.

Upravičenci do plačil so kmetijska gospodarstva, ki se v izvajanje tega podukrepa vključijo prostovoljno in izpolnjujejo predpisane pogoje in zahteve. Nosilci kmetijskih gospodarstev morajo izpolnjevati pogoj aktivnega kmeta v skladu z 9. členom Uredbe 1307/2013/EU.

Plačila krijejo vse stroške in izgubljeni prihodek zaradi prevzete obveznosti ob upoštevanju najvišjih zneskov plačil glede na izračunan znesek plačila po modelni kalkulaciji oziroma v skladu z najvišjimi možnimi zneski plačil opredeljenimi v Prilogi II Uredbe 1305/2013/EU, razen pri trajnem travinju, kjer plačila krijejo 80 % od izračunane vrednosti po modelni kalkulaciji.

Na sliki je prikazana rabe zastopanost ekološkega kmetijstva v Občini (Slika 35, Preglednica 18). Skupaj se na ekološki način kmetuje na 1189,7 ha kmetijskih zemljišč (4,3 % vseh površin).

Slika 35: Ekološko kmetijstvo.

Preglednica 18: Ekološko kmetijstvo.

Stanje	Površina ha
Zaključeno preusmerjanje	1.065,3
Preusmerjanje	71,8
Zemljišča niso vključeno v ekološko kontrolo, čeprav so kmetije ekološke	52,6
Zbirna vloga 2022 - plačila	
ekoIS plačilo za intenzivne sadovnjake in oljčnike	12,6
ekoP plačilo za poljščine in njive	87,07
ekoTSA plačilo za travniške sadovnjake	3,48
ekoTT plačilo za trajno travinje	928,93
ekoV plačilo za vinograde	51,24
ekoZ plačilo za zelenjadnice	1,83

4.6.9 Okoljsko občutljivo trajno travinje

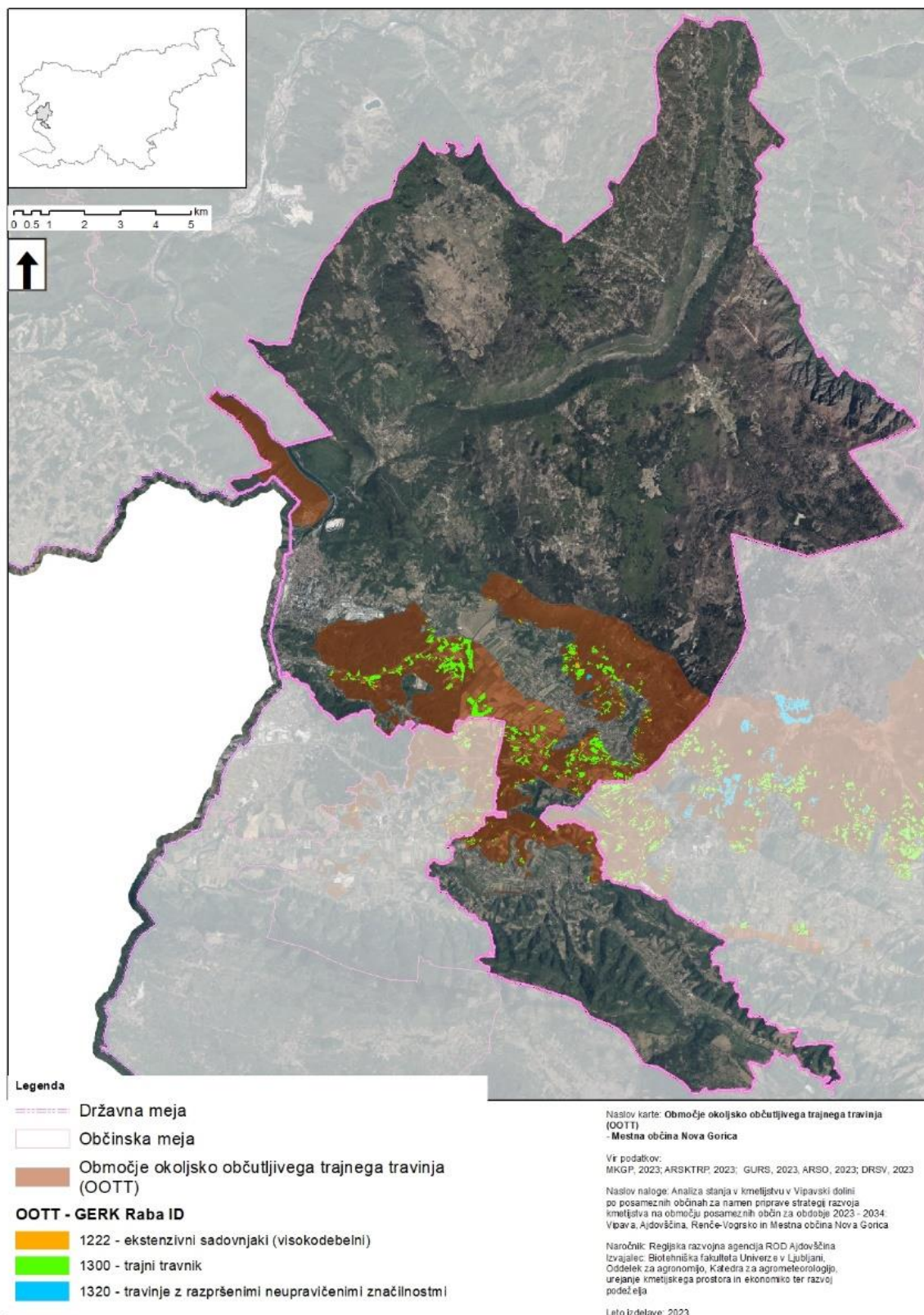
Kmetijsko prakso "Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja" (OOTT) morajo izvajati nosilci kmetijskih gospodarstev, katerih površine se nahajajo na območju okoljsko občutljivega trajnega travinja in imajo status OOTT. Nosilci tega trajnega travinja ne smejo niti spreminjati v drugo kmetijsko ali nekmetijsko rabo (kamor sodi tudi zaraščanje) niti preorati. Dopusčeno je le rahljanje tal. OOTT sodi med standarde Pogojenosti, ki jih uvaja novi SKP (prej navzkrižna skladnost), ki se imenujejo: dobri kmetijski in okoljski pogoji (DKOP). Med OOTT se uvrstijo površine vpisane v Register kmetijskih gospodarstev in prijavljene na zbirni vlogi kot trajno travinje (raba 1300, 1320 ali 1222 – visokodebelni z dvonamensko rabo).

Zavod RS za varstvo narave je določil območja OOTT na podlagi strokovnih ocen z upoštevanjem stanja varovanih vrst in habitatov znotraj območij Natura 2000. Predmet varovanja s pomočjo območja OOTT so izključno trajni travniki oziroma GERK-i (to so strnjene površine kmetijskega ali gozdnega zemljišča z isto vrsto dejanske rabe, ki je v uporabi enega kmetijskega gospodarstva) z rabami trajni travnik, travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi in ekstenzivni sadovnjak, ki je trajno zatravljen. Na obstoječih njivskih površinah je dovoljena običajna kmetijska raba teh površin, vključno s preoravanjem in kolobarjenjem poljščin, ob upoštevanju veljavnih predpisov. Enako se obstoječe trajne nasade lahko uporablja v skladu s kmetijsko prakso in veljavnimi predpisi. Za vlagatelje zbirne vloge za uveljavljanje intervencij iz strateškega načrta skupne kmetijske politike pa ni dovoljeno spreminjati trajnega travinja (z že omenjenimi rabami GERK-ov), vključno s prepovedjo preoravanja teh površin. Poudariti velja, da se je območje OOTT od leta 2015 povečalo iz 22.500 hektarjev trajnih travnikov na 32.600 hektarjev, saj se je Slovenija, na podlagi okoljskega poročila in v luči prispevka OOTT k naslavljanju biotske raznovrstnosti, z novim sprejetim strateškim skupne kmetijske politike 2023-2027 zavezala, da bo ohranjala 33.000 hektarjev trajnih travnikov znotraj območij Natura 2000. Povečanje je v procesu pogajanj za strateški načrt izrecno zahtevala Evropska Komisija ([Vlada RS - povezava](#)).

V OOTT območja je na območju Občine uvrščeno 2.682,81 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU-GERK). Od tega 17.26% travniških sadovnjakov, 9.30% trajnega travinja in 1.33% travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi (Slika 36, Preglednica 19).

Preglednica 19: Površina posameznih rab zemljišč (KZU-GERK) na območju okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT) (SKP 2023-2027).

Raba		Površina (ha)		
		Občina	OOTT	
Šifra	Opis	ha	ha	% od rabe
1222	Ekstenzivni oz. travniški sadovnjak	71,57	12,35	17,26
1300	Trajno travinje	2.337,91	217,35	9,30
1320	Travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi	273,32	3,63	1,33
Skupaj		2.682,81	233,33	8,70

Slika 36: Območje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT) (SKP 2023-2027).

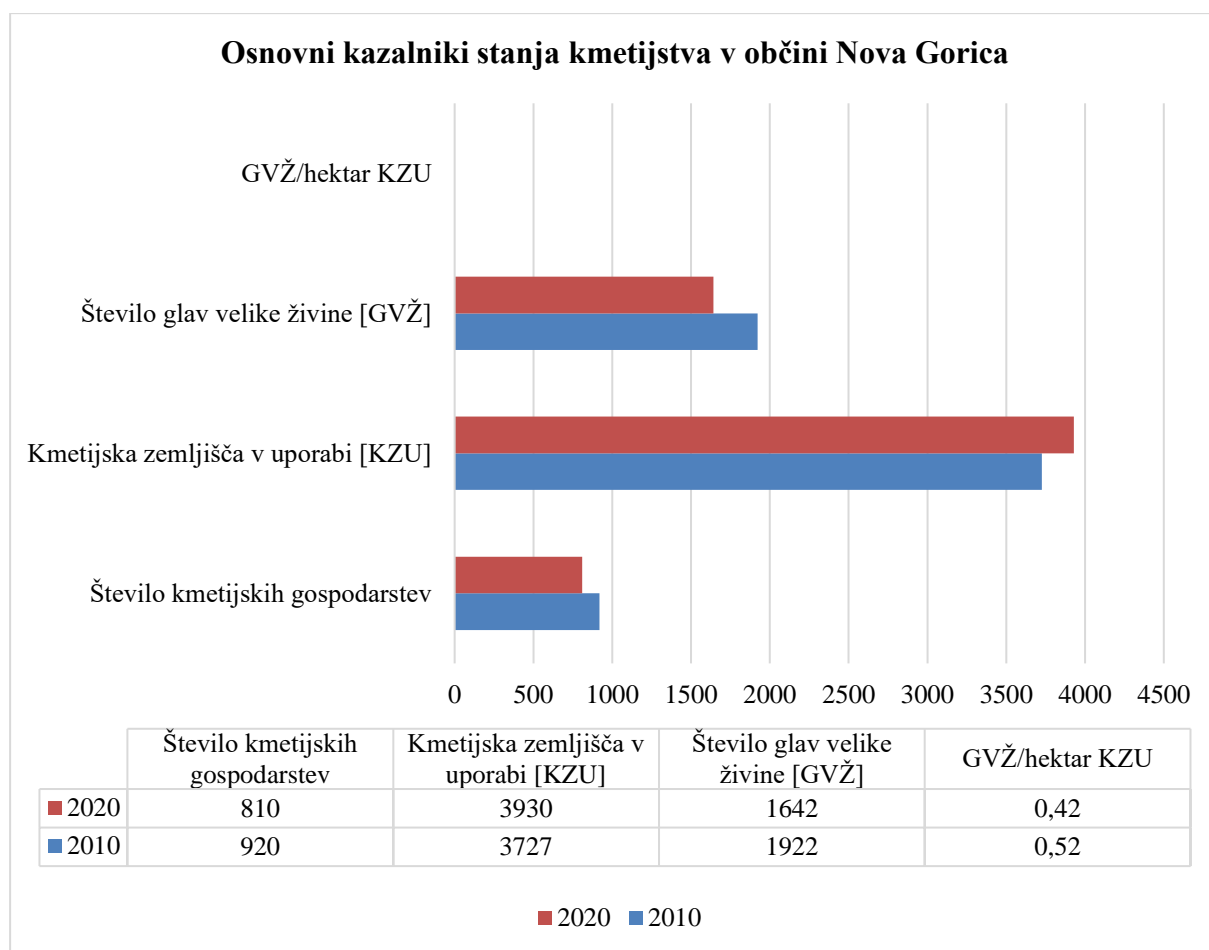
5 STANJE KMETIJSTVA IZ POPISA KMETIJSTVA

5.1 Število kmetijskih gospodarstev

Po podatkih popisa kmetijstva v letu 2020 je bilo tedaj v občini Nova Gorica v primerjavi s celo Slovenijo v letih 2010 in 2020 na podlagi popisnih podatkov Urada za statistiko Republike Slovenije. Po podatkih popisa kmetijstva je bilo v letu 2020 v občini Nova Gorica skupaj 810 kmetijskih gospodarstev, kar je 110 kmetijskih gospodarstev (ali za 12 %) manj kot v letu 2010. Zmanjšanje števila kmetijskih gospodarstev je v odstotkih večje od stanja na ravni države (zmanjšanje za 8,5 %). Obseg kmetijskih zemljišč v uporabi se je v občini Nova Gorica v obdobju 2010 - 2020 po podatkih SURS povečal za dobrih 5 %. Za primerjavo, na ravni Slovenije je v istem časovnem obdobju obseg zemljišč ostal nespremenjen. Število živine v občini Nova Gorica, (prikazano s številom glav velike živine (GVŽ)), se je zmanjšalo za 14,6 %, primerjava s slovenskim povprečjem pa kaže, da se je število živine v občini Nova Gorica zmanjšalo bolj kot na državni ravni. Posledično je v občini Nova Gorica nižja tudi obtežba kmetijskih zemljišč z živalmi (število GVŽ na hektar KZU), ki je v letu 2020 znašala 0,42 GVŽ/ha KZU in se je v opazovanem obdobju znižala za dobrih 19 % (v istem obdobju se je obtežba znižala tudi na ravni države, a manj (le za 3,4 %) (Preglednica 20, Slika 37).

Preglednica 20: Kmetijska gospodarstva v Občini in Sloveniji leta 2010 in 2020 (vir podatkov: SURS, Popis kmetijstva 2010 in Popis kmetijstva 2020).

	2010		2020		INDEKS (2010=100)	
	Nova Gorica	Slovenija	Nova Gorica	Slovenija	Nova Gorica	Slovenija
Število kmetijskih gospodarstev (KMG)	920	74646	810	68331	88,0	91,5
Kmetijska zemljišča v uporabi (KZU)	3727	474432	3930	474633	105,4	100,0
Število glav velike živine (GVŽ)	1922	421553	1642	408682	85,4	96,9
GVŽ/hektar KZU	0,52	0,89	0,42	0,86	80,8	96,6

Slika 37: Kmetijska gospodarstva v Občini in nekatere njihove osnovne značilnosti,

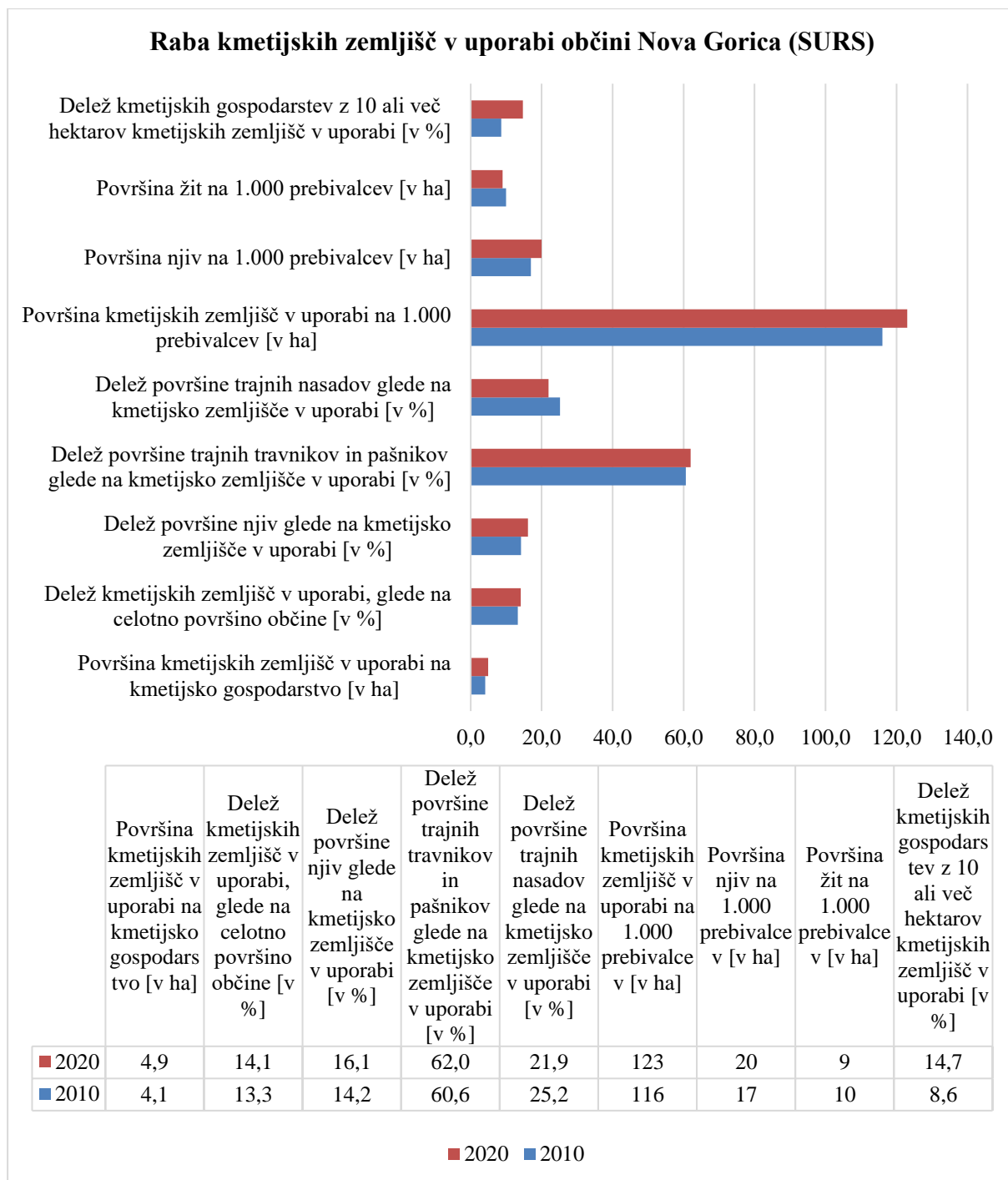
5.2 Raba kmetijskih zemljišč

Povprečna površina kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) na kmetijsko gospodarstvo (KMG) se je v obdobju 2010 - 2020 v občini Nova Gorica povečala za 19,5 % in je v letu 2020 znašala 4,9 ha. V primerjavi v slovenskim povprečjem je povprečna površina KZU na KMG v občini Nova Gorica še vedno manjša od slovenskega povprečja. Slovensko povprečje je v letu 2020 znašalo 7,0 ha in se je v obdobju od leta 2010 do 2020 povečalo za 9,4 %. Delež kmetijskih zemljišč v uporabi v občini Nova Gorica je v letu 2020 znašal 14,1 % celotne površine občine in se v opazovanem obdobju 2010-2020 povečal za 6 %. Na slovenski ravni je bil delež KZU v istem obdobju nekoliko višji in sicer 23,4 % celotne površine, v obdobju 2010 - 2020 pa se ni spremenil. Njive so v občini Nova Gorica v skupni površini KZU v letu 2020 predstavljale 16,1 %, njihov delež pa se je v obdobju 2010 do 2020 povečal za 13,4 % (verjetno na račun zmanjšanja trajnih nasadov). Na slovenski ravni je ta delež v letu 2020 znašal (37 %), delež pa se je v obdobju 2010 -2020 na slovenski ravni povečal za 3,1 %. Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na celotno površino KZU je v letu 2020 v občini Nova Gorica znašal 62 % in se je v obdobju 2010 - 2020 povečal za dobra 2 %. Slovensko povprečje je v 2020 znašalo 57,2 %, delež travinja pa se je v zadnjem desetletju na ravni države zmanjšal za 2,2 %.

Preglednica 21: Trend rabe kmetijskih zemljišč.

	2010	2020	Indeks (2010=100)
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo [v ha]	4,1	4,9	119,5
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi, glede na celotno površino občine [v %]	13,3	14,1	106,0
Delež površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi [v %]	14,2	16,1	113,4
Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi [v %]	60,6	62,0	102,3
Delež površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi [v %]	25,2	21,9	86,9
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1.000 prebivalcev [v ha]	116	123	106,0
Površina njiv na 1.000 prebivalcev [v ha]	17	20	117,6
Površina žit na 1.000 prebivalcev [v ha]	10	9	90,0
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi [v %]	8,6	14,7	170,9

Obseg trajnih nasadov se je v letu 2020 v strukturi KZU v občini Nova Gorica zmanjšal za 13,1 % in je predstavljal le še delež v obsegu 21,9 % kmetijskih zemljišč v uporabi. Na račun zmanjšanja obsega trajnih nasadov se je deloma povečal delež njiv in travnikov v strukturi rabe KZU. Na ravni države je v istem obdobju delež trajnih nasadov predstavljal 5,8 %, vendar je v obdobju 2010 - 2020 porasel za 3,6 %. Površina kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) na 1.000 prebivalcev je v letu 2020 v občini Nova Gorica znašala 123 ha (6 % več kot v letu 2010), na ravni Slovenije pa 226 ha, torej precej več. Zmanjšanje površine na slovenski ravni po tem kazalniku je bilo 2,6 %. Pomemben kazalnik potenciala za samooskrbo je površina njiv na 1.000 prebivalcev, ki je v občini Nova Gorica v letu 2020 znašala le 20 ha (sicer 17,6 % več kot v letu 2010 - kot je že bilo prikazano predvsem na račun zmanjšanja obsega trajnih nasadov). Na ravni Slovenije je površina njiv na 1.000 prebivalcev malenkost višja in znaša 84 ha (1,1 % več kot v letu 2010). Površina žit je v letu 2020 v občini Nova Gorica na 1.000 prebivalcev se je v primerjavi z letom 2010 zmanjšala za 10 % in znašala le 9 ha na 1000 prebivalcev. V Sloveniji je v istem časovnem obdobju površina žit na 1.000 prebivalcev znašala 47 ha (2,2 % več kot v letu 2010). Pri kmetovanju in njegovi gospodarnosti pomembno vlogo igra tudi velikost kmetijskega gospodarstva. Delež KMG večjih od 10 ha KZU je v letu 2020 v občini Nova Gorica znašal 14,7 % (v Sloveniji 21,9 %), se je pa v zadnjem opazovanem desetletnem obdobju delež večjih KMG nad 10 ha KZU v občini povečal kar za dobrih 70,9 %, kar je spodbuden podatek. V istem obdobju se je na ravni Slovenije delež takšnih KMG povečal za 43,1 %. Kaže se torej trend večanja kmetij, ki je na ravni občine Nova Gorica precej bolj intenziven, kot na ravni države (Slika 38).

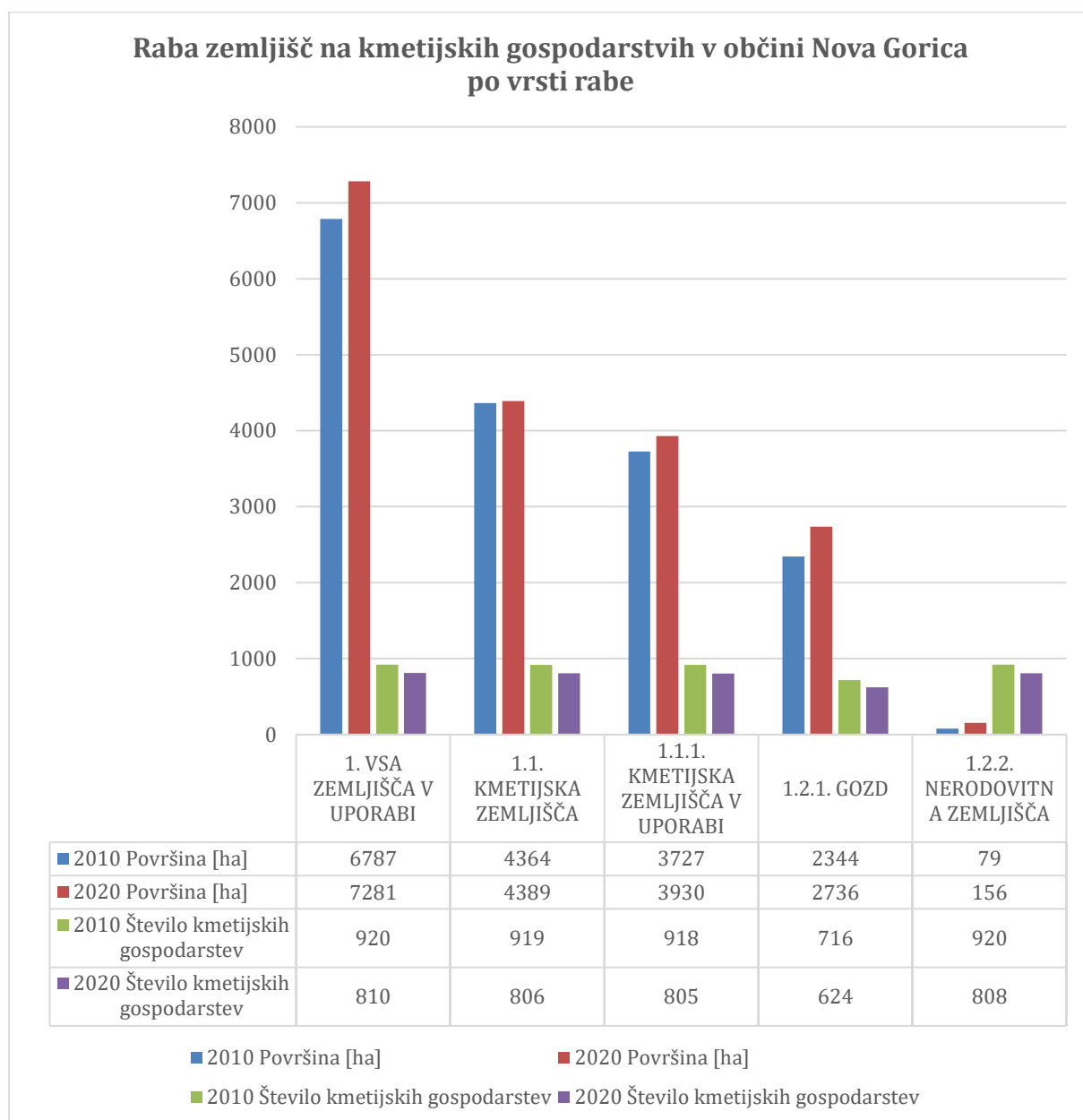
Slika 38: Raba kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) v Občini (vir: SURs, 2023)

Kmetijska zemljišča so v letu 2020 v občini Nova Gorica predstavljala 60,3 % vseh zemljišč v uporabi. Površina kmetijskih zemljišč je v zadnjem desetletnem obdobju ostala praktično na enaki ravni (+ 0,6 %), število kmetijskih gospodarstev, ki ima ta zemljišča v lasti pa se je v istem obdobju zmanjšalo za 12 %. Tudi površina kmetijskih zemljišč v uporabi v občini se je v obdobju 2010-2020 zvišala za dobrih 5 %, število KMG, ki jih imajo v lasti pa je manjše za 12,3 %. Na ravni Slovenije se je površina kmetijskih zemljišč v istem obdobju zmanjšala za 0,4 %, število KMG pa za 9 %. Površine njiv v občini Nova Gorica so v letu 2020 znašale 633 ha, kar je bilo za 19,4 % več kot v letu 2010. Na njivah so prevladovala žita in krmne rastline, trajni travniki in pašniki pa so v letu 2020 obsegali 2437 ha, kar je bilo 8 % več kot pred desetletjem.

Površine trajnih nasadov so se zmanjšale za 8,5 % in so predstavljale v letu 2020 v občini 860 ha (v letu 2010 še 940 ha). Upad površine trajnih nasadov je torej kar zaznaven, zmanjšalo pa se je tudi število KMG, ki ima trajne nasade (za 16,5 %). Se je pa na ta račun po drugi strani povečala površina njiv in travinja. V zadnjem desetletju se je v občini Nova Gorica občutno povečala tudi površina gozdov, po podatkih SURS kar za 16,7 %, močno pa se je povečal tudi delež nerodovitnih zemljišč, ta se je skoraj podvojil (Preglednica 22).

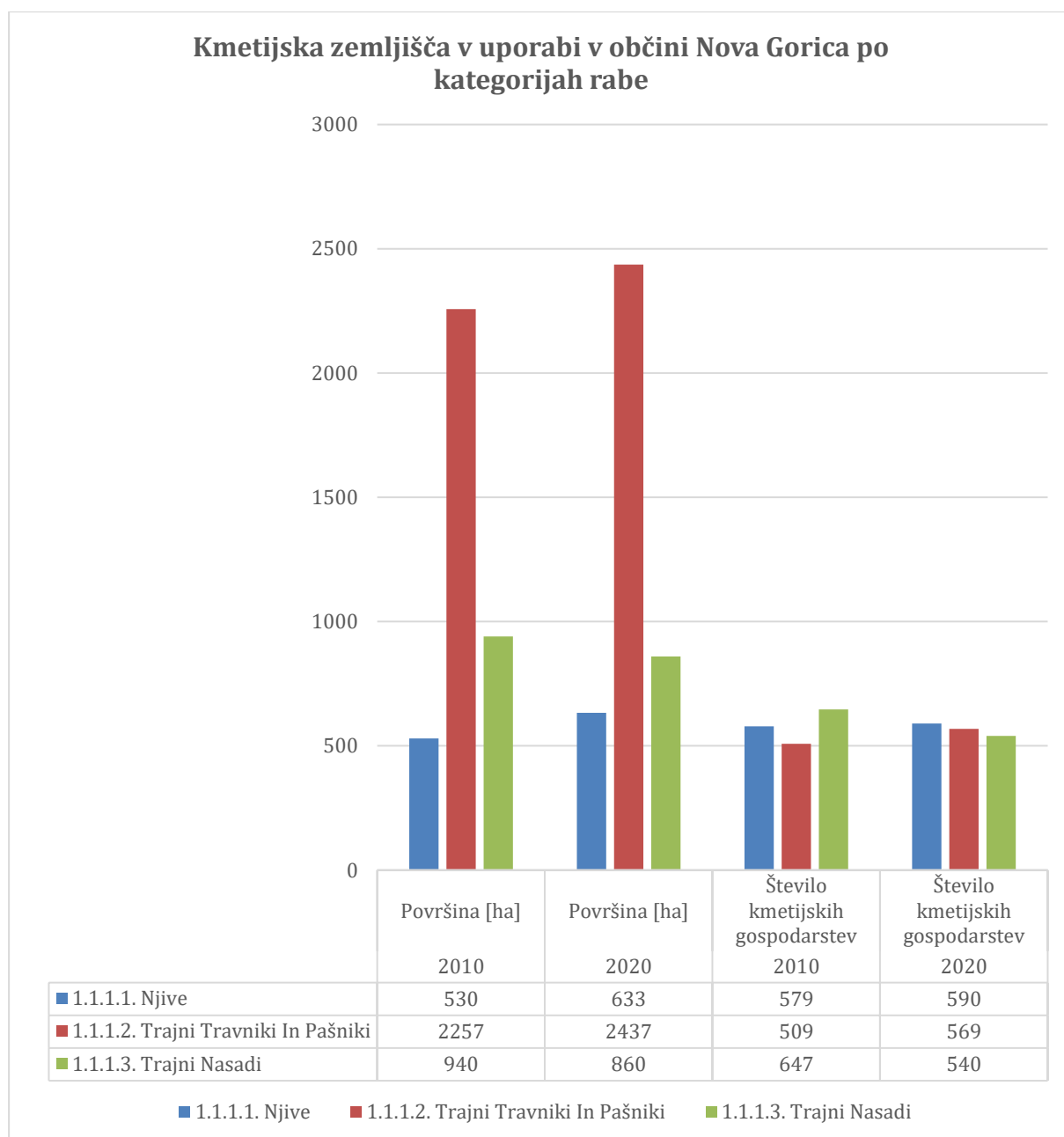
Preglednica 22: Raba zemljišč na kmetijskih gospodarstvih po vrsti rabe.

	Površina [ha]		Indeks (2010=100)	Število KMG		Indeks (2010=100)
	2010	2020		2010	2020	
1. VSA ZEMLJIŠČA V UPORABI	6787	7281	107,3	920	810	88,0
1.1. KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	4364	4389	100,6	919	806	87,7
1.1.1. KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI	3727	3930	105,4	918	805	87,7
1.1.1.1. Njive	530	633	119,4	579	590	101,9
1.1.1.1.01. Žita	318	276	86,8	187	148	79,1
1.1.1.1.01.01. Pšenica in pira	34	29	85,3	34	33	97,1
1.1.1.1.01.02. Ječmen	75	61	81,3	92	65	70,7
1.1.1.1.01.05. Koruza za zrnje	186	167	89,8	160	112	70,0
1.1.1.1.02. Krompir	34	18	52,9	435	178	40,9
1.1.1.1.03. Industrijske rastline	z	6	-	8	23	287,5
1.1.1.1.04. Krmne rastline	111	197	177,5	200	327	163,5
1.1.1.1.04.04. Silažna koruza	z	z	-	3	z	z
1.1.1.1.07.02. Zelenjadnice	21	101	481,0	346	442	127,7
1.1.1.2. Trajni Travniki In Pašniki	2257	2437	108,0	509	569	111,8
1.1.1.2.01. Travniki in pašniki: z enkratno rabo	762	323	42,4	218	255	127,0
1.1.1.2.05. Trajno travinje: z večkratno rabo	-	2114	-	-	545	-
1.1.1.2.02. Travniki in pašniki: z dvokratno rabo	1259	-	-	303	-	-
1.1.1.2.03. Travniki in pašniki: s trikratno rabo	208	-	-	63	-	-
1.1.1.2.04. Travniki in pašniki: s štiri in večkratno rabo	28	-	-	25	-	-
1.1.1.3. Trajni Nasadi	940	860	91,5	647	540	83,5
1.1.1.3.P01_02 Sadovnjaki in oljčniki - skupaj	251	-	-	363	-	-
1.1.1.3.01. Površina sadovnjakov	-	z	-	-	355	-
1.1.1.3.03. Površina vinogradov	682	626	91,8	542	378	69,7
1.2.1. GOZD	2344	2736	116,7	716	624	87,2
1.2.2. NERODOVITNA ZEMLJIŠČA	79	156	197,5	920	808	87,8

Slika 39: Raba zemljišč na kmetijskih gospodarstvih po vrsti rabe.

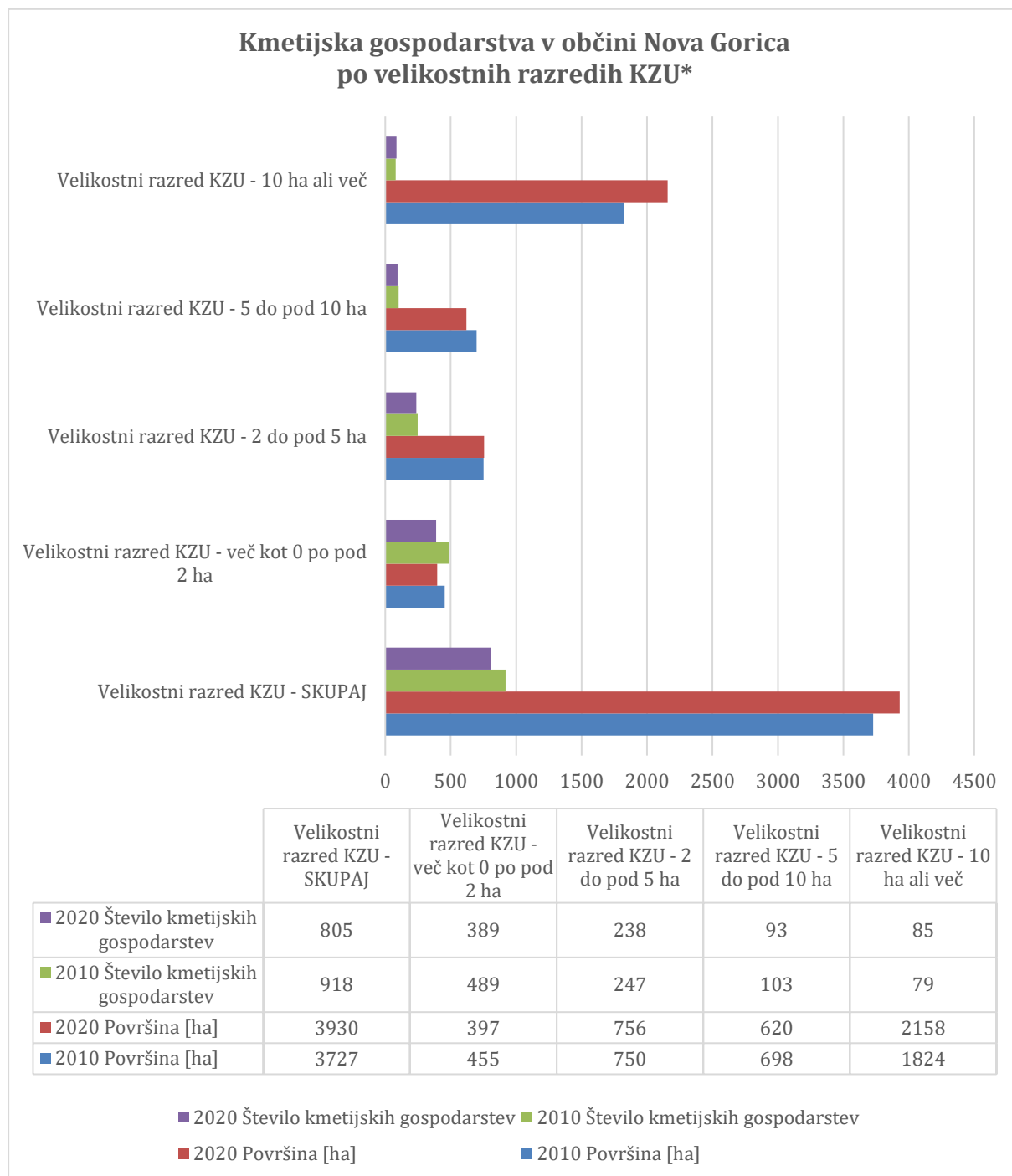
Slika 40: Kmetijska zemljišča v uporabi po kategorijah rabe,

5.3 Velikostna struktura kmetijskih gospodarstev

Podatki v preglednici kažejo, da se površine KZU v lasti KMG najmanjšega velikostnega razreda zmanjšujejo (njihova površina se je v obdobju 2010-2020 zmanjšala za 12,7 %), manjše pa je tudi število KMG, ki se uvršča v ta velikostni razred KZU (zmanjšanje za 20,4 %). Površine KZU v velikostnem razredu od 2 do 5 ha KZU so se v obdobju 2010-2020 rahlo povečale (za 0,8 %), število KMG tega razreda pa se je v istem obdobju zmanjšalo za 3,6 %. Velikostni razred KZU od 5 do 10 ha se je po površini KZU v obdobju 2010-2020 zmanjšal za 11,2 %, število kmetij v tem velikostnem razredu KZU pa se je v istem obdobju v občini Nova Gorica zmanjšalo za 9,7 %. So se pa v istem obdobju za 18,3 % povečale površine KZU največjega velikostnega razreda nad 10 ha KZU, število KMG v tem razredu pa se je prav tako povečalo za 7,6 %. Krepijo se torej kmetijska gospodarstva največjega velikostnega razreda, ki posedujejo več kot polovico površine razpoložljivih KZU (Preglednica 23).

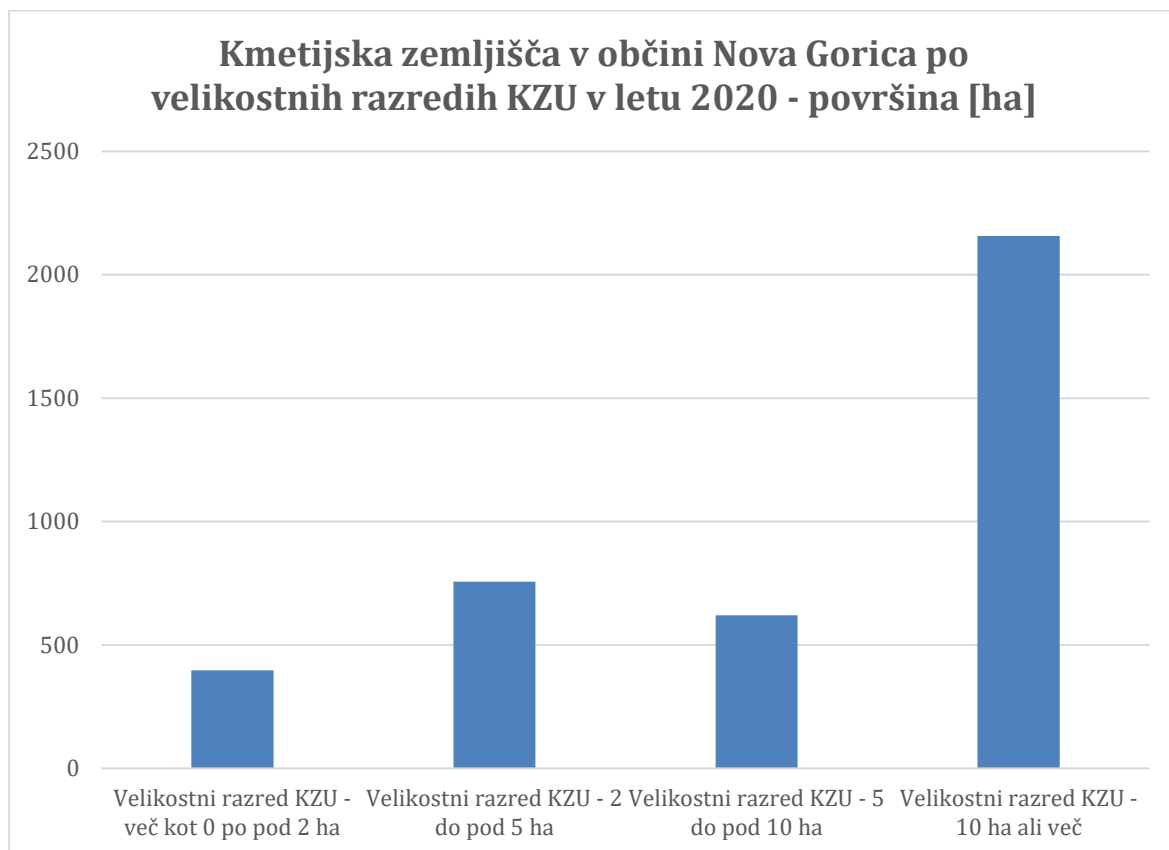
Preglednica 23: Kmetijska gospodarstva v Občini po velikostnem razredu KZU

	Površina [ha]*		Indeks (2010=100)	Število kmetijskih gospodarstev		Indeks (2010=100)
	2010	2020		2010	2020	
Velikostni razred KZU - SKUPAJ	3727	2001	105,4	918	805	87,7
Velikostni razred KZU - več kot 0 po pod 2 ha	455	130	87,3	489	389	79,6
Velikostni razred KZU - 2 do pod 5 ha	750	386	100,8	247	238	96,4
Velikostni razred KZU - 5 do pod 10 ha	698	475	88,8	103	93	90,3
Velikostni razred KZU - 10 ha ali več	1824	1010	118,3	79	85	107,6

*Za leto 2010 po zabeležki SURS v podatkih niso vključeni skupni travniki in pašniki v obsegu 8,221 ha.

Slika 41: Kmetijska gospodarstva v Občini po velikostnih razredih KZU.

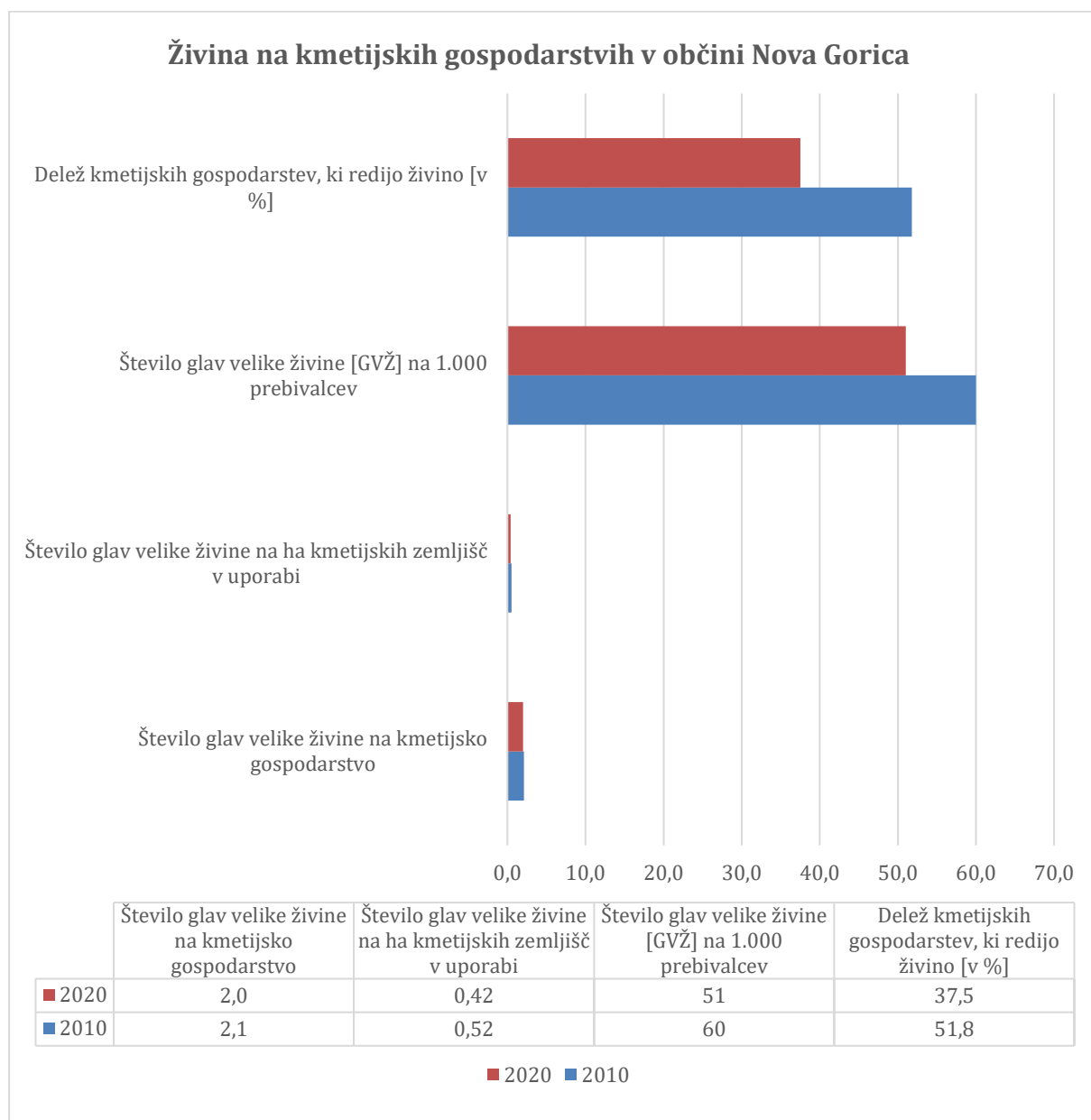
Slika 42: Velikostni razredi KZU v Občini v letu 2020 (SURs, 2023),

5.4 Živina na kmetijskih gospodarstvih

Število GVŽ na kmetijskih gospodarstvih v občini je nizko, v letu 2020 je znašalo le 2,0 GVŽ/KMG, kar je bilo za 4,8 % manj kot v letu 2010 (Preglednica 24, Slika 43). V istem obdobju je bila na ravni Slovenije intenzivnost reje GVŽ/KMG trikrat višja in je znašala 6 GVŽ/KMG, za razliko od občine Nova Gorica pa se je na ravni Slovenije intenzivnost reje živine na KMG v opazovanem 10-letnem obdobju povečala in sicer za 7,1 %. Obtežba kmetijskih zemljišč z živalmi v občini Nova Gorica je nizka in je v letu 2020 znašala 0,42 GVŽ na ha KZU. V obdobju 2010-2020 se je ta še zmanjšala (za 19,2 %). V Sloveniji je bila v letu 2020 obtežba dvakrat višja in je znašala 0,86 GVŽ na ha KZU. V zadnjem opazovanem desetletju pa se je zmanjšala tudi na ravni države in sicer za 3,4 %. Število GVŽ na 1000 prebivalcev je v letu 2020 v občini Nova Gorica znašalo 51, kar je za 15 % manj kot v letu 2010. Na ravni Slovenije je število GVŽ na ha KZU znašalo 195 (5,3 % manj kot v letu 2010). Po popisu kmetijstva 2020 je v občini Nova Gorica živino redilo le 37,5 % kmetijskih gospodarstev (27,6 % manj kot leta 2010), v Sloveniji pa 67,8 % kmetijskih gospodarstev (3,7 % manj kot v letu 2010).

Preglednica 24: Kazalniki stanja živine na KMG v Občini.

	2010	2020	Indeks (2010=100)
Število glav velike živine na kmetijsko gospodarstvo	3,1	3,0	96,8
Število glav velike živine na ha kmetijskih zemljišč v uporabi	0,60	0,55	91,7
Število glav velike živine [GVŽ] na 1,000 prebivalcev	159	143	89,9
Delež kmetijskih gospodarstev, ki redijo živino [v %]	59,0	44,0	74,6

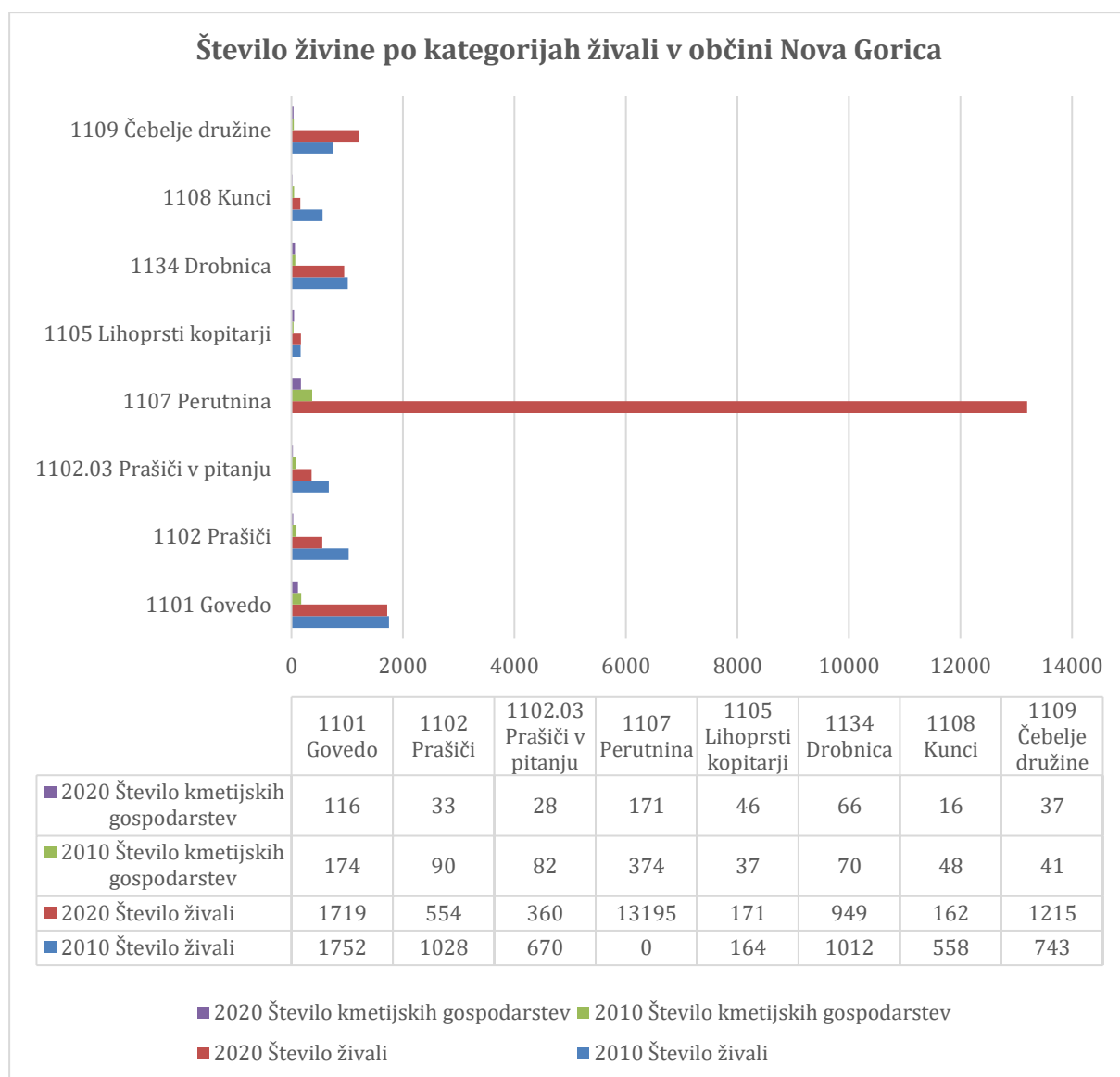
Slika 43: Živina na kmetijskih gospodarstvih v Občini.

Preglednica 25: Živina na KMG v Občini po kategorijah živali.

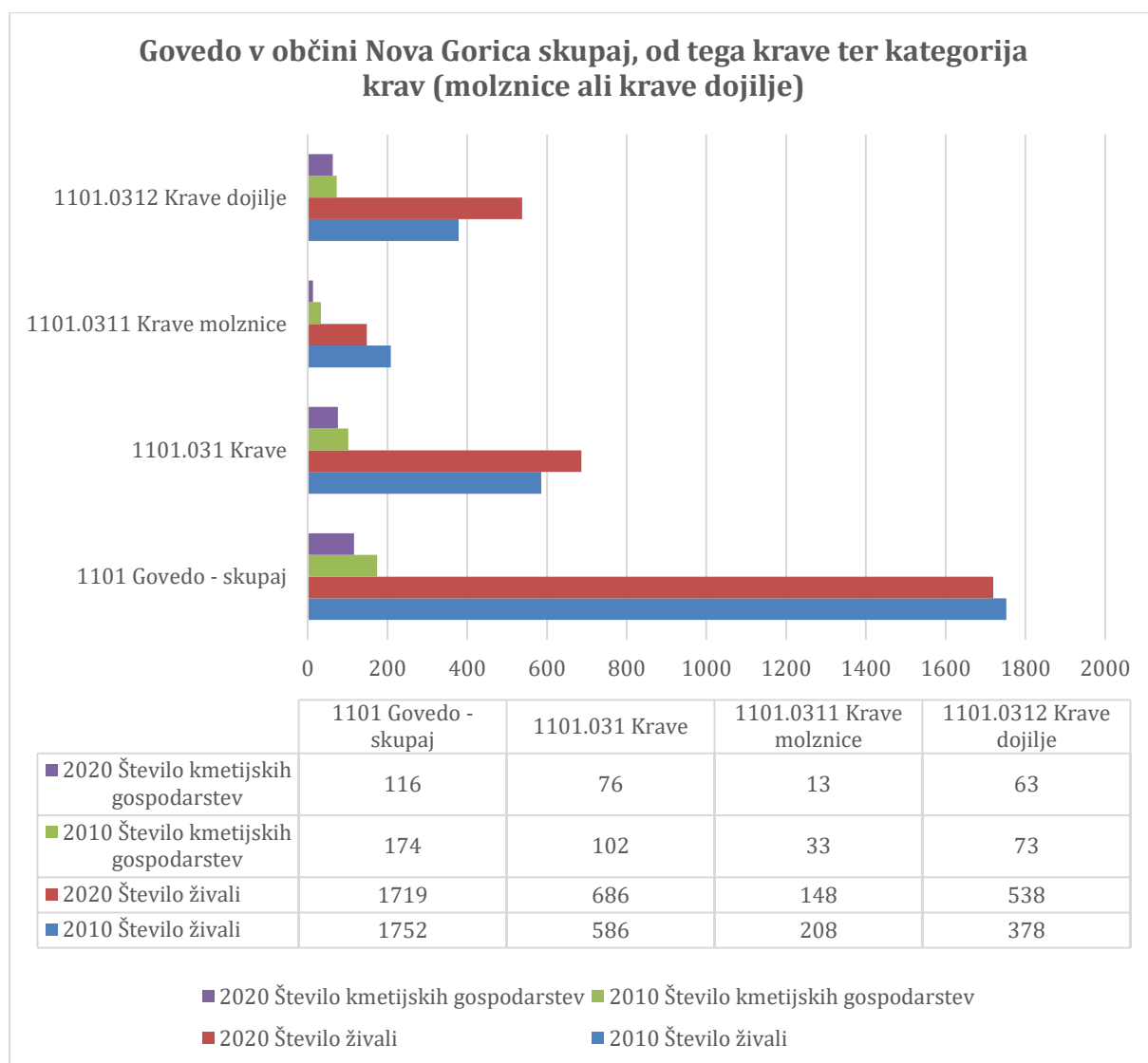
	Število živali		Indeks (2010=100)	Število KMG		Indeks (2010=100)
	2010	2020		2010	2020	
1101 Govedo	1752	1719	98,1	174	116	66,7
1101,031 Krave	586	686	117,1	102	76	74,5
1101,0311 Krave molznice	208	148	71,2	33	13	39,4
1101,0312 Krave dojlje	378	538	142,3	73	63	86,3
1102 Prašiči	1028	554	53,9	90	33	36,7
1102,03 Prašiči v pitanju	670	360	53,7	82	28	34,1
1107 Perutnina	z	13195	-	374	171	45,7
1107,01 Kokoši nesnice	3592	2707	75,4	369	169	45,8
1107,02 Pitovni piščanci	z	z	-	14	z	-
1105 Lihoprsti kopitarji	164	171	104,3	37	46	124,3
1134 Drobnica	1012	949	93,8	70	66	94,3
1108 Kunci	558	162	29,0	48	16	33,3
1109 Čebelje družine	743	1215	163,5	41	37	90,2

*Z - zaupnost podatka s strani SURS zaradi zelo majhnega števila

Kljub temu, da je število živine v občini relativno nizko je v strukturi govedo še kar dobro zastopano med večjimi živalmi (skupaj v letu 2020 1719 živali ali 1,9 % manj kot v letu 2010). Krave predstavljajo okrog 40 % govejih živali v občini, prevladuje pa reja krav dojlj nad rejo krav molznic. Reja krav molznic se je v obdobju 2010-2020 zmanjšala za 28,8 %, reja krav dojlj pa porasla za 42,3 %. Močno se je zmanjšal delež KMG na katerih še redijo krave molznice (za 60 %), krave dojlje pa redi 13,7 % KMG manj kot v letu 2010. Število prašičev se je zmanjšalo za 46,3 %, njihova reja pa se je skoncentrirala na manjšem številu KMG (prašiče je v letu 2020 redilo za 63,3 % KMG manj kot v letu 2010). Pri številu perutnine primerjava v opazovanem obdobju ni mogoča zaradi zaupnosti podatka v letu 2010, večje število v letu 2020 pa kaže na precejšen porast števila, po drugi strani pa tudi na koncentracijo na manjšem številu KMG (število KMG z rejo perutnine je upadlo za 54,3 %). Število lihoprstih kopitarjev se je rahlo povečalo (za 4,3 %), število KMG, ki jih redi, pa je poraslo za 24,3 %. Število drobnice v občini Nova Gorica se je zmanjšalo za 6,2 %, število KMG, ki jih redi pa za 5,7 %. Izrazito se je zmanjšalo število kuncev (za 71 %) ter KMG, ki jih redijo (za 66,7 %). Število čebeljih družin se je v zadnjem desetletju povečalo za 63,5 %, pri čemer je prišlo do večje koncentracije reje, saj se je število KMG s čebeljimi družinami zmanjšalo za 9,8 %. Stanje in primerjavo v obdobju 2010 - 2020 prikazuje tudi grafikon v nadaljevanju.

Slika 44: Gibanje števila živali po kategorijah ter števila KMG, ki posamezne kategorije živali redijo v Občini.

Slika 45: Gibanje števila govedo ter števila KMG, ki posamezne kategorije živali redijo v Občini.

5.5 Družinski člani po starostnih skupinah na družinskih kmetijah in polnovredne delovne moči (PDM)

Ker je bil popis kmetijstva v letu 2020 izveden administrativno podatkov o družinskih članih na kmetijah v Občini Ajdovščina za leto 2020 ni. Določeno informacijo o tem lahko dobimo le na podlagi podatkov popisa 2010 (Preglednica 26).

Preglednica 26: Družinski člani na kmetijah v Občini po starostnih skupinah v letu 2010 (SURs, Popis kmetijstva 2010).

	Število oseb	Delež (%)
Starostne skupine - SKUPAJ	2707	100,0
Starost pod 25 let	369	13,6
Starost od 25 do pod 35 let	321	11,9
Starost od 35 do pod 45 let	388	14,3
Starost od 45 do pod 55 let	442	16,3
Starost od 55 do pod 65 let	573	21,2
Starost 65 let in več	614	22,7

V letu 2010 sta največja razreda družinskih članov na kmetijah v občini Nova Gorica predstavljali starostni skupini od 45 do 55 let ter nad 65 let, skupaj kar 37,5 %. Najnižji delež je predstavljala starostna skupina družinskih članov na kmetiji v starosti od 35 do 45 let. Če upoštevamo 10 letni zamik po letu 2010 lahko smatramo, da so se razredi premaknili za en razred navzgor, ne vemo pa, koliko je bilo v tem času na kmetijah novorojenih in umrlih, iz podatkov pa bi lahko sklepali, da sta se najvišji starostni skupini na kmetijah številčno še povečali.

Obseg delovne sile na kmetijah navadno prikazujemo v polnovrednih delovnih močeh, ki jih lahko preračunamo še na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU). To prikazuje preglednica v nadaljevanju. Podatki v preglednici se nanašajo na leto 2010, saj se v administrativnem popisu kmetijstva 2020 na ravni občin prav tako niso izračunavali (Preglednica 27).

Preglednica 27: Polnovredne delovne moči (PDM) na kmetijah v Občini ter na ha KZU v letu 2010,

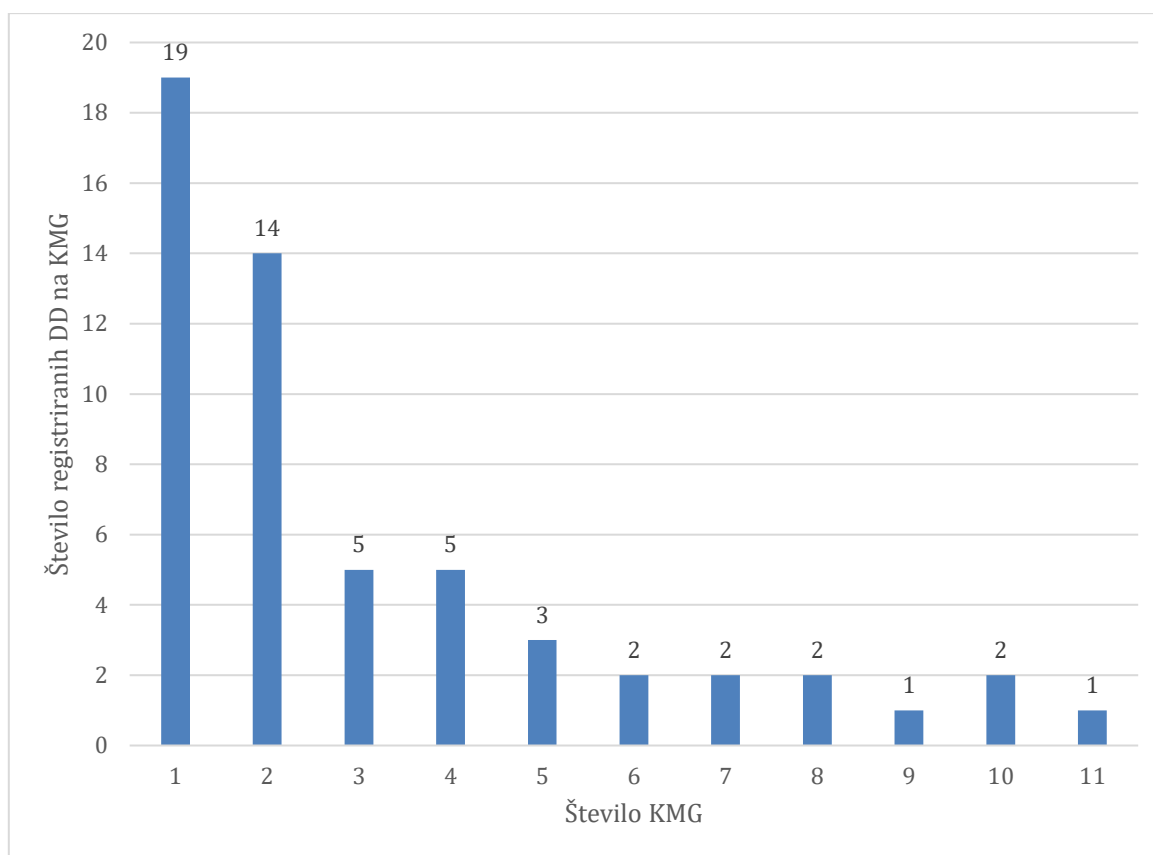
	Polnovredne delovne moči [PDM]	Polnovredne delovne moči [PDM] na ha kmetijskih zemljišč v uporabi [KZU]
Velikostni razred KZU - SKUPAJ	714	0,19
Velikostni razred KZU - manj kot 2 ha	222	0,49
Velikostni razred KZU - 2 do pod 5 ha	190	0,25
Velikostni razred KZU - 5 do pod 10 ha	126	0,18
Velikostni razred KZU - 10 ha ali več	176	0,10

V letu 2010 je bilo na kmetijah v občini Nova Gorica skupaj 714 polnovrednih delovnih moči (PDM), kar je preračunano na hektar kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) predstavljalo 0,19 PDM/ha KZU. Iz preglednice je razvidno tudi, da se z višanjem razpoložljivih KZU na ha zmanjšuje razpoložljiva delovna sila na kmetiji. Razmeroma veliko je torej delovne sile na majhnih kmetijah, precej manj pa na večjih. Pri tem je potrebno upoštevati, da podatki vključujejo vse družinske člane, pri čemer pa ni nujno, da vsi družinski člani na kmetiji dejansko tudi sodelujejo pri kmetovanju.

5.6 Dopolnilne dejavnosti

V občini Nova Gorica je skupno registriranih 254 dopolnilnih dejavnosti, najdemo pa jih na 56 kmetijskih gospodarstvih. Po le eno dopolnilno dejavnost ima registriranih 19 kmetijskih gospodarstev, po dve 14 kmetijskih gospodarstev, po tri 5 kmetijskih gospodarstev, prav tako ima 5 kmetijskih gospodarstev registrirane po štiri dopolnilne dejavnosti. Pet dopolnilnih dejavnosti imajo registrirana 3 kmetijska gospodarstva, po šest, sedem, osem in 13 dopolnilnih dejavnosti imajo registrirane po dve kmetijski gospodarstvi, po eno kmetijsko gospodarstvo pa ima registrirano tudi 11 ter 29 različnih vrst dopolnilnih dejavnosti. V zvezi s temi podatki je potrebno poudariti, da zgolj registracija neke vrste dopolnilne dejavnosti še ne pomeni, da se ta na kmetiji dejansko tudi izvaja. Iz prakse je znano, da kmetije pogosto registrirajo dejavnosti tudi »na zalogo«, za primer, če bi se kdaj kasneje z njo dejansko tudi ukvarjali. Najpogosteje registrirana dopolnilna dejavnost v občini Nova Gorica je »storitev s traktorjem in drugo strojno opremo«, ki je registrirana na 17-tih kmetijskih gospodarstvih v občini. Sledi ji »proizvodnja sadnih in zelenjavnih sokov«, ki jo ima registrirano 13 kmetijskih gospodarstev. Pogosta je tudi dejavnost »predelava in konzerviranje sadja in zelenjave« registrirana na 12-ih kmetijskih gospodarstvih. Dvanajst KMG ima prav tako registrirano »turistično dejavnost z nastanitvijo«, prav tako tudi dejavnost »izletniška kmetija«. Storitev »zakol živali in predelava mesa« ima registrirano 10 KMG, »storitev vzdrževanje cest in pluzenje snega 8 KMG, »osmico« 7 KMG, »proizvodnjo kisa« 6 KMG, prav tako 6 KMG »storitev vzdrževanje zelenic«, po 5 KMG ima registrirano »proizvodnjo žganih pijač«, »ježo živali«, »oddajanje površin za piknike« ter »storitev spravilo lesa iz gozda«. Po pet KMG v občini ima registrirano naslednje dopolnilne dejavnosti: »proizvodnja žganih pijač«, »ježa živali«, »oddajanje površin za piknike« ter »storitev spravilo lesa iz gozda«. Štiri KMG imajo registrirano »organiziranje delavnic in tečajev«, prav tako 4 pa »prikaz del iz kmetijske, gozdarske in dopolnilne dejavnosti«. Med dejavnostmi, ki so registrirane na po treh KMG najdemo »predelavo mleka«, »predelavo zelišč«, »prodajo na kmetiji in prodajo od vrat do vrat«, »prodajo na lokalnem trgu«, »prodajo trgovcem na drobno, institucijam in gostinskim obratom«, »storitev sečnja«, »svetovanje o kmetovanju« in »usposabljanje na kmetiji«. Po dve kmetijski gospodarstvi imata registrirane sledeče dopolnilne dejavnosti: »proizvodnja moke in drugih mlevskih izdelkov«, »peka kruha in potic ter peciva in slaščic«, »proizvodnja testenin«, »peka sadnega kruha«, »proizvodnja rastlinskega olja in predelava semen oljnih rastlin«, »prodaja na drobno po pošti preko interneta«, »vinočoč«, »peka kruha in potic na tradicionalen način«, »proizvodnja testenin na tradicionalni način«, predelava zelišč in dišavnic na tradicionalni način«, »proizvodnja in prodaja energije iz sončnega vira«, »storitev izdelava drv in lesnih sekancev iz gozdnih sortimentov za proizvodnjo energije«, »storitev gojenje in varstvo gozdov«, »storitev žaganje in skobljanje lesa«, »storitev zakol živali«, »storitev predelava mesa«, »storitev opravljanje posebnih ročnih kmetijskih del in oskrbe živali« ter svetovanje in prikazi iz kmečkih gospodinjstvih opravil. Po eno KMG v občini Nova Gorica ima registrirano še: »proizvodnjo sladoleda«, »proizvodnja eteričnih olj«, »proizvodnja piva, medenega piva«, »proizvodnja drugih fermentiranih pijač in sadnih vin«, »pečenje kostanja, koruze, semen, oreškov in prodaja tega na stojnicah«, »izdelovanje umetnega cvetja«, »izdelovanje maskot«, »dekorativno oblikovanje iz naravnih in umetnih materialov«, »ročno izdelane igrače in lutke«, »izdelava mila na tradicionalni način«, »storitev izdelava lesnih briketov in pelet«, »storitev prevoz mleka, živali«, »storitev pakiranje pridelkov in izdelkov«, »storitev nadomeščanje na kmetijah« (Slika 46, Preglednica 28).

Slika 46: Kmetijska gospodarstva v Občini glede na število registriranih dopolnilnih dejavnosti,

Preglednica 28: Število registriranih dopolnilnih dejavnosti na posamezni kmetiji v Občini.

Število reg. DD na posameznem KMG	Število kmetij
1	19
2	14
3	5
4	5
5	3
6	2
7	2
8	2
11	1
13	2
29	1
1	19
Skupna vsota	56

6 VIRI

- Bertalanič R., Dolinar M., Draksler A.,... *Ocena podnebnih sprememb v Sloveniji do konca 21. stoletja : Sintezno poročilo–prvi del*, Ljubljana, Agencija RS za okolje, 2018,
- Van Vuuren, D., Edmonds, J., Kainuma, M., Riahi, K., Thomson, A., Hibbard, K., , , , Rose, S., *The representative concentration pathways: an overview*, *Climatic Change*, 2011, 109, 5-31,
- Vertačnik G., Bertalanič R., *Podnebna spremenljivost Slovenije v obdobju 1961-2011, 3. Značilnosti podnebja v Sloveniji*, Ljubljana, Agencija RS za okolje, 2017,
- PINTAR, Marina, CVEJIĆ, Rozalija, KACJAN-MARŠIĆ, Nina, GLAVAN, Matjaž, ČREMOŽNIK, Bojan, NAGLIČ, Boštjan, PAVLOVIČ, Martin, *Trajnostna raba vode za krepitev rastlinskega pridelovalnega potenciala v Sloveniji : končno poročilo : Ciljni raziskovalni program V4-1131*, Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, 2013, 172 str., zvd, ilustr., grafični prikazi, [COBISS,SI-ID [7683449](#)]
- Vidic, N.J., Prus, T., Grčman, H., Zupan, M., Lisec, A., Kralj, T., Vrščaj, B., Rupreht, J., Šporar, M., Suhadolc, M., Mihelič, R., and Lobnik, F., 2015, *Tla Slovenije s pedološko karto v merilu 1:250000 = Soils of Slovenia with soil map 1:250000*, [online] Luxembourg: Evropska komisija, Skupni raziskovalni center (JRC); = European Commission Joint Research Centre (JRC); Publications Office of the European Union, Available at: <doi:10.2788/88750>,
- Akcijski načrt za trajnostno energijo in podnebne spremembe - SECAP 2. del ANALIZA RANLJIVOSTI IN TVEGANJA ZARADI PODNEBNIH SPREMEMB za Mestno občino Nova Gorica